

EGE BÖLGESİ SANAYİ ODASI

2012 YILINDA TÜRKİYE, DÜNYA EKONOMİSİ VE 2013 YILINDAN BEKLENTİLER

**EBSO EKONOMİK RAPOR
OCAK-2013**

EGE BÖLGESİ SANAYİ ODASI

2012 YILINDA TÜRKİYE EKONOMİSİ VE 2013 YILINDAN BEKLENTİLER

OCAK 2013

2012 YILINDA TÜRKİYE EKONOMİSİ VE 2013 YILINDAN BEKLENTİLER

<i>GİRİŞ</i>	4
<i>1. 2012 YILINDA DÜNYA EKONOMİSİ</i>	5
<i>1.1. DÜNYA EKONOMİSİNDEKİ NİCEL GELİŞMELER</i>	5
<i>1.2. DIŞ DENGELER, ÇAPRAZ KURLAR VE BÜTÇE</i>	7
<i>1.4. BÜYÜME, ENFLASYON VE İŞSİZLİK</i>	8
<i>1.5. MENKUL KIYMET BORSALARI</i>	9
<i>2. 2012 YILINDA TÜRKİYE EKONOMİSİ</i>	11
<i>2.1. GENEL BİR BAKIŞ</i>	11
<i>2.2. TEMEL MAKRO BÜYÜKLÜKLERİN GELİŞİMİ</i>	12
<i>2.2.1. ÜRETİM VE BÜYÜME</i>	12
<i>2.2.2. HARCAMALAR VE BÜYÜME</i>	14
<i>2.2.3. YATIRIMLAR</i>	16
<i>2.2.4. İSTİHDAM VE İŞSİZLİK</i>	19
<i>2.2.5. DIŞ TİCARET, ÖDEMELER DENGESİ VE KURLAR</i>	20
<i>2.2.5.1. DIŞ TİCARET</i>	21
<i>2.2.5.2. ÖDEMELER DENGESİ</i>	26
<i>2.2.5.3. DÖVİZ KURLARI</i>	29
<i>2.2.6. KAMU KESİMİ DENGESİ</i>	32
<i>2.2.6.1. BÜTÇE DENGESİ</i>	33
<i>2.2.6.2. BÜTÇE NAKİT DENGESİ VE FİNANSMANI</i>	35
<i>2.2.6.3. KAMU BORÇ STOKU</i>	36
<i>2.2.6.4. KAMU BORÇLANMA FAİZLERİ</i>	38
<i>2.2.7. ENFLASYON</i>	39
<i>2.2.8. FİNANSAL YATIRIM ARAÇLARI</i>	41
<i>2.2.9. PARA, MEVDUAT VE KREDİLER</i>	44
<i>2.2.9.1. PARASAL GELİŞMELER</i>	44
<i>2.2.9.2. MEVDUAT GELİŞMELERİ</i>	45
<i>2.2.9.3. KREDİ GELİŞMELERİ</i>	46
<i>2.2.10. ÖDEME ARAÇLARI</i>	48
<i>2.2.11. BANKACILIK SEKTÖRÜ</i>	50
<i>2.2.12. 2012 YILINA İLİŞKİN GENEL DEĞERLENDİRME</i>	51
<i>2.3. 2012 YILINDA SANAYİ SEKTÖRÜ</i>	53
<i>2.3.1. ÜRETİMDE GELİŞMELER</i>	53
<i>2.3.2. İSTİHDAMDA GELİŞMELER</i>	59
<i>2.3.3. VERİMLİLİKTE GELİŞMELER</i>	59
<i>2.3.4. DIŞ TİCARETTE GELİŞMELER</i>	60
<i>3. 2012 YILINDA İZMİR EKONOMİSİ</i>	63
<i>3.1. DEVLET BÜTÇESİNDE İZMİR</i>	63
<i>3.2. YATIRIM TEŞVİKLERİNDE İZMİR</i>	64
<i>3.3. İHRACATTA İZMİR</i>	65
<i>4. 2013 YILINA İLİŞKİN BEKLENTİLER</i>	66
<i>4.1. DÜNYA EKONOMİSİ AÇISINDAN</i>	67
<i>4.2. TÜRKİYE EKONOMİSİ AÇISINDAN</i>	70
<i>5. SONUÇ VE 2013 YILINA İLİŞKİN ÖNERİLER</i>	73
<i>5.1. HÜKÜMETE YÖNELİK ÖNERİLER</i>	73
<i>5.2. SANAYİCİLERE YÖNELİK ÖNERİLER</i>	77

2012 YILINDA TÜRKİYE EKONOMİSİ VE 2013 YILINDAN BEKLENTİLER

GİRİŞ

2012 yılında dünya ekonomisinde dikkati çeken en önemli konu konjonktürde yön arayışı ve buna ilişkin belirsizliğin devam etmesi olmuştur. 2008-2009 yıllarında yaşanan finansal krizin Euro bölgesinde birikmiş ancak gözardı edilen sorunları da ortaya çıkarması ve bu sorunların çözümünde “ortak makul” çözümün bulunamaması nedeniyle yaşanan belirsizlikler 2012 yılına gölge etmiştir. ABD’de yaşanan krizin Avrupa Bankalarının bilançolarında yarattığı hasara başta Yunanistan olmak üzere diğer Euro bölgesi ülkelerinin tahvillerinin eklenmesi olasılığının getirdiği riskler tüm ekonomik birimleri tedirgin etmiş, çözümde “uzlaşamayan liderler fotoğrafı” AB’de ekonomik canlanmayı bir başka bahara ertelemiştir.

ABD’de de ise Kasım ayında yapılan seçimler nedeniyle politika, ekonomiden daha fazla gündeme gelmiş, seçimlerin hemen ardından ise mali uçurum (fiscal cliff) konusunda parlamentoda uzlaşmanın olup olmayacağına ilişkin belirsizlikler önplana çıkmıştır.

Türkiye ekonomisi açısından ise 2012 yılında beklentilerin altında kalan büyüme önplana çıkmıştır. Ayrıca uzun süre gerileyen işsizlik, beklentilerden hızlı düşen cari açık, büyük miktarlarda gelmeye devam eden sıcak para ve gerileyen kurlar, geç de olsa kontrol altına alınan enflasyon, öngörülerini aşan bütçe açığı bu yılda dikkati çeken gelişmeler olmuştur.

Böylesi bir küresel ve ulusal mirasın ardından gelen 2013 yılının her iki boyutta da yeni bir yol ayrımına sahne olup olmayacağı büyük bir muammadır. Zira sorunların daha çok finans sisteminden beslenirken bedelin reel sektöre ödendiği paradigmadaki bir değişiklik sinyali alındığını söylemek güçtür. Yine, kurtarma paketlerinin daha çok finans sistemine yönlendirildiği, işsizliğin dünya genelinde rekor düzeylere ulaştığı, marjinal tüketim eğilimi yüksek kesimlerin talep canlanması yaratacak düzeyde gelir artışı sağlayamadığı bir ortamda konjonktürü tersine çevirebilecek beklenti iyileşmesi kaynağı yakın zamanda görünmemektedir.

Kısaca ifade etmek gerekirse ekonomik ortamın üzerindeki kurşuni bulutlar 2012 yılından 2013 yılına kaymıştır. Bu bulutların zayıflayıp güneşin açması ihtimali ile kararlı yeni risklerin yağışına dönüşmesi ihtimali eşit şansa sahip gibi görünmektedir. Dolayısıyla esen rüzgarın nereden geleceği ve de bulutları dağıtmaya mı yoksa toplamaya mı katkı yapacağını öngörmek pek de kolay değildir.

Bu çalışma 2012 yılındaki ekonomik gelişmeleri ve 2013 yılına ilişkin beklentileri hem ulusal hem küresel hem de sektörel (sanayi) boyutta değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

1. 2012 YILINDA DÜNYA EKONOMİSİ

Dünya ekonomisinin büyük aktörleri 2012 yılında da, üzerinden dört yıldan uzun bir süre geçmesine rağmen, 2008 yılında yaşanmış olan sorunların devam eden olumsuz yansımalarını ortadan kaldırmakta yeterince başarılı olamamıştır. Aksine ekonomilerin reel boyutunda yeterli iyileşme ve gelişme olmadan, özellikle Temmuz ayı sonrası dönemde yeni finans balonları, yeni riskler oluşmaya başlamıştır. Böylece 2012; ABD ve AB gibi dünya ekonomisinin çok önemli bir bölümünü oluşturan gelişmiş ülkelerin temel makro ekonomik sorunlarının çözülemediği, küresel büyümenin daha çok gelişmekte olan ülkeler tarafından şekillendirildiği, ancak bu ülkelerin de kriz öncesine oranla oldukça yavaşladıkları bir yıl olarak geride kalmıştır.

ABD'deki "mali uçurum" ile Avrupa Birliğindeki borç krizine eklenen ve daha çok Ortadoğu kaynaklı jeopolitik riskler özelde enerji genelde de emtia fiyatlarının yüksek seyretmesine neden olmuş ve ekonomik canlanmada istenen düzeyler yakalanamamıştır. Bunun sonucunda uluslar arası kuruluşlar hem 2012 yılı büyümesine ilişkin gerçekleşme tahminlerini hem de 2013 yılına ilişkin öngörülerini aşağı yönlü revize etme ihtiyacı duymuşlardır.

Kısaca ifade etmek gerekirse 2012 yılı olumlu beklentilerle başlayan ancak bu beklentilerin zaman içerisinde kötüleştiği, başta Euro bölgesi olmak üzere sorunlu ülke ve bölgelerde beklenen iyileşmenin gerçekleşmediği ve dolayısıyla konjonktürün tersine döndürülemediği bir yıl olmuştur.

1.1. DÜNYA EKONOMİSİNDEKİ NİCEL GELİŞMELER

Tablo 1'den görülebileceği gibi, küresel krizin etkilerinin azaldığı ve yaraların görece olarak sarıldığı 2010 yılında dünya genelinde üretim artışı yüzde 5,1 oranında gerçekleşmiş, ancak, 2011 yılında Euro bölgesinde yaşanan sorunlar ve yansımaları nedeniyle üretim artışı yüzde 3,8'e gerilemiştir. 2012 yılında ise devam eden sorunlar ve belirsizlikler nedeniyle bu rakamın daha da gerileyerek yüzde 3,3 düzeyinde gerçekleşmesi beklenmektedir.

Ülke grupları bazında değerlendirme yapıldığında 2012 yılı için üretim artışı gerçekleşme tahmininin gelişmiş ülkelerde yüzde 1,3, gelişmekte olan ülkelerde yüzde 5,3 olarak öngörüldüğü anlaşılmaktadır. 2012 yılında da gelişmekte olan ülkelere Çin yüzde 7,8 ile en hızlı büyüyen ülke özelliğini korurken Hindistan yüzde 4,9 ile bu ülkeyi izlemiştir. Bu veriler Çin ve Hindistan için alışıldık rakamlarının oldukça gerisindedir. ABD ve özellikle de AB ülkelerinde yaşanan sorunların çözülmemesi bu ülkeleri de ciddi şekilde etkilemektedir.

Üretime paralel olarak 2012 yılında dünya ticaret hacminde de bir gerileme gerçekleşmiştir. Nitekim, 2011 yılında dünya ticaret hacmi yüzde 5,8 oranında artarken 2012 yılında bu oran

yüzde 3,2'ye düşmüştür. Bu, küresel finans krizi sonrası görülen en düşük rakamdır ve Çin'deki üretim artışının yavaşlamasının önemli bir nedenini ortaya koymaktadır.

Dünya ekonomisindeki üretimin ve ticaretin önemli girdilerinden biri olan petrolün fiyatları gerileyen üretim ve talep artışına rağmen 2012 yılında yaklaşık yüzde 2,1 oranında artmış ve varil 103 dolardan 105 dolara yükselmiştir. Daha çok Ortadoğu ve Kuzey Afrika'daki siyasi belirsizliklerden kaynaklanan bu artış da dünya ekonomisinde istenen düzeyde canlanmanın ortaya çıkmasını engelleyen bir faktör olmuştur.

TABLO 1: DÜNYA EKONOMİSİNDE GENEL GELİŞMELER

GÖSTERGE	2008	2009	2010	2011	2012
BÜYÜME HIZI (%)					
Dünya	2,8	-0,7	5,1	3,8	3,3
Gelişmiş ülkeler	0,2	-3,7	3,0	1,6	1,3
ABD	0,0	-3,5	2,4	1,8	2,2
Japonya	-1,2	-6,3	4,5	-0,8	2,2
Avrupa bölgesi	0,5	-4,3	2,0	1,4	-0,4
Almanya	1,0	-5,1	4,0	3,1	0,9
Fransa	0,1	-2,6	1,7	1,7	0,1
İtalya	-1,3	-5,2	1,8	0,4	-2,3
İngiltere	-0,1	-4,9	1,8	0,8	-0,4
İspanya	0,9	-3,7	-0,3	0,4	-1,5
Gelişmekte olan ülkeler	6,0	2,8	7,4	6,2	5,3
Çin	9,6	9,2	10,4	9,2	7,8
Rusya federasyonu	5,2	-7,8	4,3	4,3	3,7
Arjantin	6,8	-2,2	9,2	8,9	2,6
Brezilya	5,1	-0,6	7,5	2,7	1,5
Hindistan	6,4	6,8	10,1	6,8	4,9
Türkiye	0,7	-4,7	8,9	8,5	3,0
Dünya Ticaret Hacmi(%)	2,9	-10,7	12,6	5,8	3,2
İthalat					
Gelişmiş ülkeler	--	--	11,4	4,4	1,7
Gelişmekte olan ülkeler	--	--	14,9	8,8	7,0
İhracat					
Gelişmiş ülkeler			12,0	5,3	2,2
Gelişmekte olan ülkeler			13,7	6,5	4,0
Petrol Dışı Mal fiyatlarının Değişimi(%)	7,5	-15,7	26,3	17,8	-9,5
Petrol fiyatlarında değişim (%)	36,4	-36,3	27,9	31,6	2,1
Petrol Fiyatları(varil/dolar)	97,0	61,8	79,0	103,2	105,0

Kaynak: IMF, World Economic Outlook 2012

Bu veriler 2009 krizinin ardından 2010 yılında hızla canlanan dünya ekonomisinin 2011 yılının ardından 2012 yılında da yavaşlamaya devam ettiğini ortaya koymaktadır. Ciddi belirsizliklerin aktarılmış olması ise 2013 yılını da oldukça zorlu hale getirmektedir.

1.2. DIŞ DENGE, ÇAPRAZ KURLAR VE BÜTÇE

Tablo 2’den görüldüğü gibi 2012 yılında dolar; hem Euro hem de Japon yeni karşısında değer kazanmıştır. ABD büyük oranda dış ticaret ve cari açık, Çin, Japonya ve Almanya ise fazla vermeye 2012 yılında da devam etmiştir. ABD’de 2012 yılı 3. çeyreği itibariyle cari açığın milli gelire oranı yüzde 3, bütçe açığının oranı yüzde 7 düzeyinde bulunmaktadır.

Avrupa Birliği’nin kriz ikliminden çıkamayan Yunanistan, İspanya, Portekiz ve İtalya gibi ülkeleri uygulanan daraltıcı politikalar sonucunda 2012 yılında gerek cari açık gerekse bütçe açığı ve kamu borçları boyutundan kısmi bir iyileşme gerçekleştirmişlerdir. Bunun sonucunda Euro bölgesi bir bütün olarak cari fazla vermiş, bütçe açığının oranının milli gelire oranı ise yüzde 3,3’e, 10 yıllık kamu tahvil faizleri yüzde 1,48 gibi oldukça düşük düzeylere gerilemiştir.

TABLO 2:SEÇİLMİŞ ÜLKELERE İLİŞKİN BAZI VERİLER
(Son bir yıllık)

ÜLKE	Dış ticaret dengesi (Milyar \$)	Cari denge (Milyar \$)	Cari Denge/ GSYİH %*	Dolar kuru		Bütçe dengesi /GSYİH*	10 yıllık tahvil faizi %**
				9 Ocak 2013	Bir yıl öncesi		
ABD (Ekim)	-741,8	-477,9 (3Ç)	-3,0	--	--	7,0	1,87
Japonya (Ekim)	-64,1	69,4	1,0	87,1	77,1	-9,8	0,83
Çin (Kasım)	232,2	208,5(3Ç)	2,7	6,2	6,3	-2,2	3,19
İngiltere (Kasım)	-166,4	-75,3 (3Ç)	-3,6	0,62	0,65	-7,9	1,83
Almanya (Kasım)	242,4	218,6	6,0	0,77	0,79	-0,2	1,48
Fransa (Kasım)	-85,2	-51,5	-2,1	0,77	0,79	-4,5	2,12
İtalya (Ekim)	7,8	-24,7	-1,6	0,77	0,79	-2,8	4,28
İspanya (Ekim)	-45,8	-27,4	-2,1	0,77	0,79	-7,4	5,07
Portekiz (Kasım)	-14,1	-5,5	-2,0	0,77	0,79	-6,1	6,55
Yunanistan (Ekim)	-27,7	-11,6	-2,0	0,77	0,79	-7,0	11,7
İrlanda (Ekim)	55,4	9,0 (3Ç)	1,4	0,77	0,79	-8,5	4,41
Euro bölgesi (Ekim)	98,7	102,2	1,0	0,77	0,79	-3,3	1,48
Rusya Fed. (Kasım)	198,9	92,2 (3Ç)	4,5	30,3	32,0	0,1	6,84
Arjantin (Kasım)	12,5	2,2	0,3	4,93	4,32	-3,1	--
Brezilya (Aralık)	19,4	-51,8	-2,8	2,04	1,85	-2,9	11,3
Hindistan (Kasım)	-131,1	-46,4 (2Ç)	-3,5	53,0	45,3	-5,4	8,98
Türkiye (Kasım)	-84,9	-53,1	-6,5	1,78	1,88	-2,7	6,65

(*) 2011 gerçekleşme tahmini (**) 2011 sonu

Kaynak: The Economist

Öte yandan 2012 yılında hem Japon Yeni hem de Euro genel olarak dolar karşısında değer kaybetmiştir. Euro’nun değer kaybetmesi bu bölgede ihracat açısından olumlu etkiler yaparak krizin etkilerini kısmen telafi etmiş görünmektedir.

ABD’nin uzun yıllardır dış ticaret ve cari açık vermesi, ABD dışında da önemli miktarda dolar birikimine neden olmuştur. Nitekim sürekli ve büyük miktarda cari fazla veren Çin’de 2012 yılı

Kasım ayı sonu itibariyle 3,3 trilyon dolarlık döviz rezervi oluşmuştur. Bu rakam geçen yıla oranla yaklaşık 100 milyar dolarlık bir artışa işaret etmektedir. Tablodaki ülkelerde bulunan toplam döviz rezervi ise geçen yıla göre 400 milyar dolar düzeyinde artarak 7,2 trilyon dolara yükselmiştir.

TABLO 3: DÖVİZ REZERVLERİ(Milyar \$)

ÜLKE (Kasım 2011)	REZERV MİKTARI	DIŞ TİCARET DENGESİ	CARİ DENGE
ÇİN	3.305	232	209
S. ARABİSTAN	643	328	174
RUSYA	528	199	92
TAYVAN	398	14	46
BREZİLYA	373	19	-52
GÜNEY KORE	327	29	44
HONGKONG	317	-62	6
HİNDİSTAN	297	-186	-81
SİNGAPUR	259	33	46
TAYLAND	181	-19	2
MEKSİKA	164	-1	-5
MALEZYA	140	31	19
ENDONEZYA	112	-1	-18
POLONYA	109	-14	-18
TÜRKİYE	132	-85	-53

Kaynak: The Economist

Büyük miktarda döviz rezervlerinin bulunduğu ülkelerin çoğunluğu dış ticaret ve/veya cari fazla veren ülkeler iken Türkiye düzeyinde milli gelire oran olarak dış ticaret ve cari açık vererek döviz rezervi biriktiren bir ülke bulunmamaktadır. 2012 yılında sıcak para girişinde rekor kırılması ve İMKB'nin dünyanın en fazla kazandıran 2. Borsası olması Türkiye'yi dış açık vererek büyük miktarda döviz rezervine sahip "müstesna" bir ülke yapmaktadır. Bu sürecin ne kadar daha sürebileceği spekülörlerin Türkiye'ye ilişkin risk algısına ve diğer ülkelerin sunacağı kazanç imkanlarına bağlıdır. Dolayısıyla Türkiye'nin dünya genelinde konjonktürel olarak risk algısının temel kaynaklarından biri olan bütçe dengelerine büyük önem vermesi gerekmektedir.

1.4. BÜYÜME, ENFLASYON VE İŞSİZLİK

Tablo 4'te yer alan büyüme, enflasyon ve işsizlik ile ilgili veriler incelendiğinde Çin, Hindistan ve Rusya'nın dünya geneline oranla daha yüksek büyüme hızlarına ulaşmasının beklendiği görülmektedir. Buna karşılık ABD ve özellikle de Avrupa'nın gelişmiş ülkelerinde büyüme hızı oldukça düşük kalırken, krizdeki ülkeler küçülmüştür. Diğer taraftan önceki yılların aksine 2012 yılında Türkiye'nin büyüme açısından bir alt lige düşmesi dikkat çekmektedir.

TABLO 4: SEÇİLMİŞ ÜLKELERDE BUYUME, ENFLASYON VE İŞSİZLİK

(2012 yılı tahmini)

Ülke	Büyüme %	TÜFE	İşsizlik Oranı (%)
ABD	2,2	2,1	7,8 (Aralık)
Japonya	1,8	-0,1	4,1 (Kasım)
Çin	7,7	2,6	4,1 (3.Ç)
İngiltere	-0,1	2,8	7,8 (Eylül)
Almanya	0,8	1,9	6,9 (Aralık)
Fransa	0,1	2,2	10,5 (Kasım)
İtalya	-2,2	3,2	11,1 (Kasım)
İspanya	-1,5	2,9	26,6 (Kasım)
Yunanistan	-6,8	1,1	26,0 (Eylül)
Portekiz	-3,0	2,8	15,8 (3.Ç)
İrlanda	0,1	1,8	14,6 (Aralık)
Euro bölgesi	-0,4	2,5	11,8 (Ekim)
Rusya Federasyonu	4,0	8,5	6,3 (Kasım)
Arjantin	2,1	--	7,6 (3.Ç)
Brezilya	1,0	6,6	4,9 (Kasım)
Hindistan	5,4	9,2	9,8 (2011)
Türkiye	3,2	9,1	9,1 (Ekim)

Kaynak: The Economist

2012 yılında seçilmiş ülkelere ilişkin tüketici enflasyonu rakamları değerlendirildiğinde Hindistan, Arjantin, Türkiye ve Rusya Federasyonu'nun bir üst kulvarda yer aldığı görülmektedir.

2012 yılında da hangi gelişmişlik kategorisinde olursa olsun tüm ülkelerde işsizlik yüksek düzeylerini korumaya devam etmiştir. Dünya genelinde üretim ve dış ticaret hacmindeki artışın daha da yavaşlamasının beklendiği 2013 yılında da işsizliğin dünya genelinde daha artacağı beklenmektedir. Benzer bir durumun Türkiye için de geçerli olabileceğini söylemek yanlış olmayacaktır.

1.5. MENKUL KIYMET BORSALARI

Tablo 5 incelendiğinde 2011 yılında; yüzde 7,3 kazandıran ABD borsası (DJIA) dışında kalan tüm borsalarda kayıplar yaşandığı görülmektedir. 2012 yılında ise bunun adeta tam tersi bir durum yaşanmış ve neredeyse tüm ülkelerde borsa iyi kazandıran bir yatırım aracı olmuştur. 2012 yılında dolar bazında en çok kazandıran borsalar ise sırasıyla; Türkiye, Mısır, Polonya Taylan, Yunanistan Almanya ve Pakistan olmuştur. Ulusal para ve dolar bazındaki kazançlar karşılaştırıldığında en büyük farkın Polonya ve İstanbul borsasında gerçekleştiği görülmektedir. Bu durum 2012 yılında dolar karşısında en çok değer kazanan paraların da bu iki ülkeye ait olduğunu ortaya koymaktadır.

TABLO 5: SEÇİLMİŞ ÜLKELERE İLİŞKİN BORSA VERİLERİ

Ülke	2 Ocak 2013	31 Aralık 2012'ye Göre Değişim (%)		2011 yılı getirisi
	BORSA ENDEKSİ	Ulusal Para Cinsinden	Dolar Cinsinden	Dolar Cinsinden
ABD (DJIA)	13.413	9,8	9,8	7,3
Japonya (Nikkei 225)	10.395	22,9	8,5	-11,6
Çin (SSEA)	2.376	3,1	4,2	-19,1
İngiltere (FTSE 100)	6.027	8,2	13,3	-4,2
Almanya (DAX)	7.779	31,9	34,5	-14,9
Fransa (CAC 40)	3.734	18,2	20,5	-19,2
İtalya (S&P/MIB)	16.893	12,0	14,2	-26,9
İspanya(Madrid SE)	853	-0,6	1,4	-17,7
Yunanistan(Athex Comp)	941	38,3	41,1	-54,9
Euro bölgesi (FTSE Euro 100)	879	17,5	19,8	-18,2
Rusya Federasyonu (RTS \$ bazlı)	1.527	3,7	10,5	-19,0
Arjantin (MERV)	2.953	19,9	4,8	-28,9
Brezilya (BVSP)	62.550	10,2	0,8	-22,1
Hindistan (BSE)	19.714	27,6	24,5	-34,6
Türkiye (ISE)	79.642	55,3	65,1	-36,3
Endonezya(JSX)	4.347	13,7	6,9	3,9
Şili (IGPA)	21.253	5,6	15,7	-19,5
Tayland(SET)	1.408	37,3	42,7	-3,9
Colombiya(IGBC)	14.716	16,2	28,1	-14,7

Kaynak: The Economist

Geçen yıl hazırladığımız raporda “2012 yılında gelişen piyasalara yönelik sermaye hareketlerinin daha büyük olasılık haline geldiğini, yüksek cari açığı olmasına rağmen kamu dengeleri itibarıyla oldukça iyi durumda bulunan ve krizde olan ülkelere göre Türkiye’nin kamu kağıtlarına yönelik bir sermaye akımı oluşabileceğini, bunun ise Türkiye’nin yeniden başa dönmesi, yani yüksek faiz-düşük kur sonucunu doğurabileceğini, dolayısıyla 2012 yılında İstanbul Borsası en çok kazandıran borsa, yerli üreticiler ve sanayiciler ise en çok kaybeden kesim olmaya adaydır.” şeklindeki öngörülerimiz gerçekleşmiştir. 2013 yılında ise daha çok diğer ülkelerin sunacağı imkanlara bağlı olarak İMKB’de dalgalı bir sürecin görülmesi ve 2012 yılının tam tersi bir durum yaşanması yani borsanın kaybettirmesi ihtimalinin hiç de az olmadığını vurgulamakta fayda bulunmaktadır.

Kısaca ifade etmek gerekirse 2012; dünya ekonomisinin reel ekonomik açıdan daha da yavaşlarken, finansal piyasalarda ciddi kazançlar elde edildiği, finans kesimindeki sorunların kalıcı olarak çözülememesinin yanında sisteme yeni balonların da eklendiği bir yıl olmuştur. Bu nedenle 2013, ciddi belirsizliklerin ve risklerin aktarıldığı bir yıl olmuştur.

2. 2012 YILINDA TÜRKİYE EKONOMİSİ

İzleyen bölümde öncelikle 2012 yılında Türkiye ekonomisinde yaşanan gelişmelere ilişkin genel bir değerlendirme ardından veriler yardımıyla ekonominin farklı boyutlarına yönelik analizler yapılacaktır.

2.1. GENEL BİR BAKIŞ

Türkiye'nin en büyük ticaret ortağı olan ve tam üyelik sürecinde bulunduğumuz AB ülkelerinde yaşanan ve dünya ekonomisine olumsuzluklar pompalayan sorunlar 2012 yılında da Türkiye ekonomisini olumsuz etkilemiştir. Buna göre;

1. Zayıflayan AB ekonomisi nedeniyle Euro, Dolar karşısında ortalama olarak değer kaybetmiştir. Bu gelişme ihracatı daha çok Euro ile, ithalatı ve dış borçları ise daha çok Dolar ile olan Türkiye'yi olumsuz etkilemiştir. Çünkü elde edilen bir Euro ile ithal edilebilecek mal miktarı veya ödenecek borç miktarı azalmıştır.

2. Yavaşlayan AB ekonomisine ihracat güçleşmiş, bu da ülkemiz ihracatçılarını yeni Pazar arayışlarına itmiştir. İhracatçılarımızın bu arayışlarında ise önemli ölçüde başarılı olduğu görülmüştür.

3. AB pazarındaki büyümenin yavaşlaması Avrupalı firmaları iç talebi görece olarak canlı Türkiye'ye daha fazla yöneltmiş, bu da dış girdi bağımlılığının yanında, Türkiye'nin ithalatında büyüme hızındaki gerilemeye paralel bir düşüşü engelleyen faktörlerden biri olmuştur.

4. Suriye'de yaşanan siyasi gelişmeler bu ülke pazarını ülkemiz ihracatçıları için kapatırken Kuzey Afrika ülkelerinde önceki yıla oranla daha istikrarlı bir durumun görülmesi bu ülkelere yönelik ihracatın artmasına imkan vermiştir.

5. Dünya genelinde finans piyasalarına ilişkin beklentilerin iyileşmesi ve artan risk alma iştahı Türkiye'ye önemli miktarda sıcak para girişine yol açmış, bu gelişme borsanın hızla yükselmesine, döviz kurlarının gerilemesine, kurlardaki gerileme, yavaşlayan iç talep ile birlikte, enflasyonun da gerilemesine, enflasyonun gerilemesi ise faizlerin de düşmesine neden olmuştur.

Görüldüğü gibi dünya ekonomisinde yaşanan gelişmelerden Türkiye ekonomisine yansıyanlar reel ekonomi açısından olmasa bile finansal piyasalar açısından olumlu yönde olmuştur.

Ülke içinde ise Merkez Bankası'nın cari açık ve enflasyonu azaltmak amacıyla daha çok kredi kanalıyla iç talebi yavaşlatmak yönünde uyguladığı politikalar başarılı olmuş, hem cari açığa hem de enflasyonda önemli gerileme görülmüştür. Bu süreçte, özellikle enflasyonla mücadelede, büyük miktarda sıcak para girişi sonucunda değerlendirilen TL etkili olmuştur. TL'nin değerlendirildiği

bir ortamda cari açığın artmak yerine azalması ise iç talep artışının durmasına bağlı olarak iç piyasa için avantajlı hale gelen kurların daha çok re-export için ithal girdi alımında avantaja dönüştürülmesi sonucu ihracattaki artış ile ilgilidir. Büyüme hızı yüzde 8,5'yen yüzde 2,8'lere düşerken ithalattaki gerilemenin sadece yüzde 1,6 düzeyinde kalması (Ocak-Kasım) bu savı desteklemektedir. Ayrıca özel koşulların oluşması sonucu Türkiye'nin net altın ihracatçısı haline gelmesi ve konjonktürel olarak büyük miktarda altın ihraç etmesi de bu gelişmede önemli bir rol oynamıştır.

Diğer taraftan yavaşlayan iç talep, az da olsa gerileyen ithalat 2012 yılında bütçe dengelerini olumsuz yönde etkilemiştir. Sonuç olarak yüzde 4 olarak öngörülen büyümenin yüzde 3'ün altına inmesine bağlı gelişmeler nedeniyle beklediğinin altında bir vergi hasılatı ile karşılaşan Maliye, Suriye'li sığınmacılara yönelik öngörülemeyen harcamalar ve kamuda artırılan istihdam nedeniyle hedeflerin üzerinde artan harcamalar ile karşılaşmış, bütçe açığı hedefleri aşılmıştır. Bu sorunu çözmek için yapılan vergi artışları ise iç talebi daha da yavaşlatmıştır.

Kısaca ifade etmek gerekirse, büyük miktarda sıcak para girişi, kurlarda gerileme, rekorlar kıran borsa, yapısal değil konjonktürel nedenlerle gerileyen cari açık, kontrol altında tutulan(bastırılan) enflasyon, artan bütçe açığı, önce gerileyen sonra artan işsizlik 2012 yılında göze çarpan önemli gelişmeler olarak Türkiye ekonomisinin bir yıl gerisinde kalmıştır.

2.2. TEMEL MAKRO BÜYÜKLÜKLERİN GELİŞİMİ

Ülkemiz ekonomisinde 2012 yılında reel ve finansal boyutta yaşanan gelişmeler izleyen bölümde detaylı olarak değerlendirilmiştir.

2.2.1. ÜRETİM VE BÜYÜME

Türkiye ekonomisinin 2011 yılında yüzde 8,5 oranında büyümesinin ardından 2012 yılı için öngörülen ve makro ekonomik açıdan sürdürülebilir bir düzeyi de ifade eden yüzde 4 düzeyindeki büyüme hedefi ulaşılabilir bir düzey olarak görünmekteydi. Ancak, iç talepte beklentilerin üzerinde gerçekleşen yavaşlama sonucunda büyüme hızı yılın ilk üç çeyreğinde yüzde 2,6 gibi oldukça düşük bir düzeyde gerçekleşmiştir. Bu veriler 2012 yılı bütününde ancak yüzde 2,8 düzeyinde bir büyümenin yakalanabileceğini ortaya koymaktadır.

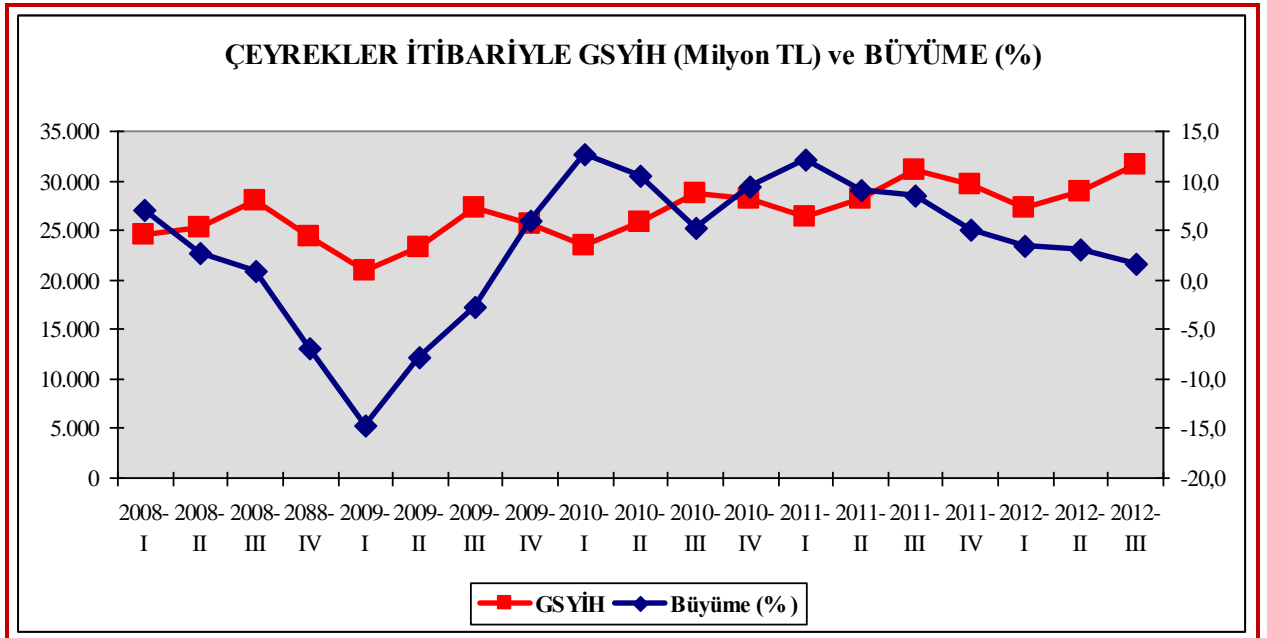
Diğer taraftan Tablo 6'dan da görülebileceği gibi 2012 yılının ilk çeyreğinden itibaren büyüme hızında bir yavaşlama dikkati çekmektedir. Bununla birlikte yılın 3. çeyreğinde büyüme hızı yüzde 1,6'ye gerilerken dolar bazındaki büyümenin yüzde 3,2 olarak gerçekleşmesi TL'deki değerlenmenin bu dönemde belirginleştiğini ortaya koymaktadır.

TABLO 6: GSYİH GÖSTERGELERİ

DÖNEM	Cari fiyatlarla GSYH (Milyon TL)	Büyüme hızı %	Cari fiyatlarla GSYH (Milyon \$)	Büyüme hızı %	Sabit fiyatlarla GSYH (Milyon TL)	Büyüme hızı %
2011-I	289.198	20,0	183.353	14,8	26.301	12,1
II	317.048	19,2	202.757	17,2	28.031	9,1
III	350.598	18,4	202.666	3,5	31.088	8,4
IV	341.216	15,4	185.411	-8,7	29.489	5,0
Yıllık	1.298.062	18,1	774.188	5,8	114.889	8,5
2012-I*	328.303	13,5	182.344	-0,6	27.187	3,4
II*	351.461	10,9	194.702	-4,0	28.874	3,0
III	377.584	7,7	209.248	3,2	31.594	1,6
9 aylık	1.57.348	10,5	586.294	-0,4	87.555	2,6

Kaynak: TÜİK

GSYİH'nın 2008-2012 döneminde çeyrekler itibariyle büyüme hızlarına ilişkin grafiğin incelenmesinden 2008 yılının başından itibaren ekonominin yavaşladığı, 2009 yılının ilk çeyreğinde dip yaptığı, baz etkisiyle 2010 yılının ilk çeyreğinde zirve yaparak daha sonra yeniden yavaşlamaya başladığı görülmektedir. Ancak 2010 yılının son çeyreğinde büyüme yeniden hızlanmış 2011 yılının ilk çeyreğinde yeniden zirve yapmıştır. Bu dönemden itibaren Türkiye ekonomisi düzenli olarak yavaşlamış ve büyüme hızı 2012 yılı 3. çeyreğinde dip yapmıştır. Geline noktada yılın son çeyreğinde büyüme hızını hedef olan yüzde 4'e çekecek bir büyüme hızının gerçekleşmesi olası görünmemektedir. Ancak son çeyrek büyüme trendi ve 2013 yılı ilk çeyreği açısından kritik bir konuma gelmiştir.

2012 yılına ilişkin sektörel büyüme verilerini Tablo 7'den görmek mümkündür. Buna göre 2012 yılının ilk dokuz aylık bölümünde en hızlı büyüyen sektörler sırasıyla; Gayrimenkul, Kiralama ve İş Faaliyetleri (yüzde 6,7), Elektrik, Gaz, Buhar ve Sıcak Su Üretim ve Dağıtım (yüzde 6,2),

Eviçi Personel Çalıştıran Hanehalkları (yüzde 5,6), Sağlık İşleri ve Sosyal Hizmetler (yüzde 4,7) olmuştur.

TABLO 7: ÜRETİM YÖNÜNDEN EKONOMİK BÜYÜME(%)

SEKTÖR	2010				2011			
	I	II	III	IV	I	II	III	9 Aylık
Tarım, Avcılık ve Ormancılık	8,2	6,5	4,9	5,8	4,9	3,4	2,9	3,3
Balıkçılık	-0,7	1,7	2,3	2,8	3,8	4,8	4,6	4,3
Madencilik ve Taşocakçılığı	10,8	1,2	0,3	5,5	-0,6	3,1	5,0	2,8
İmalat Sanayi	15,1	9,3	9,5	5,3	3,2	3,8	1,3	2,8
Elek., Gaz, Buhar ve Sıcak Su Ür. ve Dağ.	12,3	5,9	6,8	10,5	8,4	6,1	4,7	6,2
İnşaat	15,5	13,1	10,3	7,0	2,7	0,3	0,4	1,0
Toptan ve Perakende Ticaret	18,0	13,7	10,6	3,2	0,6	0,7	-1,2	0,1
Oteller ve Lokantalar	5,2	7,6	7,9	9,3	2,4	3,7	2,0	2,5
Ulaştırma, Depolama ve Haberleşme	12,7	12,1	11,4	6,6	5,2	4,5	2,3	4,0
Mali Aracı Kuruluşların Faaliyetleri	10,0	9,2	12,9	6,8	4,5	3,6	0,9	2,9
Konut Sahipliği	1,9	1,7	1,3	2,3	1,7	1,7	1,6	1,7
Gayrimenkul, Kiralama ve İş Faaliyetleri	10,4	7,2	10,2	9,2	7,1	7,3	5,4	6,7
Kamu Yön., Savunma, Zor. Sosyal Güvenlik	3,2	3,5	5,1	3,8	3,0	4,0	3,6	3,5
Eğitim	4,1	4,1	6,9	5,4	4,5	4,5	3,5	4,2
Sağlık İşleri ve Sosyal Hizmetler	3,5	3,3	6,8	7,8	5,3	4,7	4,1	4,7
Diğer Sosyal, Top. ve Kişisel Hizmet Faal.	0,7	1,0	3,2	1,9	1,2	0,7	0,2	0,7
Eviçi Personel Çalıştıran Hanehalkları	7,7	5,5	9,5	8,3	6,3	6,1	4,1	5,6
Sektörler Toplamı	11,9	9,2	8,8	5,7	3,6	3,3	1,7	2,8
Dolaylı Ölçülen Mali Aracılık Hizmetleri (-)	14,6	12,6	14,5	12,2	4,7	4,5	1,1	3,3
Vergi-Sübvansiyon	17,0	10,8	10,1	4,8	2,5	1,4	0,7	1,5
Gayri Safi Yurtiçi Hasıla	12,1	9,1	8,4	5,0	3,4	3,0	1,6	2,6

Kaynak: TÜİK

Buradan 2012 yılındaki üretim artışında hizmetler sektörünün önplana çıktığı anlaşılmaktadır. Ekonominin yavaşlamasına rağmen yılın ilk 9 aylık bölümünde küçülen bir sektör olmaması da sevindirici bir gelişme olarak dikkat çekmektedir.

2.2.2. HARCAMALAR VE BÜYÜME

Harcama yönünden büyüme rakamları incelendiğinde, toplam harcamalar içinde en büyük payı oluşturan özel tüketim harcamalarının 2012 yılının ilk dokuz aylık bölümünde binde 5 oranında gerilediği görülmektedir. Bu dönemde devletin nihai tüketim harcamaları ise yüzde 4,7 oranında artmıştır. 2012 yılında en fazla gerileyen harcama kalemi yüzde 4,6 ile yatırım harcamaları (Gayri safi sabit sermaye oluşumu) olmuştur. Bu harcama grubunun alt kalemi olan kamu yatırım harcamalarında yüzde 3,5 oranında artış, özel yatırım harcamalarında ise yüzde 5,9'luk azalış yaşanmıştır. Dolayısıyla iç talep boyutundan büyümenin negatif oranlara düşmesini kamu harcamaları engellemiştir.

Dış talep açısından bir değerlendirme yapıldığında; ilk dokuz ayda ithalatta gerileme ihracatta ise yüzde 15 gibi oldukça yüksek bir büyüme dikkati çekmektedir. Dolayısıyla 2012 yılında düşük de olsa gerçekleşecek büyüme kamu ve dış talep kaynaklı olacaktır.

TABLO 8: HARCAMA YÖNÜNDEN BÜYÜME(%)

	2010	2011		2012			
	Yıllık	Yıllık	9 aylık	I	II	III	9 aylık
Yerleşik Hanehalklarının Tüketimi	6,7	7,8	9,3	-0,1	-1,0	-0,5	-0,5
Devletin N. Tüketim Harcamaları	2,0	4,5	8,8	5,5	4,4	4,4	4,7
Maaş, Ücret	1,2	3,9	4,2	2,8	3,6	3,7	3,4
Mal ve Hizmet Alımları	2,7	5,0	13,6	8,6	5,1	5,0	6,0
Gayri Safi Sabit Sermaye Oluşumu	30,5	18,5	25,9	1,4	-7,2	-7,6	-4,6
Kamu Sektörü	17,7	-3,3	-0,2	2,5	-4,0	11,2	3,5
Makine-Teçhizat	12,2	-9,9	-6,9	32,4	11,6	43,8	29,3
İnşaat	19,1	-1,6	0,8	0,4	-6,3	6,0	0,2
Özel Sektör	33,6	23,1	31,1	1,3	-7,7	-11,1	-5,9
Makine-Teçhizat	42,8	26,1	37,6	0,6	-11,4	-14,7	-8,6
İnşaat	17,7	16,6	18,1	3,0	1,8	-3,1	0,6
Toplam Yurtiçi Nihai Talep	10,8	9,9	13,0	0,8	-2,1	-1,7	-1,1
Toplam Yurtiçi Talep	13,5	9,6	12,5	-1,2	-2,7	-1,8	-1,9
Mal ve Hizmet İhracatı	3,4	6,4	6,4	12,3	20,9	11,9	15,0
Mal ve Hizmet İthalatı (-)	20,7	10,9	17,2	-6,1	-3,7	-2,4	-4,0
Gayri Safi Yurtiçi Hasıla	9,2	8,5	9,8	3,4	3,0	1,6	2,6

Kaynak: TÜİK

Harcama kalemlerinin büyümeye katkıları Tablo 9’da verilmiştir. Buna göre 2012 yılının ilk üç çeyreğinde yurtiçi talebin büyümeyi yüzde 2 oranında aşağıya çektiği, mal ve hizmet ihracatının büyümeye yüzde 3,5, mal ve hizmet ithalatının ise yüzde 1,2 oranında katkı yaptığı görülmektedir. Dolayısıyla dış ticaretin büyümeye net katkısı ülkemizin pek de alışık olmadığı bir düzeyde, pozitif yüzde 4,5 oranında gerçekleşmiştir.

TABLO 9: HARCAMA YÖNÜNDEN BÜYÜMEYE KATKILAR (%)

HARCAMA KALEMLERİ	2008	2009	2010	2011	2012			
	9 Aylık	9 Aylık	9 Aylık	9 Aylık	I	II	III	9 Aylık
Yerleşik Hanehalklarının Tüketimi	1,3	-3,1	4,2	6,4	-0,1	-0,7	-0,4	-0,4
Devletin N. Tüketim Harcamaları	0,1	0,3	0,1	0,9	0,5	0,4	0,4	0,5
Maaş, Ücret	0,0	0,1	0,0	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2
Mal ve Hizmet Alımları	0,2	0,2	0,1	0,7	0,4	0,3	0,2	0,3
Gayri Safi Sabit Sermaye Oluşumu	-0,4	-5,6	5,1	5,9	0,4	-2,0	-1,8	-1,2
Kamu Sektörü	0,4	0,0	0,6	0,0	0,1	-0,2	0,4	0,1
Makine-Teçhizat	0,1	-0,1	0,0	0,0	0,1	0,1	0,2	0,1
İnşaat	0,2	0,0	0,6	0,0	0,0	-0,2	0,2	0,0
Özel Sektör	-0,7	-5,5	4,5	5,9	0,3	-1,9	-2,2	-1,3
Makine-Teçhizat	0,0	-3,8	3,5	4,7	0,1	-2,0	-2,0	-1,4
İnşaat	-0,8	-1,8	1,0	1,1	0,2	0,1	-0,2	0,0
Toplam Yurtiçi Nihai Talep	1,1	-8,4	9,4	13,2	0,8	-2,3	-1,7	-1,1
Stok Değişimleri	1,6	-3,6	3,6	-0,2	-2,1	-0,7	-0,1	-0,9
Toplam Yurtiçi Talep	2,7	-12,0	13,0	12,9	-1,3	-2,9	-1,8	-2,0
Net Dış Talep	0,6	3,9	-3,9	-3,2	4,7	5,9	3,4	4,6
Mal ve Hizmet İhracatı	1,7	-2,3	0,8	1,5	2,8	4,8	2,8	3,5
Mal ve Hizmet İthalatı (-)	1,0	-6,1	4,7	4,7	-1,9	-1,1	-0,6	-1,2
Gayri Safi Yurtiçi Hasıla	3,3	-8,2	9,1	9,8	3,4	3,0	1,6	2,6

Kaynak: TÜİK

Bu veriler Türkiye ekonomisinin 2012 yılında daha çok dış taleple büyüdüğünü ortaya koymaktadır. Ancak dış taleple büyümenin 2013 yılında sürdürülebilirliği konusunda küresel koşullar nedeniyle önemli soru işaretleri bulunmaktadır.

2.2.3. YATIRIMLAR

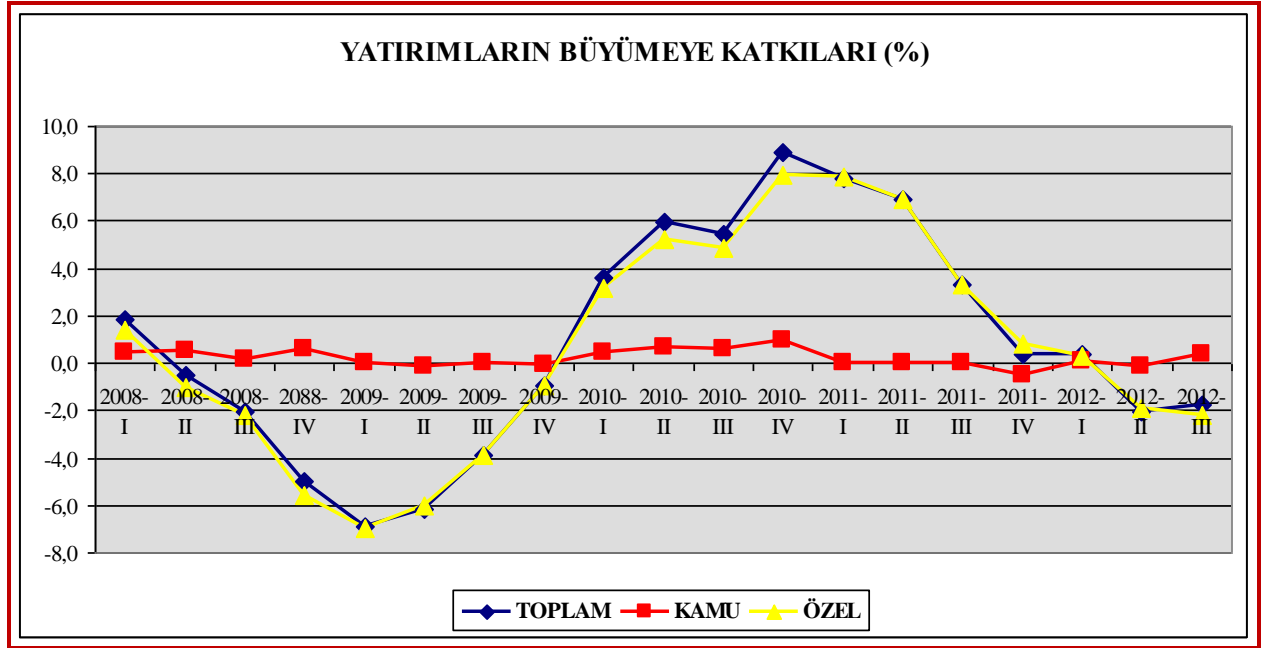
Tablo 10'dan görülebileceği gibi 2011 yılında gayrisafi sabit sermaye oluşumu, bir başka deyişle yatırım harcamaları reel olarak yüzde 18,5 oranında artış göstermiştir. 2012 yılının 9 aylık bölümünde ise yatırımlar reel olarak yüzde 4,6 oranında gerilemiştir. Kamu yatırımlarının yüzde 3,5 oranında arttığı bu dönemde bu olumsuzluk özel sektör yatırımlardaki yüzde 5,9 gibi oldukça önemli gerilemeden kaynaklanmıştır. Dolayısıyla Merkez Bankasının cari açığı azaltmak ve bunun için iç talebi yavaşlatmak amacıyla uyguladığı politikalar özel tüketimden çok özel yatırım harcamalarını etkilemiştir.

TABLO 10: YATIRIM HARCAMALARININ GELİŞİMİ(%)

	2010	2011	2011	2012			
	Yıllık	Yıllık	9 aylık	I	II	III	9 aylık
Gayri Safi Sabit Sermaye Oluşumu	30,5	18,5	25,9	1,4	-7,2	-7,6	-4,6
Kamu Sektörü	17,7	-3,3	-0,2	2,5	-4,0	11,2	3,5
Makine-Teçhizat	12,2	-9,9	-6,9	32,4	11,6	43,8	29,3
İnşaat	19,1	-1,6	0,8	0,4	-6,3	6,0	0,2
Özel Sektör	33,6	23,1	31,1	1,3	-7,7	-11,1	-5,9
Makine-Teçhizat	42,8	26,1	37,6	0,6	-11,4	-14,7	-8,6
İnşaat	17,7	16,6	18,1	3,0	1,8	-3,1	0,6

Kaynak: TÜİK

Yatırım harcamalarının 2008-11 döneminde büyümeye yaptığı katkılar aşağıdaki grafikte verilmiştir. Buna göre yatırımların büyümeye katkıları özel kesim yatırımlarıyla paralel olarak gerçekleşmekte, kamu yatırımlarının büyüme üzerindeki etkisi sınırlı kalmaktadır. Grafikte dikkati çeken en önemli nokta ise 2011 yılı ilk çeyreğinden başlayarak yatırımların büyümeye katkısının düzenli olarak gerilemesi ve 2012 yılının ikinci ve üçüncü çeyreğinde negatife dönüşmesidir. Bu durum yatırımların ekonomik konjonktür ve beklentilerdeki gelişmelerden çok hızlı bir şekilde etkilendiğini, büyümede yeniden bir ivme kazanmak için özel kesim yatırımlarını uyaracak yeni önlemlere ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır.

2012 yılında yatırımlarda gerçekleşen gelişmeleri değerlendirmek açısından kullanılacak bir diğer gösterge ise teşvik belgeli sabit sermaye yatırımlarıdır. Bilindiği gibi 2009 yılı Temmuz ayından itibaren bölge-sektör-proje üçlüsünü entegre eden yeni bir teşvik uygulamasına geçilmiştir. 2009/15199 sayılı Bakanlar Kurulu ile getirilen yeni yatırım teşvik sistemi öncekilerden daha geniş ve daha bütünsel bir amaç sistematiğine sahip olmakla birlikte bölge tanımlamasında yapılan bazı tercih hataları olumsuz etkiler de yaratmıştır.

Bununla birlikte Tablo 11'den de görülebileceği gibi teşvik önlemleri yatırımlar üzerinde oldukça etkili olmuştur. Nitekim 2001-2012 döneminde toplam 44.165 adet ve 386,6 milyar TL tutarında yatırım teşvikler kapsamında gerçekleştirilmiş, 1 milyon 855 bin 250 kişi de bu yatırımlar sayesinde istihdam imkanı bulmuştur.

Diğer taraftan 2012 yılı Haziran ayında açıklanan 2012/3305 Sayılı Karar ile getirilen yeni yatırım teşvik sistemi oldukça iyi hazırlanmış olmakla birlikte bölge ayırımındaki sorunları giderememiş, tüm OSB'lerin teşvik kapsamına alınması taleplerine yeterince cevap verememiştir. Ayrıca sistemin gerektirdiği yasal düzenlemenin gecikmesi ve ancak konjonktürdeki yavaşlamanın oldukça belirginleştiği bir dönemde uygulamaya konulması, başlangıç itibariyle teşviklerin beklenen düzeyde yatırım artışı sağlamasına imkan vermemiştir.

TABLO 11: TEŞVİKLİ YATIRIMLARIN GELİŞİMİ(%)

Yıl	Belge Adedi			Sabit Yatırım (Milyon TL)			İstihdam		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
2001	198	2.152	2.350	3.799	11.143	14.943	15.772	106.510	122.282
2002	218	2.998	3.216	1.791	13.623	15.413	24.944	140.589	165.533
2003	223	3.874	4.097	2.194	19.907	22.101	17.829	172.906	190.735
2004	240	4.072	4.312	4.848	15.021	19.869	36.945	163.848	200.793
2005	204	4.294	4.498	4.298	18.639	22.937	31.694	176.423	208.117
2006	153	3.078	3.231	1.794	19.452	21.247	18.646	120.142	138.788
2007	202	3.001	3.203	5.431	21.184	26.615	26.466	123.781	150.247
2008	214	3.329	3.543	7.786	26.023	33.809	31.108	118.273	149.381
2009	188	2.459	2.647	14.603	20.702	35.304	19.206	81.937	101.143
2010	220	4.285	4.505	8.076	62.217	70.293	17.575	144.046	161.621
2011	228	4.390	4.618	9.739	48.615	58.354	10.229	123.352	133.581
2012(*)	215	3.730	3.945	6.326	39.466	45.792	14.697	118.332	133.029
TOPLAM	2.503	41.662	44.165	70.685	315.993	386.678	265.111	1.590.139	1.855.250

Kaynak: www.ekonomi.gov.tr (*) Ocak-Kasım dönemi

Nitekim son teşvik sistemi çerçevesinde 20 Haziran 2012 tarihinden Kasım 2012 sonuna kadar 1.925 adet Yatırım Teşvik Belgesi düzenlenmiştir. Düzenlenen Yatırım Teşvik Belgelerinin 1.801 adedi yerli firmalar, 124 adedi de yabancı sermayeli firmalar tarafından alınmıştır. Bu dönemde yerli firmalara düzenlenen belgelerde öngörülen toplam sabit yatırım tutarı 19,7 milyar TL, yabancı sermayeli firmalara düzenlenen belgelerde öngörülen toplam sabit yatırım tutarı ise 3,9 milyar TL olmuştur.

TABLO 12: YENİ TEŞVİK SİSTEMİ VE YATIRIMLAR

BÖLGE	GÖSTERGE	Haziran-Kasım 2012
I. Bölge	Belge Sayısı	190,0
	Yatırım Tutarı	9.545,0
II. Bölge	Belge Sayısı	297,0
	Yatırım Tutarı	3.236,0
III. Bölge	Belge Sayısı	342,0
	Yatırım Tutarı	3.876,0
IV. Bölge	Belge Sayısı	214,0
	Yatırım Tutarı	3.007,0
V. Bölge	Belge Sayısı	159,0
	Yatırım Tutarı	1.924,0
VI. Bölge	Belge Sayısı	221,0
	Yatırım Tutarı	2.038,0
TOPLAM	Belge Sayısı	1.925,0
	Yatırım Tutarı	23.627,0

Kaynak: www.ekonomi.gov.tr

20 Haziran 2012 tarihinden Kasım 2012 sonuna kadar düzenlenen 1.925 adet teşvik belgesinin 1.149 adedi komple yeni yatırım, 571 adedi tevsi ve 205 adedi modernizasyon, entegrasyon vb. diğer mahiyetteki yatırımlara aittir. Bu dönemde öngörülen 23,6 milyar TL'lik toplam sabit yatırım tutarının 15 milyar TL'si komple yeni yatırım, 6,5 milyar TL'si ise tevsi yatırımdır. 20 Haziran 2012 tarihinden Kasım 2012 sonuna kadar düzenlenen yatırım teşvik belgelerinde

öngörülen 23,6 milyar TL'lik toplam sabit yatırım tutarının 1,3 milyar TL'si madencilik, 11,5 milyar TL'si imalat, 3,8 milyar TL'si enerji ve 6,9 milyar TL'si hizmetler sektörlerindedir.

Yatırımlarla ilgili olarak incelenebilecek bir diğer gösterge ise kurulan ve kapanan şirket sayılarıdır. Türkiye İstatistik Kurumunun verilerine göre, 2012 yılının Ocak-Kasım aylarını kapsayan ilk 11 aylık bölümünde 36.625 yeni şirket kurulmuş, 13.656 şirket ise kapanmıştır. Böylece kurulan net işletme sayısı geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 37,9 oranında azalmıştır.

TABLO 13: KURULAN VE KAPANAN ŞİRKETLERİN SAYILARI(Adet)

	Kurulan	Kapanan	Kurulan-Kapanan
2007	55.350	9.954	45.396
2008	49.003	9.578	39.425
2009	44.472	10.395	34.077
2010	51.968	13.442	38.526
2010, Ocak-Kasım	47.030	11.354	35.676
2011, Ocak-Kasım	49.975	12.996	36.979
2012, Ocak-Kasım	36.625	13.656	22.969
2012/2011 Değişim %	-26,7	5,1	-37,9

Kaynak: TÜİK

Yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde genel bir değerlendirme yapıldığında; 2012 yılının yatırımlar açısından kayıp bir yıl olmaya aday olduğu söylenebilir. Bu boyutta 2013 yılının da kaybedilmemesi için yatırım teşvik sisteminde tüm OSB'lerin teşvik kapsamına alınması, enerji teşviki getirilmesi gibi yenilikler yapılması, mevduat faizlerindeki gerilemenin özellikle yatırım kredisi faizlerine de yansıtılması gibi ilave önlemlere ihtiyaç bulunmaktadır.

2.2.4. İSTİHDAM VE İŞSİZLİK

2012 yılında dünya genelinde işsizliğin artışına tanık olunurken, Türkiye'de tam tersi bir gelişme yaşanmıştır. Büyüme hızının yavaşlamasına rağmen istihdam dostu bir yıl yaşanması dikkat çekmektedir.

TABLO 14: İŞGÜCÜ DURUMU(Bin kişi)

YIL	15 ve üzeri Yaştaki Nüfus	İşgücü Arzı	İstihdam Edilenler	İşsizler	Kayıt Dışı İstihdam	İşgücüne Katılma Oranı	İstihdam Oranı	İşsizlik Oranı	Kayıt Dışı İstihdam
	Bin Kişi					Yüzde			
2000	46.211	23.078	21.581	1.497	10.925	49,9	46,7	6,5	50,6
2001	47.158	23.491	21.524	1.967	11.382	49,8	45,6	8,4	52,9
2005	48.359	22.455	20.067	2.388	9.666	46,4	41,5	10,6	48,2
2008	50.772	23.805	21.194	2.611	9.220	46,9	41,7	11,0	43,5
2009	51.686	24.748	21.277	3.471	9.328	47,9	41,2	14,0	43,8
2010	52.541	25.641	22.594	3.046	9.772	48,8	43,0	11,9	43,3
2011	53.593	26.725	24.110	2.615	10.139	49,9	45,0	9,8	42,1
2012-I	54.365	26.058	23.338	2.721	8.741	47,9	42,9	10,4	37,5
II	54.599	27.554	25.282	2.272	10.087	50,5	46,3	8,2	39,9
III	54.841	27.812	25.367	2.445	10.182	50,7	46,3	8,8	40,1

Kaynak: TÜİK

Tablo 14’de istihdam ile ilgili veriler bulunmaktadır. Buradan görüldüğü gibi 2012 yılı üçüncü çeyreği itibariyle ülkemizde çalışma çağındaki nüfus 54,8 milyon dolayında iken bunlardan 27,8 milyon kişi işgücü arzına katılmış ve 25,3 milyonu iş bulabilirken 2,4 milyon kişi yani yüzde 8,8’i işsiz kalmıştır. Ayrıca çalışanların yaklaşık 10,1 milyonu yani yüzde 40,1’i kayıtdışı istihdam edilmiştir. Dolayısıyla istihdam boyutuyla kayıtdışılık 2012 yılında da ciddi bir sorun olmaya ve haksız rekabet yaratmaya devam etmiştir.

2012 yılında istihdamın sektörel dağılımına ilişkin gelişmeler ise Tablo 15’de verilmiştir. Buradan görülebileceği gibi, 2011 yılı Ekim ayı sonunda 6,2 milyon kişi olan tarımda çalışan sayısı 2012 yılı Ekim sonu itibariyle yaklaşık 30 bin kişi artmıştır. Aynı dönemde istihdam sanayi sektöründe 75 bin, hizmetler sektöründe 808 bin, inşaat sektöründe 111 bin kişi artmıştır. Bu dönemde toplam istihdam artışı ise 1 milyon 23 bin kişiye ulaşmıştır. 2012 yılında en yüksek istihdam artışının hizmetler ve inşaat sektöründe gerçekleşmiş olması dikkat çekicidir.

TABLO 15: İSTİDAMIN SEKTÖREL DAĞILIMI (Bin kişi)

Aylar	Tarım	Sanayi	İnşaat	Hizmetler	Toplam
2011-8	6.704	4.682	1.908	11.591	24.884
9	6.475	4.707	1.888	11.680	24.749
10	6.292	4.657	1.775	11.761	24.486
11	5.990	4.700	1.684	11.892	24.267
12	5.599	4.701	1.512	11.868	23.678
2012-1	5.416	4.685	1.435	11.939	23.475
2	5.427	4.684	1.306	11.921	23.338
3	5.613	4.721	1.400	12.083	23.817
4	6.011	4.792	1.631	12.198	24.630
5	6.363	4.760	1.828	12.330	25.282
6	6.555	4.761	1.921	12.339	25.577
7	6.638	4.778	1.882	12.200	25.498
8	6.564	4.745	1.891	12.167	25.367
9	6.502	4.735	1.896	12.338	25.472
10	6.322	4.732	1.886	12.569	25.509

Bu veriler ülkemizde istihdamın artması, işsizliğin azalmasına rağmen hala 2,4 milyon kişinin iş arıyor olduğu gerçeğini değiştirmemektedir. İş bulmaktan ümidini kesenler ile başta tarım sektöründe bulunanlar üzere gizli işsizler de dikkate alındığında hem iç hem de dış talepten beslenen istihdam dostu sürdürülebilir bir büyüme stratejisine olan ihtiyacın önemini koruduğu açıktır.

2.2.5. DIŞ TİCARET, ÖDEMELER DENGESİ VE KURLAR

2000 yılı sonrası dönemde dış ticaret açığı ve cari açık Türkiye’nin en önemli ekonomik sorunları olarak gündemdeki yerini korumuştur. 1980 sonrası dönemde yaşanan ulusal kaynaklı krizlerin dış açılara bağlı olarak ortaya çıkmış olması bu sorunun risk unsuru olarak öncelik

katsayısını yükseltmiştir. Merkez Bankası'nın son iki yıldır cari açık sorununa odaklanması da bunun bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Bu nedenle dış açığa ilişkin gelişmeler ekonominin (hanehalkı ve firmalar) ve ekonomi politikası karar birimlerinin yakından takip etmesi gereken bir alan olmaktadır.

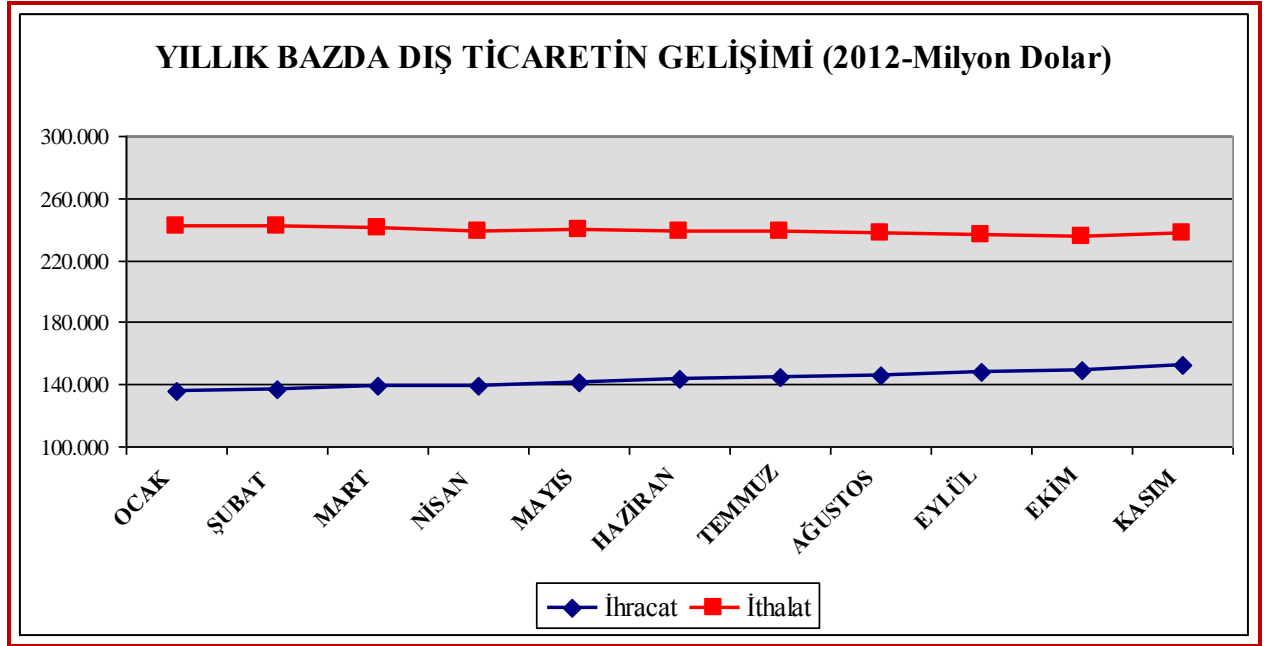
2.2.5.1. DIŞ TİCARET

2012 yılı ihracat ve ithalat rakamları incelendiğinde; 2011 yılının Ocak-Kasım döneminde 122,4 milyar dolar olan ihracatın 2012 yılının aynı döneminde yüzde 14,3 oranında artarak 139,9 milyar dolara, ithalatın yüzde 1,6 oranında azalarak 216,7 milyar dolara, bunlara bağlı olarak da dış ticaret açığının 97 milyar dolardan 76 milyar dolara gerilediği görülmektedir. Bu gelişmeler sonucunda 2011 Ocak-Kasım döneminde yüzde 55 olan ihracatın ithalatı karşılama oranı 2012 yılında yüzde 65'e kadar yükselmiştir.

TABLO 16: DIŞ TİCARETTE GELİŞMELER(Milyon Dolar)

AY	İHRACAT		İTHALAT		DENGE	
	Aylık	Yıllık	Aylık	Yıllık	Aylık	Yıllık
OCAK	10.349	135.705	17.465	241.401	-7.116	-105.696
ŞUBAT	11.749	137.395	17.787	241.668	-6.038	-104.273
MART	13.210	138.793	20.677	240.702	-7.468	-101.908
NİSAN	12.632	139.552	19.273	239.021	-6.641	-99.469
MAYIS	13.133	141.742	21.750	239.664	-8.616	-97.921
HAZİRAN	13.235	143.627	20.437	238.496	-7.203	-94.869
TEMMUZ	12.834	144.601	20.835	238.269	-8.001	-93.668
AĞUSTOS	12.836	146.192	18.828	237.418	-5.992	-91.226
EYLÜL	12.962	148.404	19.924	236.139	-6.962	-87.735
EKİM	13.214	149.710	18.787	235.007	-5.573	-85.297
KASIM	13.829	152.461	20.986	237.344	-7.158	-84.883
OCAK-KASIM 2011		122.429		220.248		-97.819
OCAK-KASIM 2012		139.983		216.750		-76.767
Değişim %		14,3		-1,6		-21,5

Kaynak: TÜİK

2012 yılında dış ticaret açığının, yavaşlayan küresel talebe rağmen daha çok ihracat artışı ile yüzde 21 oranında dıŐmesi olumlu bir gelişmedir. Ancak büyüme hızı yüzde 8,5'ten yüzde 3 düzeyine gerilerken ithalatın sadece 4 milyar dolar dıŐmesi üzerinde durulması gereken önemli bir konudur. Zira yapısal hale gelmiş enflasyonu özzebilmek adına uygulanan düşük kur politikasının, çözümü çok daha zor yapısal bir sorun olan dış açığı daha da derinleŐtirdiđi görülmektedir. Dolayısıyla bu sorunların birbirine tercih edilmesi (trade-off) zorunluluğunu doğuran yapısal darboğazların yeni bir kriz yaŐanmasına izin verilmeden çözülmesi gerekmektedir.

Türkiye'de yapısal sorunların bir yansıması da ithalatın mal bileŐiminde görülmektedir. Tablo 17'den görülebileceği gibi, 2011 yılının ilk 11 aylık bölümünde gerçekleştirilen 216 milyar dolarlık ithalatın 160 milyar dolarlık kısmı (%74,5'i) ara, 30 milyar dolarlık kısmı (%14,2'si) sermaye, 24 milyar dolarlık kısmı (%11,3'ü) ise tüketim mallarından oluşmaktadır. Bu dönemde Türkiye'nin toplam ihracatının (139 milyar dolar) ara malları ithalatını (160 milyar dolar) dahi karŐılayamadıđı görülmektedir. Bu sorunun çözülmek bir tarafa daha da derinleŐmesi gerek makro ekonomi gerekse yatırım politikalarının gözden geçirilmesi gereğine güçlü bir vurgu yapmaktadır.

TABLO 17: İTHALATIN MAL BİLEŞİMİ (Milyon dolar)

YIL	TÜKETİM	SERMAYE	ARA	TOPLAM
2000	6.928	11.365	36.010	54.502
2001	3.813	6.940	30.301	41.399
2002	4.898	8.400	37.656	51.554
2003	7.813	11.326	49.735	69.340
2004	12.100	17.397	67.549	97.540
2005	13.975	20.363	81.868	116.774
2006	16.116	23.348	99.605	139.576
2007	18.694	27.054	123.640	170.063
2008	21.489	28.021	151.747	201.964
2009	19.290	21.463	99.510	140.928
2010	24.735	28.818	131.445	185.544
2011	29.692	37.271	173.140	240.842
2011-11	27.155	33.599	158.807	220.248
2012-11	24.319	30.599	160.918	216.750
Değişim	-10,4	-8,9	1,3	-1,6

Kaynak:TÜİK

2011 yılı Ocak-Kasım dönemine oranla 2012 yılının aynı döneminde tüketim malları ithalatı yüzde 10,4, sermaye malları ithalatı yüzde 8,2 azalırken ara malları ithalatı yüzde 1,3 oranında artış göstermiştir. Bu durum iç tüketim ve yatırımlardaki gerilemenin tüketim ve yatırım malları ithalatını azaltırken ihracat artışının ara malları ithalatını artırdığını ortaya koymaktadır. Türkiye'nin belirginleşen re-exportçu özelliğini tescil eden bu gelişme büyüme ve sanayileşme stratejisinde “yeni” yollar bulunması veya yeni yollar açılması gereğine işaret etmektedir.

TABLO 18: İHRACATIN SEKTÖREL BİLEŞİMİ (Milyon dolar)

YIL	TARIM	MADENCİLİK	İMALAT SAN.	TOPLAM
2000	1.684	400	25.518	27.775
2001	2.006	349	28.826	31.334
2002	1.806	387	33.702	36.059
2003	2.201	469	44.378	47.253
2004	2.645	649	59.579	63.167
2005	3.468	810	68.813	73.476
2006	3.611	1.146	80.246	85.535
2007	3.883	1.661	101.082	107.272
2008	4.177	2.155	125.188	132.027
2009	4.536	1.683	95.449	102.143
2010	5.091	2.687	105.467	113.883
2011	5.353	2.805	125.963	134.907
2011-11	4.733	2.545	114.432	122.429
2011-12	4.764	2.853	131.684	139.983
Değişim %	0,7	12,1	15,1	14,3

Kaynak:TÜİK

2012 yılının ilk 11 aylık bölümünde ihracatın sektörel gelişimini veren Tablo 18 değerlendirildiğinde; 2011 yılının aynı dönemine göre tarım ve ormancılık ürünlerinde binde 7, madencilik ve taş ocaklığı ürünlerinde yüzde 12,1, imalat sanayi ürünlerinde ise yüzde 15,1

düzeyinde artış olduğu görülmektedir. Bu gelişmelere bağlı olarak imalat sanayinin ihracat içindeki payı yüzde 93'ten yüzde 94'e yükselmiştir.

2012 yılında geleneksel pazarlarındaki yavaşlama nedeniyle Türkiye'nin ihracat pazar deseninde önemli sayılabilecek düzeyde kaymalar yaşanmıştır. Nitekim Tablo 19'dan da görülebileceği gibi, 2000 yılında ihracatın yüzde 56'sı AB ülkelerine yapılırken bu oran 2011 yılında yüzde 46'ya, 2012 yılı Kasım ayı sonunda ise yüzde 38'e gerilemiştir. ABD'nin ihracatımız içindeki payı 2000 sonrası dönemde genelde azalırken 2012 yılında binde 4 oranında Pazar payı artışı yaşanmıştır.

Bu dönemde genel olarak gelişmekte olan ülkelerin özelde de Doğu Avrupa ile Afrika ve Asya ülkelerinin ihracat içindeki payının arttığı görülmektedir. 2013 yılında, AB pazarında canlanma beklenmiyor olması nedeniyle bu eğilimin devam etmesi beklenmelidir.

TABLO 19: İHRACATIN BÖLGESEL DAĞILIMI (%)

ÜLKE GRUBU	2000	2004	2008	2010	2011	(Ocak-Kasım)	
						2011	2012
A-AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİ (AB 27)	56,4	57,9	48,0	46,3	46,2	46,7	38,8
B-TÜRKİYE SERBEST BÖLGELERİ	3,2	4,1	2,3	1,8	1,9	1,8	1,5
C-DİĞER ÜLKELER	40,4	38,0	49,7	51,9	51,9	51,5	59,7
Diğer Avrupa (AB Hariç)	6,7	7,1	11,9	10,0	9,6	9,6	9,4
Afrika	4,9	4,7	6,9	8,2	7,7	7,5	8,7
Kuzey Afrika	3,9	3,5	4,4	6,2	5,0	4,9	6,1
Diğer Afrika	1,0	1,2	2,4	2,0	2,7	2,6	2,5
Amerika	12,9	9,1	4,9	5,3	5,9	5,8	6,2
Kuzey Amerika	11,9	8,2	3,6	3,7	4,0	3,9	4,3
Orta Amerika ve Karayipler	0,6	0,5	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5
Güney Amerika	0,4	0,3	0,7	1,1	1,4	1,4	1,4
Asya	13,9	16,6	24,6	28,0	28,3	28,1	34,9
Yakın ve Orta Doğu	9,3	12,5	19,3	20,5	20,7	20,5	28,1
Diğer Asya	4,7	4,0	5,4	7,5	7,6	7,6	6,8
Avustralya ve Yeni Zelanda	0,5	0,4	0,3	0,4	0,4	0,3	0,3
Diğer Ülke ve Bölgeler	1,4	0,1	1,1	0,1	0,1	0,1	0,1
D-SEÇİLMİŞ ÜLKE GRUPLARI							
OECD Ülkeleri	70,5	67,5	53,4	54,0	49,7	50,0	43,4
EFTA Ülkeleri	1,2	1,1	2,5	2,1	1,4	1,3	1,7
Karadeniz Ekonomik İşbirliği	8,9	10,7	15,8	12,7	13,2	13,2	12,4
Ekonomik İşbirliği Teşkilatı	3,1	3,5	4,7	6,7	6,9	6,9	11,3
Bağımsız Devletler Topluluğu	5,9	6,3	10,6	9,0	9,9	9,9	9,9
Türk Cumhuriyetleri	2,1	1,9	2,8	3,4	3,7	3,7	3,8
İslam Konferansı Teşkilatı	12,9	16,2	24,7	28,5	27,7	27,3	36,4
Toplam	100	100	100	100	100	100	100

Kaynak:TÜİK

İhracat pazarlarındaki değişmeyi daha yakından görebilmek amacıyla ülke bazındaki gelişmelerin değerlendirilmesinde fayda bulunmaktadır. Tablo 20'den görülebileceği gibi ihracat sıralamasında ilk 10 içinde yer alan ülkeler arasında 2012 yılının ilk 11 aylık bölümünde en yüksek oranlı ihracat artışı İran ve Birleşik Arap Emirlikleri'ne olmuştur. Bunun gerisinde daha

çok bu ülkelere yönelik altın ihracatında görülen konjonktürel artış yatmaktadır. 2012 yılında Irak ve Rusya'ya yapılan ihracattaki artış da dikkat çekicidir. İngiltere dışındaki AB ülkelerine yapılan ihracatın azalması ise bölgedeki resesyon eğiliminin doğal bir sonucudur.

TABLO 20: İHRACATTA İLK 10 ÜLKE (Ocak-Kasım 2012)

Ülkeler	2011		2012		Değişim (%)
	Değer	(%)	Değer	(%)	
Genel toplam	122 429 383	100,0	139 983 277	100,0	14,3
1- Almanya	12 763 658	10,4	12 146 484	8,7	-4,8
2- Irak	7 380 390	6,0	9 803 499	7,0	32,8
3- İngiltere	7 427 856	6,1	8 040 595	5,7	8,2
4- B.A.E.	3 308 466	2,7	7 483 602	5,3	126,2
5- Rusya	5 487 548	4,5	6 181 253	4,4	12,6
6- İtalya	7 307 383	6,0	5 808 943	4,1	-20,5
7- Fransa	6 263 308	5,1	5 622 212	4,0	-10,2
8- A.B.D.	4 023 579	3,3	5 069 695	3,6	26,0
9- İran	3 248 047	2,7	9 681 857	6,9	198,1
10- Çin	2 221 857	1,8	2 526 731	1,8	13,7

Kaynak:TÜİK

İthalatımızda ilk sıralarda yer alan ülkeler incelendiğinde, enerji hammaddeleri aldıklarımızın dışında kalan ülkelerin dünyanın en büyük 10 ekonomisinde yer alan ülkeler olduğu görülmektedir. Bu ülkelerin gelişmiş teknolojik ürünler üretiminde önplanda yer aldıkları dikkate alındığında neden bu ülkelerin en büyük 10 ekonomi haline geldikleri, Türkiye'nin ise gelemediği anlaşılmaktadır.

TABLO 21: İTHALATTA İLK 10 ÜLKE (Ocak-Kasım 2012)

Ülkeler	2011		2012		Değişim (%)
	Değer	(%)	Değer	(%)	
Genel toplam	220 247 776	100,0	216 750 187	100,0	-1,6
1- Rusya	21 405 015	9,7	24 145 447	11,1	12,8
2- Çin	19 917 963	9,0	19 541 389	9,0	-1,9
3- Almanya	21 054 731	9,6	19 294 379	8,9	-8,4
4- İtalya	12 225 150	5,6	12 293 031	5,7	0,6
5- A.B.D.	14 453 231	6,6	13 242 588	6,1	-8,4
6- İran	11 637 606	5,3	11 193 035	5,2	-3,8
7- Fransa	8 550 610	3,9	7 904 877	3,6	-7,6
8- İspanya	5 704 621	2,6	5 473 394	2,5	-4,1
9- İngiltere	5 305 456	2,4	5 155 301	2,4	-2,8
10- Güney Kore	5 554 094	2,5	5 054 769	2,3	-9,0

Kaynak:TÜİK

Ülkemiz ihracat ve ithalatında ilk sıralarında yer alan ülkeler incelendiğinde Türkiye'nin üretim yapısına ilişkin bazı sonuçlar çıkarmak mümkün olmaktadır. Nitekim Türkiye daha çok gelişmiş ülkelerden Ar-Ge malları ithalatı yapmakta, gelişmekte olan ülkelere ise düşük katma değerli ürünler (Heckscher-Ohlin malları) ihraç etmektedir. Bu, re-exportçu kimlikle de uyumlu bir durumdur.

Böylesi bir dış ticaret yapısına sahip bir ülkenin dış ticaret açığını kapatmasını beklemek hayalperestlik bile olamayacaktır. Ayrıca sadece ara mallarında ithal ikamesi, yani ithal edilen ara mallarının içerde üretilmesi de geldiği düzey itibarıyla dış ticaret açığını kapatmaya yetmeyecektir. Zira Türkiye’de hem iç hem de dış talep deseni ile yeterince uyumlu olmayan bir üretim yapısı vardır. Talep daha çok Ar-Ge mallarına (mobil telefonlar, bilgisayar, görsel medya araçları, dijital aletler gibi) kayarken, üretim ileri teknoloji gerektiren bu alanlarda ancak montaj düzeyinde kalabilmektedir. Dolayısıyla Türkiye’nin Ar-Ge malları üretimine, temel bilimler eğitiminden, nitelikli araştırma enstitülerinden, tekno-parklardan başlayarak yönelmesi gerekmektedir. Bu yapılırken de öncülerini izlemek yerine, öncü olunabilecek alanlara odaklanmak gerekmektedir.

2.2.5.2. ÖDEMELER DENGESİ

Döviz açığı ve dış açık olarak da bilinen cari açık Türkiye ekonomisinin gündeminde uzun yıllardır varolan bir sorundur. Bu sorun hacim olarak 2000’li yıllarda, kriz dönemleri dışında, sürekli artış göstermiştir. 2011 yılı Ekim ayı sonunda rekor düzeye ulaşarak yıllık bazda 78 milyar doları aşmasının ardından alınan önlemler ile geriletilmeye başlanan cari açık 2012 yılının 11 aylık bölümünde yüzde 35,7 oranında azalmıştır.

2012 yılı Kasım ayı sonu itibarıyla 45 milyar dolar olan 11 aylık cari açığın en önemli kaynağı 60 milyar dolar ile dış ticaret açığıdır. Yatırım gelirleri hesabı da bu açığa 6 milyar dolarlık katkı yapmaktadır. Dolayısıyla bu iki hesaptan kaynaklanan açık tutarı 66 milyar dolara ulaşmaktadır. Cari işlemlerin fazla veren hesapları olan hizmet gelirleri hesabından gelen net 20,5 milyar dolar ve cari transferler hesabından gelen 1,1 milyar dolar bu açığı 45 milyar dolara çekmektedir.

Ülkemizde 2012 yılında da cari açığın finansmanı yabancı sermaye girişi ile mümkün olmuştur. Nitekim, sermaye hesabından ülkemize yılın ilk 11 ayında 62 milyar dolarlık yabancı sermaye girmiştir. Bu sermaye girişinin 32 milyar dolar gibi önemli bir miktarı sıcak para (portföy yatırımları) 17 milyar doları kamu ve özel kesim net dış borçlanmasından sağlanmıştır. Ülkemize giren 62 milyar dolarlık kaynağın 11 milyar dolarlık kısmı ise doğrudan yatırım, yani kısa vadeli borç olmayan kaynak olarak ülkemize girmiştir. Bunun ise yaklaşık 2,3 milyar dolarlık kısmı yabancılara gayrimenkul satışından elde edilmiştir.

Yabancıların hisse senedi ve tahvil alımlarının bulunduğu portföy hesabından ülkemize gelen net sermaye miktarı ise aylar itibarıyla önemli oranda dalgalanma göstermiş, ancak yılın ilk 11 aylık bölümünde kümülatif olarak 32,9 milyar dolarlık net giriş gerçekleşmiştir. Bu dönemde hisse

senedi piyasasına yaklaşık 5,4 milyar dolar, faiz geliri sağlayan kamu kağıtları için 27,5 milyar dolarlık giriş olmuştur. Bu miktarda giriş ile sıcak para yeni bir rekor kırmıştır.

TABLO 20: ÖDEMELER DENGESİNDE GELİŞMELER (Milyon dolar)

(Milyon ABD Dolar)	OCAK-KASIM		Değişim %
	2011	2012	
CARİ İŞLEMLER HESABI	-70.377	-45.242	-35,7
İhracat f.o.b.	130.266	149.045	14,4
İthalat f.o.b.	-212.631	-209.733	-1,4
Mal Dengesi	-82.365	-60.688	-26,3
Hizmetler Dengesi: Gelir	36.315	38.846	7,0
Hizmetler Dengesi: Gider	-18.632	-18.387	-1,3
Mal ve Hizmet Dengesi	-64.682	-40.229	-37,8
Gelir Dengesi: Gelir	3.684	4.252	15,4
Gelir Dengesi: Gider	-10.712	-10.463	-2,3
Mal, Hizmet ve Gelir Dengesi	-71.710	-46.440	-35,2
Cari Transferler	1.333	1.198	-10,1
SERMAYE-FİNANS HESABI	64.705	62.050	-4,1
Yurtdışında Doğrudan Yatırım	-2.189	-3.796	73,4
Yurtiçinde Doğrudan Yatırım	12.553	11.336	-9,7
Portföy Hesabı-Varlıklar	3.329	2.289	-31,2
Portföy Hesabı-Yükümlülükler	15.899	32.924	107,1
Hisse Senetleri	-1.189	5.422	-556,0
Borç Senetleri	17.088	27.502	60,9
Diğer Yatırımlar-Varlıklar	13.974	1.681	-88,0
Merkez Bankası	2	1	-50,0
Genel Hükümet	-265	-355	34,0
Bankalar	2.910	5.711	96,3
Diğer Sektörler	11.327	-3.676	-132,5
Diğer Yatırımlar-Yükümlülükler	21.168	17.616	-16,8
Merkez Bankası	-1.796	-2.123	18,2
Genel Hükümet	1.760	-142	-108,1
Bankalar	11.300	13.026	15,3
Diğer Sektörler	9.904	6.855	-30,8
Cari, Sermaye ve Finansal Hesaplar	-5.672	16.808	-396,3
NET HATA VE NOKSAN	11.999	6.775	-43,5
GENEL DENGE	6.327	23.583	272,7
REZERV VARLIKLAR	-6.327	-23.583	272,7
Resmi Rezervler	-3.645	-21.576	491,9
Uluslararası Para Fonu Kredileri	-2.682	-2.007	-25,2

Kaynak: TCMB

Ülkemize 62 milyar dolarlık dövizin girdiği sermaye-finans hesabının diğer yatırımlar hesabından 2012 yılı Ocak-Kasım döneminde giren net paranın (17,6 milyar dolar) çok büyük bir bölümü bankalar (13 milyar dolar) ve diğer özel sektörün (6,8 milyar dolar) dışarıdan borçlanmasından oluşmuştur. Bankaların ayrıca yurtdışında kullandığı kredileri yenilemeyerek ülke içine geri getirmiş olması da (5,7 milyar dolar) dikkat çekicidir. Bu durum bankaların ülke içinde kredi kullanılmayı ve/veya kamu kağıtlarına yatırım yapmayı daha

rasyonel gördükleri şeklinde yorumlanabilir. Yılın ikinci yarısında faizlerde beklenen ve gerçekleşen gerileme de bu rasyonalitenin dayanağını ortaya koymuştur.

Diğer taraftan 2012 yılında da, bir miktar gerilemiş olmakla birlikte Türkiye'ye net hata ve noksan kaleminden önemli miktarda (6,7 milyar dolar) para girişi gerçekleşmiştir.

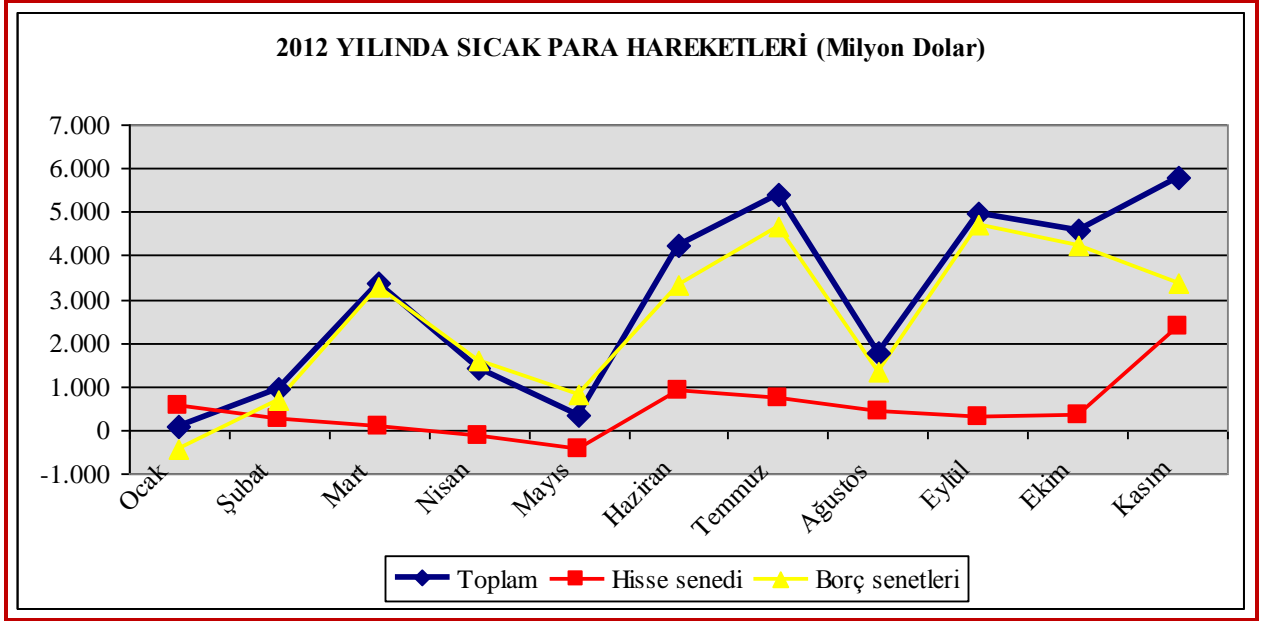
Dolayısıyla Türkiye görece yüksek faiz ve Avrupa'nın birçok ülkesine oranla daha sağlıklı kamu dengeleri nedeniyle, Tablo 21'den görülebileceği gibi, 2012 yılında sıcak paranın oldukça gözde ülkelerinden biri olmuştur. Burada dikkati çeken önemli bir nokta küresel spekülörlerin Türkiye'ye yönelik risk algısı ve getiri beklentilerinin yıl içinde gösterdiği dalgalanmalardır. Nitekim Tablo 21 ve bağlantılı grafik incelendiğinde yılın ilk üç ayında toplam sıcak para girişinin arttığı, izleyen iki ayda (Nisan-Mayıs) girişte gerileme yaşandığı görülmektedir. Haziran-Temmuz döneminde tekrar artışa geçen sıcak para girişi Ağustos'ta bir kez daha yavaşlamış, yılın kalan bölümünde ise girişte rekor düzeyde artış görülmüştür.

TABLO 21: SICAK PARA HAREKETLERİ (Milyon dolar)

Aylar	Toplam	Hisse Senetleri	Borç Senetleri
Ocak	100	556	-456
Şubat	945	266	679
Mart	3.373	98	3.275
Nisan	1.434	-145	1.579
Mayıs	361	-435	796
Haziran	4.220	898	3.322
Temmuz	5.384	726	4.658
Ağustos	1.784	429	1.355
Eylül	4.976	287	4.689
Ekim	4.578	359	4.219
Kasım	5.769	2.383	3.386
TOPLAM	32.924	5.422	27.502

Kaynak: TCMB

Sıcak paraya ilişkin bu gelişmeler küresel spekülörlerin yılın ilk yarısında Avrupa'nın batık ülkelerinden sonra bölgede en yüksek faizi vermesi nedeniyle daha çok birincil tahvil piyasasına, Ağustos ayı sonrasında ise faizlerde beklenen düşüşler nedeniyle daha çok ikincil tahvil piyasasına yöneldiklerini ortaya koymaktadır. Ayrıca yılın son iki ayında tahvil piyasası yanında yabancıların hisse senedi piyasasına da itibar etmeleri bir taraftan Fitch tarafından Türkiye'nin kredi notunun artırılması diğer taraftan da tahvil piyasasındaki potansiyel fırsatların sonuna gelinmesiyle ilgilidir.

Bunun sonucunda, tarihi rekor kıran ve önemli bir bölümü ithalat yerine ülke içindeki stoklardan karşılanan İran'a yönelik altın ihracatının yaptığı konjonktürel katkı sonucu gerileyen cari açık ile adeta oluk oluk gelen sıcak para sonucunda Türkiye'de döviz rezervleri 23,5 milyar dolar yükselmiştir. Borcu olan ve bu borcunun vadesi gelen bir kişinin ihtiyacı olandan daha fazla yeni borç bulması nedeniyle cebindeki parasının azalmak yerine artmasına benzeyen bu durumun sürdürülebilirliği üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. Ancak, başta ABD'nin cari açıkları olmak üzere yüksek petrol fiyatları ve petro-dolarların güvenli ve yüksek getirili limanlar arayışından beslenen küresel likidite bolluğunun devam etmesi bu sürdürülebilirliği, şimdilik, sağlamaktadır. Ancak, finansal piyasalar boyutundan 2013 yılına devreden miras Türkiye'yi oldukça hareketli bir dönemin beklediğine işaret etmektedir. Dolayısıyla hem ekonomik birimlerin hem de ekonomi politikası karar birimlerinin 2012 yılına göre çok daha dikkatli olması; finansal piyasalarda türbülanslara ve daha düşük getiri hatta kayıp durumlarına hazırlıklı olması gerekmektedir. Bu bağlamda da yaşanacak gelişmelerin ülke içi koşullardan çok küresel gelişmelerden etkileneyeceği, bu nedenle dünya ekonomisinde, özellikle de gelişmiş ülkelerdeki para politikalarında yapılacak değişikliklere karşı hassas olunması gereğine vurgu yapmakta fayda bulunmaktadır.

2.2.5.3. DÖVİZ KURLARI

Günümüz koşullarında tüm ülkeler için kamu dengeleri ve enflasyonun belirleyici olduğu faiz oranları ve daha çok faizlere bağlı olarak şekillenen döviz kurları en kritik iki gösterge haline gelmiştir. Bu iki değişkendeki hareketlerin (volatility) ciddi sonuçlar yaratmayacak limitler dahilinde tutulması ile ekonomilerin canlandırılması ve konjonktürün iyileştirilmesi merkez

bankalarının 2012 yılında ve gidişat itibariyle 2013 yılında da üzerinde yoğunlaştıkları/yoğunlaşmaya devam edecekleri en önemli konu olacaktır.

2012 yılında faiz oranları ve sıcak para girişlerindeki hareketli ortama bağlı olarak Türkiye’de döviz kurlarında da önemli gelişmeler yaşanmıştır. Tablo 22’den görülebileceği gibi, Dolar kuru Ocak ve Şubat aylarında gerilemiş, izleyen iki ayda ise istikrarlı bir görüntü verdikten sonra Mayıs ve Haziran aylarında artış trendine girmiştir. Yılın geri kalan bölümünde, Eylül ayı dışında Dolar kurunda gerileme yaşanmıştır. Böylece Dolar, TL karşısında yılı yüzde 4,3’lük bir kayıpla kapatmış, yani TL’nin dış değeri artmıştır. Ülke içinde yaşanan yüzde 6 düzeyindeki enflasyon nedeniyle iç değeri düşen bir ulusal paranın değerinin Dolar karşısında (dış değerinin) yükselmesi reel kurun gerilemesi, ithalatın cazip hale gelmesi anlamı taşımaktadır.

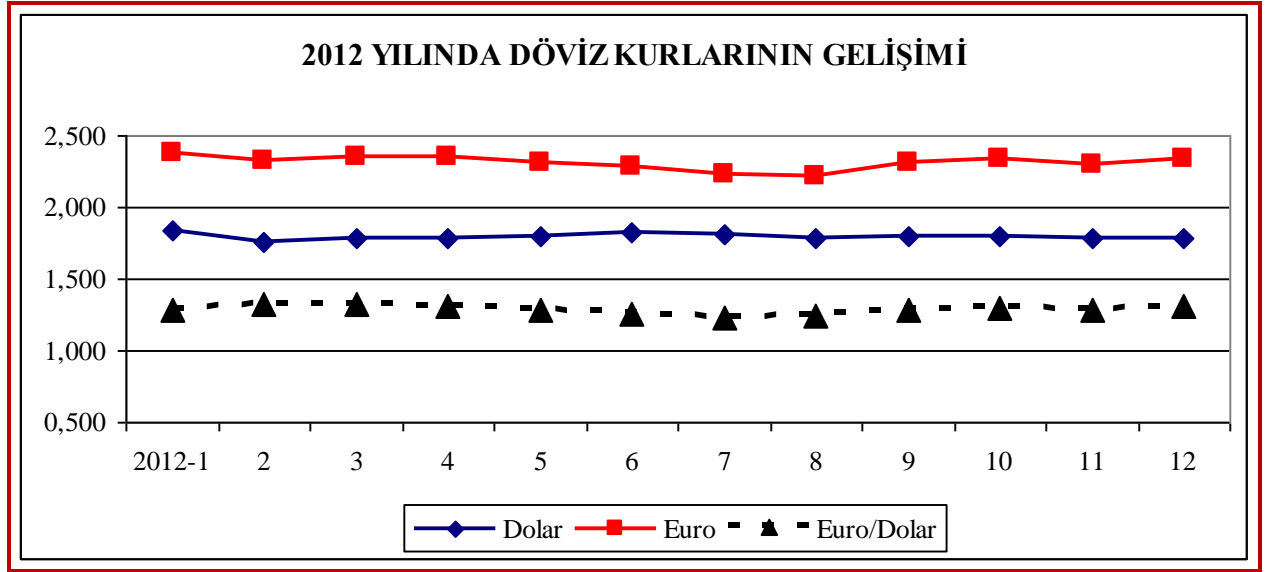
TABLO 22: DÖVİZ KURLARINDA GELİŞMELER

Aylar	Dolar	Yıllık değişme%	Euro	Yıllık değişme%	Euro/Dolar	%
2011-12	1,863	22,8	2,458	22,7	1,319	-0,2
2012-1	1,843	18,3	2,378	14,4	1,290	-3,3
2	1,755	10,6	2,320	7,2	1,322	-3,1
3	1,784	13,0	2,356	6,7	1,321	-5,6
4	1,784	17,4	2,349	7,1	1,317	-8,8
5	1,801	14,9	2,311	2,5	1,283	-10,8
6	1,820	13,9	2,280	-0,8	1,253	-12,9
7	1,809	9,6	2,228	-5,6	1,231	-13,8
8	1,790	2,4	2,217	-11,5	1,238	-13,6
9	1,800	0,5	2,311	-6,4	1,284	-6,9
10	1,798	-1,8	2,334	-6,8	1,298	-5,1
11	1,790	-1,0	2,296	-6,4	1,283	-5,4
12	1,783	-4,3	2,339	-4,9	1,311	-0,6

Kaynak: TÜİK

2012 yılında Euro kuru dar bir bantta dalgalanmış Aralık ayı itibariyle TL karşısında yıllık bazda yüzde 4,9 oranında değer kaybetmiştir. Böylece 2012 yılında TL hem Dolar (yüzde 4,3) hem de Euro (yüzde 4,9) karşısında değer kazanmıştır. Türkiye’deki enflasyon oranının hem ABD hem de Euro bölgesine göre daha yüksek olduğu bir ortamda ortaya çıkan bu gelişme dış ticaret üzerinde önemli etkiler yaratmıştır.

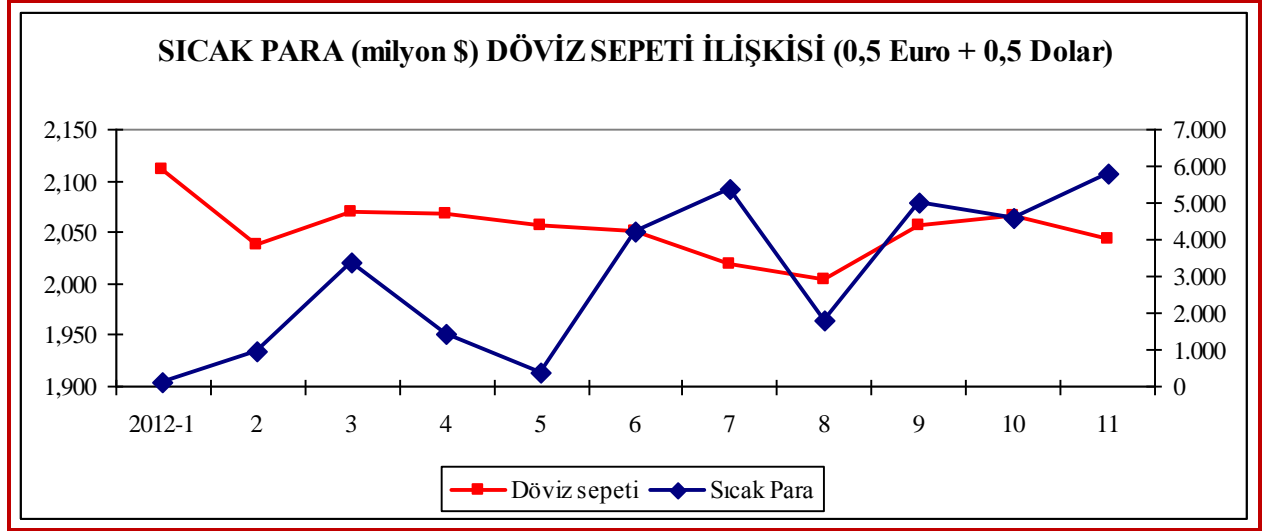
Diğer ülkeleri olduğu gibi Türkiye’yi de yakından ilgilendiren Euro/Dolar paritesinde Şubat-Temmuz döneminde gerileme, Temmuz sonrasında ise artış görülmüştür. Bu durum yılın ilk yarısında Euro bölgesindeki krizin akibetine ilişkin, ikinci yarısında ise ABD’deki seçimler ve mali uçuruma ilişkin belirsizliklerden kaynaklanmıştır.

Diğer taraftan 2012 yılı başında TL'nin değer kazanacağını iddialı olarak savunan Merkez Bankası Başkanının öngörüsü gerçekleşmiştir. Bunun sonucunda bir taraftan ulusal paramız değer kazanırken diğer taraftan da küresel spekülâtorler ve ithalatçılara ilave kazanç imkanları sağlanmıştır.

2012 yılında Türkiye'de döviz kurlarında yaşanan gelişmelerin gerisinde; Merkez Bankasının politikaları, küresel düzeyde çapraz kurlarda yaşanan gelişmeler ve ülkemize yönelik sıcak para hareketleri yer almıştır.

Bu arada 0,5 dolar ve 0,5 Euro'dan oluşturduğumuz döviz sepetindeki gelişmeler ile sıcak para giriş ve çıkışları arasındaki ilişkiyi gösteren Grafik incelendiğinde Temmuz ayından sonra aralarındaki etkileşimin güçlendiği görülmektedir. Nitekim bu dönemde sıcak para çıkışının gerçekleşmesi döviz sepetinde de artışa neden olmuştur. Ekim ayından itibaren hem yüksek kurdan döviz bozdurma imkanının doğması hem de faizlerdeki artış sonucunda sıcak para girişi yeniden başlamış ve döviz sepetinde düşüş yaşanmıştır. Aralık ayı ödemeler bilançosu henüz yayınlanmadığı için bu ay içinde gerçekleşen gelişmeleri değerlendirmek mümkün olamamıştır.

Genel bir değerlendirme yapıldığında döviz kurlarının reel düzeyinin Türkiye ekonomisi açısından önemini korumaya devam eden bir konu olduğu söylenmelidir. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde enflasyonun gelişmiş ülkelere oranla yüksek olması yanında yapısal makro ve mikro sorunlar nedeniyle ortaya çıkan yüksek risk priminin de etkisiyle faizlerin görece yüksek düzeyde kaldığı/kalacağı açıktır. Ayrıca dünya genelinde büyük miktarda ve hızla dolaşarak yüksek getiri kovalayan spekülasyon sermaye hareketlerinin bulunduğu ve bulunacağı bilinmektedir. Bu iki faktörün birleşmesi sonucu gelişmekte olan ülkelere önemli miktarlarda sıcak para girişi ve çıkışlarının olması kaçınılmazdır. Gittiğinde de, çıktığında da ülkede fiyat mekanizmasının etkinliğini kaybetmesine neden olan bu süreç ve yarattığı olumsuzluklar daha uzun süre yaşanacak gibi görünmektedir.

Türkiye’de gerek özel ekonomik birimlerin gerekse politika yapıcılarının bu gerçeği, yani arızı düzeltme dönemleri dışında görece yüksek faiz-düşük kur ile daha sık karşılaşılacağı gerçeğini görmesi ve karşılaşılacak olası sorunların vereceği zararları minimize etmeye çalışması gerekmektedir. Türkiye bugüne kadar daha çok sıcak para girişinin değil, kaçışının etkilerinden gördüğü zararın önplanda tutulduğu bir ülke olmuştur. Ancak 2013 yılı hem giriş hem de çıkışın yaratacağı olası etkilerin bir arada yaşanabileceği bir yıl olmaya adaydır. Ekonomik birimler açısından kurların reel düzeyi kadar istikrarının da önem taşıdığı dikkate alındığında 2013 yılında Merkez Bankası’nın sorumluluğunun daha büyük olduğu söylenebilir.

2.2.6. KAMU KESİMİ DENGESİ

Gerek 2008 yılı sonrası dönemde dünya genelinde gerekse 1980’lerden günümüze Türkiye ekonomisinde yaşanan gelişmeler dış denge (cari denge) kadar kamu dengelerinde de sağlıklı bir yapının oluşturulmasının önemini ortaya koymuştur. Türkiye 2002 sonrası dönemde dış denge sorunları daha büyük, kamu dengeleri görece olarak daha iyi durumda olan bir ülke konumunda

olmuştur. Kuşkusuz sürekli dış açık veren bir ülkenin aynı zamanda sürekli kamu açığı vermesi sürdürülebilir bir durum değildir. Euro şemsiyesi altında olmasına rağmen Yunanistan'da yaşanan kriz bu savın anlamını oldukça güçlendirmektedir. Dolayısıyla yapısal nedenleri daha ağır basan cari açıkla mücadelenin kamu açıklarıyla mücadeleden daha zor olduğunu ve kamu açıklarına ilişkin risk algısının daha yüksek olduğu bir konjonktürden geçtiğimiz göz önünde alınarak kamu açıkları kontrol altına alınmalıdır. Bunun da vergiler artırılarak değil, harcamalar kontrol altında tutularak yapılmasının hem ekonomik hem de sosyal açıdan daha faydalı olacağı gerçeğinin göz ardı edilmemelidir.

2.2.6. 1. BÜTÇE DENGESİ

Bütçeye ilişkin 2012 yılı gelişmeleri Tablo 23'de verilmiştir. Buradan görüldüğü gibi bu yıl devletin elde ettiği toplam gelir yüzde 11,7, vergi gelirleri ise yüzde 9,8 oranında artmıştır. Bu veriler toplam bütçe ve vergi gelirlerinin başlangıç hedefine uyumlu gerçekleştiği anlamına gelmektedir. 2012 yılında gerçekleşen enflasyon oranları (yüzde 6) ve gerçekleşmesi beklenen büyüme hızı (yüzde 2,8) dikkate alındığında vergi hasılatındaki artışın makul düzeyde kaldığı görülmektedir.

TABLO 23: MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ (Birikimli, Milyon TL)

(Milyon TL)	2011		2012		DEĞİŞİM 2012/2011
	GERÇ.	HEDEF	GERÇ.	G. ORANI	
Bütçe Giderleri	314.607	350.948	360.491	102,7	14,6
Faiz Hariç Giderler	272.375	300.698	312.075	103,8	14,6
Personel Giderleri	72.914	81.692	86.455	105,8	18,6
Sosyal Güv.Kur. Devlet Primi	12.850	14.279	14.725	103,1	14,6
Mal ve Hizmet Alımları	32.797	28.859	32.504	112,6	-0,9
Cari Transferler	110.499	130.220	129.266	99,3	17,0
Sermaye Giderleri	30.905	27.914	34.185	122,5	10,6
Sermaye Transferleri	6.739	4.243	5.970	140,7	-11,4
Borç Verme	5.671	8.625	8.970	104,0	58,2
Yedek Ödenekler	0	0	0		
Faiz Harcamaları	42.232	50.250	48.416	96,4	14,6
Bütçe Gelirleri	296.824	329.845	331.700	100,6	11,7
Genel Bütçe Gelirleri	286.554	321.726	320.277	99,5	11,8
Vergi Gelirleri	253.809	277.677	278.751	100,4	9,8
Teşebbüs ve Mülkiyet Geliri	9.063	9.235	13.976	151,3	54,2
Özel Gelirler ile Bağışlar ve Yardımlar	1.068	1.183	1.577	133,3	47,6
Faizler, Paylar ve Cezalar	19.739	21.903	22.588	103,1	14,4
Sermaye Gelirleri	2.530	11.458	2.049	17,9	-19,0
Alacaklardan Tahsilat	344	269	1.336	495,8	288,0
Özel Bütçeli İdarelerin Öz Gelirleri	8.174	6.091	9.085	149,2	11,1
Düzen. Ve Denet. Kurumların Gelirleri	2.095	2.028	2.338	115,3	11,6
Bütçe Dengesi	-17.783	-21.104	-28.791	136,4	61,9
Faiz Dışı Denge (Maliye Tanımlı)	24.448	29.146	19.625	67,3	-19,7

Kaynak: Maliye Bakanlığı ve Hazine Müsteşarlığı

2012 yılı bütçesinin harcama kalemlerinde yaşanan gelişmeler incelendiğinde; hem faiz hem de faiz dışı harcamaların yüzde 14,6 oranında arttığı görülmektedir. Harcamalar içinde en büyük payı 129 milyar TL ile cari transferler oluştururken bunu 86 milyar TL ile personel harcamaları ve 48 milyar TL ile faiz harcamaları izlemektedir. Bu kalemlere yapılan harcamalar, toplam harcamaların yaklaşık yüzde 73'ü, toplam gelirlerin yüzde 82'si, vergi gelirlerinin ise yüzde 95'ine karşılık gelmektedir. Bu oranlar oldukça yüksektir ve ülkemizde ihtiyaç duyulan kamu mal ve hizmet yatırımlarına yeterli kaynak ayrılmasının mümkün olmadığını ortaya koymaktadır.

TABLO 24: VERGİ GELİRLERİNİN DAĞILIMI

(Milyon TL)	2011		2012		
	GERÇ.	HEDEF	GERÇ.	GERÇ. %	ARTIŞ
BRÜT BÜTÇE GELİRLERİ (İade dahil)	296.824	329.845	331.700	100,6	11,7
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ	296.824	329.845	331.700	100,6	11,7
VERGİ GELİRLERİ	253.809	277.677	278.751	100,4	9,8
GELİR, KAR VE SER. KAZANÇ. ÜZ. ALINAN	75.800	80.955	85.511	105,6	12,8
GELİR VERGİSİ	48.807	53.804	56.493	105,0	15,7
-Beyana Dayanan Gelir Vergisi	2.759	2.968	3.016	101,6	9,3
-Basit Usulde Gelir Vergisi	301	357	301	84,2	0,0
-Gelir Vergisi Tevkifatı	44.324	48.917	51.744	105,8	16,7
-Geçici Gelir Vergisi	1.423	1.561	1.432	91,7	0,7
KURUMLAR VERGİSİ	26.993	27.151	29.017	106,9	7,5
-Beyana Dayanan Kurumlar Vergisi	3.531	2.223	1.526	68,6	-56,8
-Kurumlar Vergisi Tevkifatı	334	365	242	66,4	-27,4
-Geçici Kurumlar Vergisi	23.128	24.562	27.249	110,9	17,8
MÜLKİYET ÜZERİNDEN ALINAN	6.257	6.982	7.009	100,4	12,0
VERASET VE İNTİKAL VERGİSİ	253	289	293	101,4	15,7
MOTORLU TAŞITLAR VERGİSİ	6.004	6.693	6.716	100,4	11,9
D.ALINAN MAL VE HİZ.ALINAN	103.381	114.150	113.836	99,7	10,1
DAHİLDE ALINAN KDV	29.957	33.602	31.572	94,0	5,4
ÖZEL TÜKETİM VERGİSİ	64.189	70.590	71.706	101,6	11,7
-Petrol ve Doğalgaz Ürünlerine İlişkin	33.573	36.484	35.935	98,5	7,0
-Motorlu Taşıt Araçlarına İlişkin	8.568	7.361	8.409	114,2	-1,9
-Kolalı Gazoz, Alkollü İç. ve Tüt. Mam.	18.474	23.980	24.895	103,8	34,8
Alkollü İç.	3.856	4.502	4.643	103,1	20,4
Tüt. Mamül	15.850	19.218	19.976	103,9	26,0
Kolalı Gazoz	281	260	276	106,4	-1,6
-Dayanıklı Tüketim ve Diğer Mal. İlişkin	2.058	2.765	2.467	89,2	19,9
- 6111 S.K. Kap. Tahsil Olunan Özel Tük.Ver.	3	0	0		-99,4
BANKA VE SİGORTA MUAM. VERGİSİ	4.288	4.545	5.471	120,4	27,6
ŞANS OYUNLARI VERGİSİ	528	564	616	109,1	16,6
ÖZEL İLETİŞİM VERGİSİ	4.419	4.848	4.473	92,3	1,2
ULUSLARARASI TİC. VE MUAM. ALINAN	53.452	58.922	55.310	93,9	3,5
GÜMRÜK VERGİLERİ	4.653	4.855	5.195	107,0	11,6
İTH. ALINAN KATMA DEĞER VERGİSİ	48.685	53.944	50.000	92,7	2,7
DİĞER DİŞ TİCARET GELİRLERİ	113	123	115	93,5	1,8
DAMGA VERGİSİ	6.464	7.297	7.360	100,9	13,9
HARÇLAR	8.344	9.277	9.646	104,0	15,6
BAŞKA YERDE SNF.MAYAN D. VERGİLER	112	94	78	83,4	-29,6
DİĞER GELİRLER	43.014	52.168	52.949	101,5	23,1

Kaynak: Maliye Bakanlığı ve Hazine Müsteşarlığı

2012 yılında bütçe gelirleri yüzde 11,7 oranında artarken harcamalardaki artışın yüzde 14,6 düzeyinde gerçekleşmesi sonucunda bu yılın bütçe açığı 2011 yılına göre yüzde 62 oranında artmış ve 28 milyar TL olmuştur. Buna bağlı olarak da faiz dışı fazla 24 milyar TL'den 19 milyar TL'ye gerilemiştir. Dolayısıyla 2012 yılında gelir hedefleri yakalanırken harcama hedeflerinde yukarı yönlü yaşanan sapma bütçe açığının öngörülenden daha yüksek olmasına neden olmuştur.

Ülkemizde kamu maliyesine ilişkin olarak üzerinde durulması gereken bir konu da vergi hasılatının bileşimindeki olumsuzlarla ilgilidir. Nitekim Tablo 24'ten de görülebileceği gibi ülkemizde dolaylı vergi gelirleri (KDV, ÖTV gibi) toplam vergi gelirleri içinde yüzde 60'ın üzerinde bir orana sahiptir. Bu arada 2012 yılında toplam vergi gelirleri yüzde 9,8, gelir vergisi tahsilatı yüzde 15,7 ve kurumlar vergisi tahsilatı yüzde 7,5, dahilde alınan KDV tahsilatı yüzde 10,1, ithalattan alınan KDV tahsilatı yüzde 2,7, ÖTV tahsilatı ise yüzde 11,7 oranında artmıştır. Doğrudan vergilerin dolaylı vergilere oranla, az da olsa, daha yüksek oranda artması 2012 yılında vergi gelirleri bileşimin doğrudan vergiler lehine değiştiğini göstermektedir.

Kısaca ifade etmek gerekirse, 2009 krizinde bozulan devlet bütçesinde izleyen yıllarda görülen iyileşme 2012 yılında yeniden tersine dönmüştür. Bu gelişme ise ekonominin öngörülenden daha düşük büyümesi ve ithalatın gerilemesinden kaynaklanmıştır. Böylece dış açık ile bütçe açığı arasındaki ters yönlü etkileşimin varlığı netleşmektedir.

2.2.6.2. BÜTÇE NAKİT DENGESİ VE FİNANSMANI

Bütçe nakit dengesi kamunun nakit açığı veya fazlasını, dolayısıyla da bütçe performansını ortaya koyan bir göstergedir. Bütçe dengesine emanet ve avans hesaplarının bakiyesinin eklenmesiyle bulunan nakit dengesi ve finansmanına ilişkin Tablo 25'da yer alan verilere göre bütçe nakit dengesi 2011 yılının 11 aylık bölümünde fazla verirken 2012 yılında 11 milyar TL açık verir hale gelmiştir. Bu açığın karşılanmasında ise daha çok iç borçlanma (19 milyar TL'si), bir miktar da dış borç (2,3 milyar TL) tercih edilmiştir.

2012 yılında Hükümetin üç yılın ardından vadesi bir yıldan az olan Devlet iç borçlanma kağıtlarını ifade eden Hazine bonosu türünden 3,6 milyar TL, vadesi bir yıl ve daha fazla olan devlet iç borçlanma kağıtlarını ifade eden Devlet tahvilleri cinsinden ise 19 milyar TL borçlandığı görülmektedir. Diğer taraftan borç çevirme oranı (roll-over) 2012 yılında tahviller için yüzde 124 olmuş, yani devlet ödediği 100 TL'lik borç karşılığında 122 TL borçlanmıştır.

TABLO 25: MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE FİNANSMANI(Milyon TL)

	2009	2010	2011	2011/11	2012/11	Değişim
Nakit Dengesi	-56.979	-38.517	-14.895	2.311	-11.263	-587,4
Finansman	56.979	38.517	14.895	-2.311	11.263	-587,4
Dış Borçlanma, Net	6.123	7.756	2.469	1.671	2.349	40,5
Kullanım	14.395	18.436	13.990	12.538	14.007	11,7
Ödenen	-8.272	-10.680	-11.522	-10.867	-11.658	7,3
İç Borçlanma, Net	54.770	23.329	14.999	12.736	19.090	49,9
TL Cinsinden Hazine Bonosu	58	-4.511	-9.525	-9.525	3.684	-138,7
Satış	19.332	17.543	725	725	3.684	408,2
Ödenen	-19.275	-22.054	-10.250	-10.250	0	-100,0
TL Cinsinden Devlet Tahvili	60.943	39.021	27.212	24.949	19.033	-23,7
Satış	130.485	142.287	111.348	109.053	97.118	-10,9
Ödenen	-69.542	-103.266	-84.136	-84.104	-78.085	-7,2
Döviz Cinsinden Devlet Tahvili	-6.230	-11.181	-2.688	-2.688	-3.627	34,9
Satış	80	2.807	0	0	0	
Ödenen	-6.310	-13.988	-2.688	-2.688	-3.627	34,9
Net Borç Verme (-)	2.389	-1.197	-2.418	-553	-755	36,3
Borç Verme	3.080	619	305	252	94	-62,9
Geri Ödeme (-)	690	1.816	2.722	806	848	5,3
Özelleştirme Geliri	0	0	0	0	0	
TMSF Gelir Fazlaları	634	658	1.300	645	605	-6,3
Kasa/Banka ve Diğer İşlemler	-2.159	5.578	-6.291	-17.917	-11.535	-35,6

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

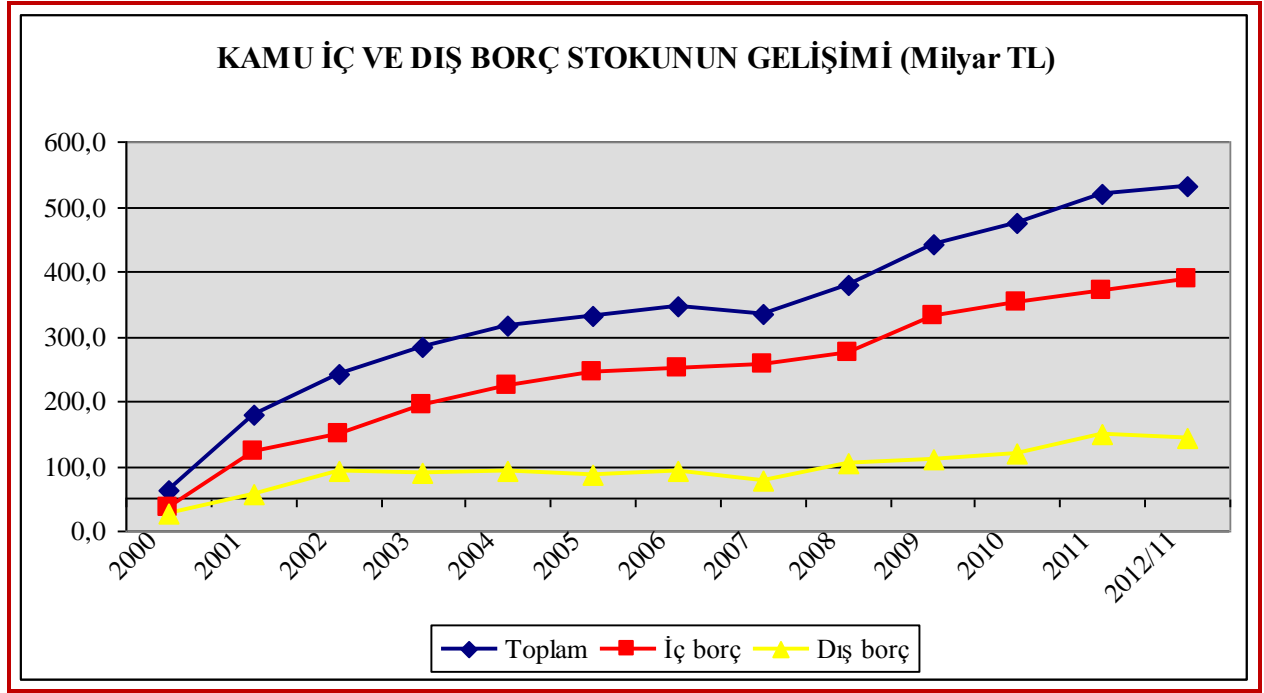
2.2.6.3. KAMU BORÇ STOKU

Bütçesi az ya da çok ancak sürekli açık veren ve çevirmesi gereken büyük bir borç stoku bulunan Türkiye’de, devletin borç stoku 2012 yılında da artmıştır. Borç stokundaki gelişmeleri analiz etmek amacıyla hazırladığımız Tablo 26’den görüldüğü gibi, kamunun iç borç stoku 2011 yılının ilk 11 ayı sonunda, geçen yılın aynı dönemine göre 5,8 oranında artarak 366 milyar TL’den 387 milyar TL’ye yükselmiştir. Aynı dönemde kamunun dış borç stoku ise 4,5 milyar TL azalış göstermiştir. Bu gelişmeler sonucu kamunun TL bazında toplam borç stoku, yüzde 3,3 oranında artarak 514 milyar TL’den 530 milyar TL’ye yükselmiştir.

TABLO 26: MERKEZİ YÖNETİM TOPLAM BORÇ STOKU

(Milyar TL)	2002	2005	2010	2011	2011/11	2012/11	Değişim %
Toplam	242,7	331,5	473,6	518,4	514,1	530,9	3,3
İç Borç Stoku	149,9	244,8	352,8	368,8	366,4	387,8	5,8
Hazine Bonosu	37,0	17,8	9,5	0,0	0,0	3,7	
Devlet Tahvili	112,8	227,0	343,3	368,8	366,4	384,1	4,8
Dış Borç Stoku	92,8	86,7	120,7	149,6	147,7	143,2	-3,1
Uluslararası Tahvil	37,7	42,3	68,3	87,9	86,8	89,4	3,0
Kredi	55,1	44,4	52,4	61,7	60,9	53,8	-11,7

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

Tablo 27’de yer alan kamu ve özel kesim dış borç stokuna ilişkin verilerden görülebileceği gibi, 2002 yılı sonunda 129 milyar dolar olan toplam dış borç stoku 2012 yılı 3. çeyreği sonunda 196 milyar dolar artarak 326 milyar dolara yükselmiştir. Bu rakam 2011 yılı sonuna göre ise 2012 yılının üçüncü çeyreği sonunda yüzde 6,9 oranında (21 milyar dolar) artmıştır.

TABLO 27: TOPLAM DIŞ BORÇ STOKU(Milyar Dolar)

	2002	2005	2008	2009	2010	2011	2012/III	Değişim %
Türkiye Brüt Dış Borç Stoku (I+II+III)	129,6	170,6	281,2	269,4	292,0	305,2	326,3	6,9
Kamu Sektörü Toplam Dış Borç Stoku (I)	64,5	70,4	78,3	83,5	89,1	94,3	101,1	7,2
Kısa Vadeli Borçlar	0,9	2,1	3,2	3,6	4,3	7,0	9,8	39,2
Uzun Vadeli Borçlar	63,6	68,3	75,0	79,9	84,8	87,3	91,3	4,6
TCMB Toplam Dış Borç Stoku (II)	22,0	15,4	14,1	13,3	11,8	9,7	7,9	-18,2
Kısa Vadeli	1,7	2,8	1,9	1,8	1,6	1,3	1,1	-13,1
Uzun Vadeli	20,3	12,7	12,2	11,5	10,3	8,4	6,8	-19,0
Özel Sektör Toplam Dış Borç Stoku (III)	43,1	84,7	188,9	172,6	191,1	201,1	217,2	8,0
Kısa Vadeli	13,9	34,0	47,4	43,7	71,5	74,7	88,5	18,5
Uzun Vadeli	29,2	50,7	141,5	128,9	119,6	126,4	128,7	1,8

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

Borç artışı yanında dikkati çeken önemli bir gelişme ise 2011 yılı sonunda yüzde 27 olan toplam kısa vadeli dış borç oranının 2011 üçüncü çeyreği sonunda yüzde 30’a yükselmesidir. Diğer taraftan uzun vadeli özel kesim borç stoku 2012 yılında yüzde 1,8 oranında artarak 128 milyar dolara, kısa vadeli borç stoku ise yüzde 18,5 oranında artarak 80 milyar dolara yükselmiştir. Bu

veriler kurlarda dalgalanma ihtimalinin olduğu 2013 yılında özel kesimin, taşıdığı 217 milyar dolarlık dış borca bağlı olarak, ciddi bir kur riski taşıdığı anlamına gelmektedir.

Artan dış borçlar büyük miktarlarda borç servisini de gündeme getirmektedir. Nitekim Türkiye 2012 yılının ilk 11 aylık bölümünde 8,4 milyar doları faiz, 38,6 milyar doları da anapara olmak üzere 47 milyar dolarlık dış borç servisi gerçekleştirmiştir. Tamamına yakını uzun vadeli borç servisi olan bu tutarın en önemli kısmını (30 milyar Dolar) bankacılık dışı özel sektör gerçekleştirmiştir.

TABLO 28: 2012 YILINDA DIŞ BORÇ SERVİSİ (Ocak-Kasım)

BORÇLUYA GÖRE	2011		2012	
	Anapara	Faiz	Anapara	Faiz
TOPLAM	36.702	7.907	38.671	8.492
A) UZUN VADE	36.702	7.325	38.671	7.451
MERKEZ BANKASI (**)	0	208	0	110
Kredi Geri öd.	0	208	0	110
Tahvil Geri öd.	0	0	0	0
GENEL HÜKÜMET(*)(**)	7.015	3.990	6.812	3.963
Kredi Geri öd.	5.261	764	4.562	743
Tahvil Geri öd.	1.754	3.226	2.250	3.220
BANKALAR	6.527	765	8.690	936
Kredi Geri öd.	6.527	703	8.690	803
Tahvil Geri öd.	0	62	0	133
DIĞER SEKTÖR (***)	23.160	2.362	23.169	2.442
Kredi Geri öd.	23.160	2.352	23.169	2.435
Tahvil Geri öd.	0	10	0	7
B) KISA VADE	0	582	0	1.041
MERKEZ BANKASI	0	18	0	11
GENEL HÜKÜMET	0	0	0	0
BANKALAR	0	426	0	788
DIĞER SEKTÖR	0	138	0	242

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

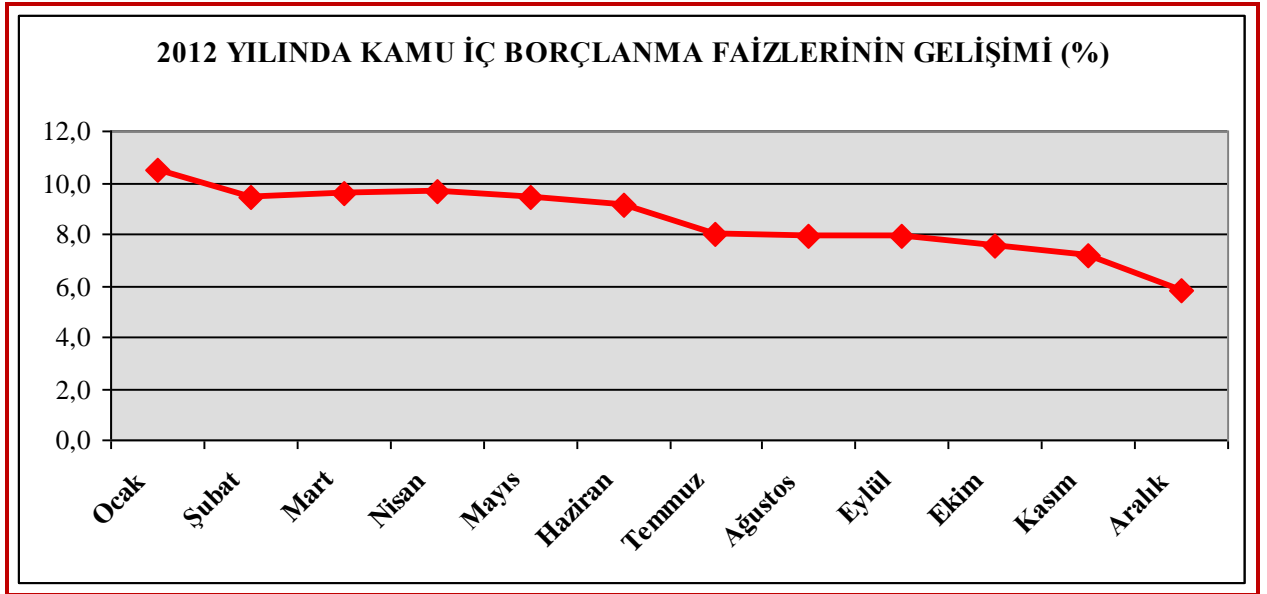
2.2.6.4. KAMU BORÇLANMA FAİZLERİ

Kamu iç borç stokunun büyüklüğü nedeniyle iç borçlanma faizlerinde yaşanacak gelişmeler borç çevirme maliyetleri açısından büyük önem taşımaktadır. 2010 yılında ortalama olarak 1980 sonrası dönemin en düşük düzeyine kadar gerileyen bu faizler, 2012 yılı Aralık ayında ise yüzde 5,8 ile aylık bazda bu dönemin en düşük düzeyine gerilemiştir. 2013 yılında da bu oranların devam ettirilmesi halinde borçlanma maliyetlerinde önemli bir avantaj sağlanmış olacaktır. Ancak, bu bir taraftan enflasyon oranlarına diğer taraftan da sıcak para hareketlerine bağlı olacaktır. Ulusal ve küresel koşullar ve öngörüler çerçevesinde 2013 yılının ilk yarısında düşük faizlerin devam edeceğini, yılın ikinci yarına yönelik ciddi belirsizlikler bulunduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

TABLO 29:HAZİNE İSKONTOLU İHALELERİ YILLIK BİLEŞİK FAİZ ORANLARI

AYLAR	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ocak	56,8	25,5	19,4	14,0	20,4	16,2	16,2	8,8	7,7	10,5
Şubat	55,3	24,0	17,6	14,0	18,9	16,7	15,0	8,5	8,7	9,4
Mart	59,9	24,4	17,0	13,9	19,8	17,5	14,3	8,7	9,0	9,6
Nisan	57,4	23,1	17,2	13,9	19,1	18,3	13,4	9,1	9,0	9,6
Mayıs	51,1	28,8	17,3	15,0	18,8	19,6	11,6	9,7	8,8	9,5
Haziran	46,0	27,5	15,6	18,1	18,5	21,5	12,1	9,1	9,1	9,1
Temmuz	46,1	26,3	16,0	21,5	17,6	20,5	11,0	8,4	9,1	8,0
Ağustos	38,7	24,8	16,1	20,5	18,6	18,9	9,5	8,4	8,9	7,9
Eylül	32,2	25,4	14,8	21,1	18,3	18,8	9,1	8,1	8,1	7,9
Ekim	29,3	22,8	14,6	22,0	16,4	20,6	7,5	7,7	8,4	7,5
Kasım	28,6	22,9	14,1	20,9	16,2	21,4	8,5	7,9	10,5	7,2
Aralık	27,9	23,1	14,2	21,5	16,5	18,6	9,0	8,0	10,3	5,8
Ortalama	46,0	24,7	16,3	18,1	18,4	19,2	11,6	8,5	9,0	8,7

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

2.2.7. ENFLASYON

1974 yılı sonrası dönemde ilk kez 2004 yılında tek haneli hale gelen enflasyon izleyen yıllarda dalgalı bir seyir izlemiştir. Enflasyon hedeflemesine geçilen 2006 yılı sonrasında alışılmış düzeylere oranla düşük seyretmesine rağmen hedeflerin tutturulmasında sorunlar yaşanmıştır. Gerek enflasyondaki dalgalanmalar gerekse sadece enflasyona odaklanmış bir Merkez Bankası'na rağmen hedeflerin tutturulamaması enflasyonun yapısal kaynaklarının henüz ortadan kaldırılamadığı anlamına gelmektedir. Dolayısıyla Türkiye'nin bu alanda hala alması gereken önemli mesafeler bulunmaktadır.

2012 yılında üretici fiyatları endeksindeki(ÜFE) gelişmeler incelendiğinde Ocak ayı ile birlikte enflasyonda gerilemeler yaşanmaya başladığı görülmektedir. Bunun sonucunda 2012 yılını

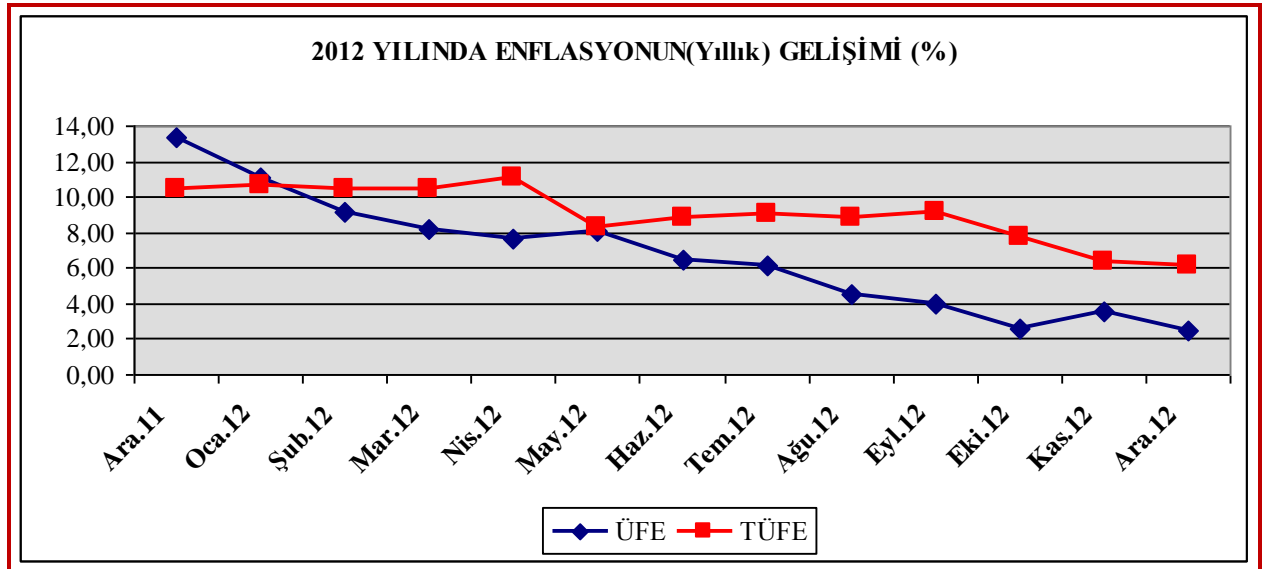
yüzde 13,3 gibi yüksek bir oranla kapatan ÜFE enflasyonu 2012 yılını ise en düşük tarihi düzeylerden biri olan yüzde 2,4 ile kapatmıştır.

2012 yılında Tüketici Fiyatları Endeksinde (TÜFE) gerçekleşen gelişmeler değerlendirildiğinde enflasyonda genelde bir azalış trendinin varlığı dikkati çekmektedir. Nitekim 2012 yılı başında TÜFE enflasyonu yıllık bazda yüzde 10,4 düzeyinde iken yılı en düşük değerinde, yüzde 6,1'de kapatmıştır.

TABLO 30: ENFLASYON ORANLARINDAKİ GELİŞMELER(%)

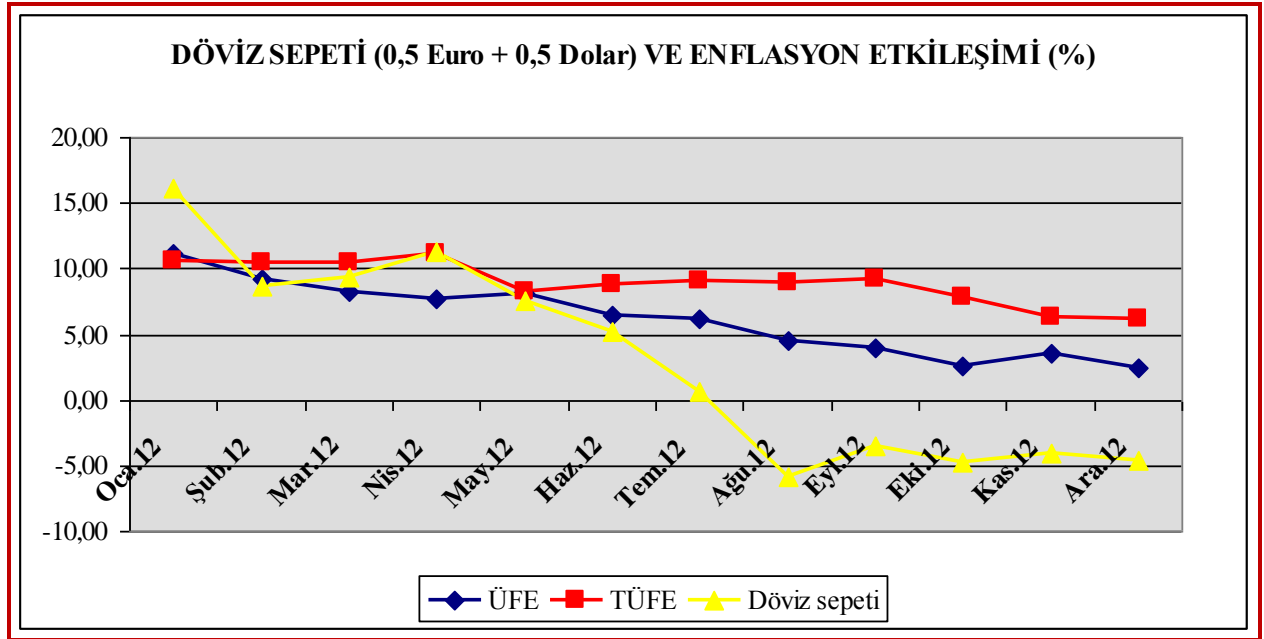
Aylar	ÜFE		TÜFE	
	Aylık	Yıllık	Aylık	Yıllık
Aralık 2011	1,00	13,33	0,58	10,45
Ocak 2012	0,38	11,13	0,56	10,61
Şubat 2012	-0,09	9,15	0,56	10,43
Mart 2012	0,36	8,22	0,41	10,43
Nisan 2012	0,08	7,65	1,52	11,14
Mayıs 2012	0,53	8,06	-0,21	8,28
Haziran 2012	-1,49	6,44	-0,90	8,87
Temmuz 2012	-0,31	6,13	-0,23	9,07
Ağustos 2012	0,26	4,56	0,56	8,88
Eylül 2012	1,03	4,03	1,03	9,19
Ekim 2012	0,17	2,57	1,96	7,80
Kasım 2012	1,66	3,60	0,38	6,37
Aralık 2012	-0,12	2,45	0,38	6,16

Kaynak: TÜİK

Bu veriler enflasyon hedeflemesi stratejisi izleyen Merkez Bankası'nın bu yıl da hedefi tutturamadığını ortaya koymaktadır. Ancak, bu durum enflasyonla mücadelede, önemli vergi artışlarına rağmen, kısmi de olsa bir başarı elde edildiği gerçeğini değiştirmemektedir. Bu başarının gerisinde ise daralan özel iç talep ile kurlarda ve faizlerde yaşanan gerileme

bulunmaktadır. Dolayısıyla yapısal nedenlerin değil daha çok konjonktürel nedenlerin enflasyonun gerilemesinde etkili olduğu söylenebilir. Nitekim aşağıdaki grafikten de görülebileceği gibi, yarım Dolar ve yarım Euro'dan oluşan döviz sepetinin değerindeki değişim ile enflasyon, özellikle de Türkiye gibi dış girdi bağımlısı bir ülkede ÜFE enflasyonu arasında, yüksek ve doğru orantılı bir korelasyon bulunmaktadır. Dolayısıyla enflasyondaki gerileme yine gerçekçi değerlendirilmiş döviz kurları ortamında değil, reel kurların düşmesi yoluyla mümkün olmuştur. Kurlardaki düşmeyle birlikte düşen enflasyonun kurlardaki artışla da artacağını ortaya koyan bu durum, 2013 yılı enflasyon hedeflerinin yakalanıp yakalanamamasının kurlarla yakından ilgili olacağını ortaya koymaktadır. Bu etkileşimler Türkiye özelinde sadece enflasyona odaklanmış bir para politikasının başarı şansının düşük olduğunu, enflasyonla birlikte kurlar ve faizleri de entegre eden politikaların uygulanması gereğine işaret etmektedir.

2.2.8. FİNANSAL YATIRIM ARAÇLARI

2012 yılı finansal yatırım araçlarının getirileri açısından oldukça hareketli bir olmuştur. Nitekim, Tablo 31'den de görülebileceği gibi, yerli finansal yatırımcılar açısından borsa 2012 yılının getiri şampiyonu olmuştur. Ortalama olarak bu yıl içinde Borsa nominal olarak yüzde 45, reel olarak ise ÜFE'ye göre yüzde 42, TÜFE'ye göre ise yüzde 37 oranında getiri sağlamıştır.

Borsanın ardından en yüksek nominal ve reel getiriyi sağlayan yatırım aracı ise mevduat faizi olmuştur. Parasını Dolar, Euro ve altında değerlendiren yatırımcılar 2012 yılında hem nominal hem de reel olarak ciddi kayıplarla karşılaşmışlardır.

TABLO 31: 2012 YILINDA BAZI YATIRIM ARAÇLARININ GETİRİSİ

Yatırım Araçları	Nominal	Reel Getiri (%)	
	Getiri (%)	ÜFE	TÜFE
Mevduat faizi (brüt)	7,10	4,54	0,89
İMKB 100 Endeksi	45,77	42,28	37,31
Amerikan Doları	-4,40	-6,69	-9,95
Euro	-4,77	-7,05	-10,30
Külçe altın	-1,91	-4,26	-7,60

Kaynak: TÜİK

Diğer taraftan konuya orta vadeli bir perspektiften, Türkiye’de ciddi bir krizin yaşandığı 2001 sonrası dönem(2002-2012) bütününden bakıldığında yabancıların dolar bazında kamu kağıtlarında yaklaşık yüzde 20, hisse senetlerinde ise yüzde 25 ortalama getiri elde ettiği görülmektedir. Sadece 2012 yılında ise yabancıların dolar bazındaki kazancı kamu kağıtlarında yüzde 15, borsada yüzde 62 düzeyinde olmuştur. Bu veriler yabancılar açısından Türkiye’nin doğrudan yatırımlar boyutuyla değil finansal yatırımlar açısından cazip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu iklimin tersine çevrilmesi ise hem yapısal hem de maliye politikaları boyutundan yeni önlemleri gerektirmektedir.

TABLO 32: YATIRIM ARAÇLARININ GETİRİSİ(%)

YIL	KAMU KAĞITLARI		HİSSE SENETLERİ	
	TL BAZINDA	DOLAR BAZINDA	TL BAZINDA	DOLAR BAZINDA
2002	62,7	43,3	-24,7	-33,6
2003	46,0	70,9	79,6	110,3
2004	24,7	29,6	34,0	37,8
2005	16,3	16,3	59,3	59,4
2006	18,1	2,5	-1,6	-6,5
2007	18,4	43,5	41,9	27,0
2008	19,2	-8,1	-51,6	-62,7
2009	12,7	12,9	96,6	97,5
2010	8,5	4,9	24,9	20,8
2011	8,7	-11,6	-22,3	-36,8
2012	8,7	15,5	52,6	62,2
Ortalama	22,2	20,0	26,2	25,0

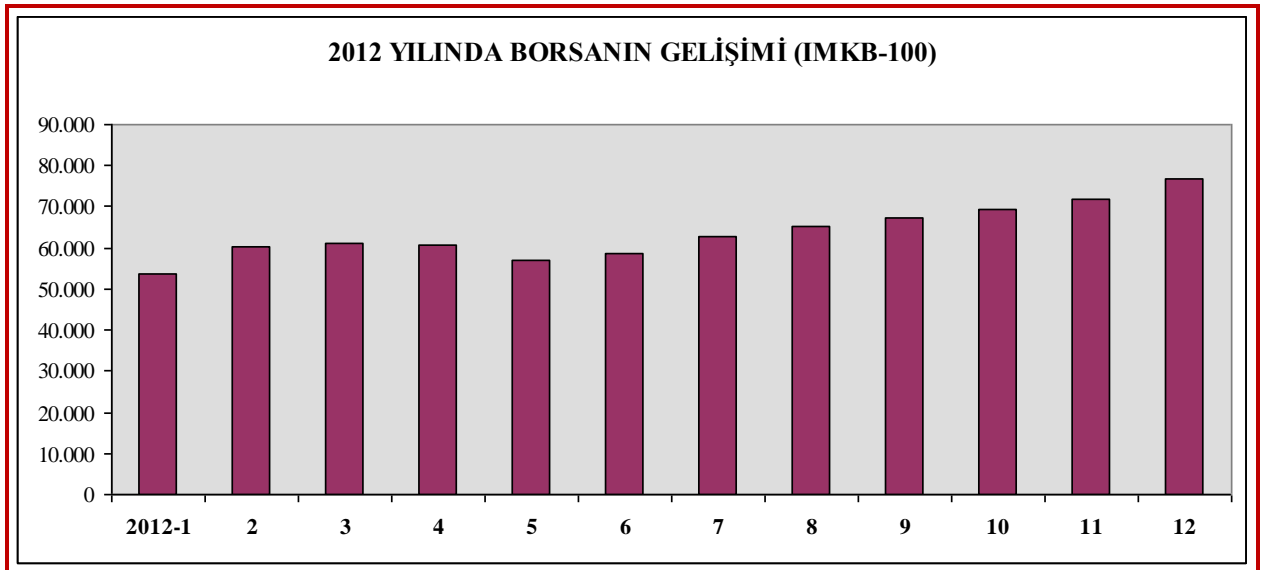
Kaynak: TCMB, İMKB, Hazine

Sadece ulusal değil küresel ekonomik gelişmelerin de barometresi konumunda bulunan borsada 2012 yılında yaşanan gelişmeleri daha yakından değerlendirmek amacıyla hazırladığımız ilgili göstergeler Tablo 33’de verilmiştir. Buradan görülebileceği gibi, 2012 yılının Haziran ayından itibaren adeta bir ralli sürecine girerek yükselen İMKB-100 endeksi yeni rekorlar kırarak yatırımcısına ciddi kazançlar sağlamıştır. İşlem hacminde yıl sonuna doğru görülen önemli artış ise yabancı girişlerinden kaynaklanmıştır.

TABLO 33: İMKB ENDEKSİ VE İŞLEM HACMİNDE GELİŞMELERİ

	Ortalama Endeks	Ortalama Dolar Bazlı Endeks	Ortalama İşlem Hacmi (Milyon TL)	Ortalama İşlem Hacmi (Milyon Dolar)
2000	14.476	2,32	452	740
2001	10.138	0,83	375	324
2005	29.382	2,19	1.063	794
2008	37.801	2,92	1.325	1.041
2009	37.532	2,43	1.915	1.255
2010	59.449	3,98	2.555	1.712
2011	60.782	3,64	2.748	1.674
2012-1	53.512	2,91	2.155	1.178
2	60.234	3,44	2.737	1.564
3	61.025	3,43	2.726	1.527
4	60.843	3,42	2.822	1.584
5	57.176	3,18	2.284	1.268
6	58.582	3,23	2.272	1.251
7	62.689	3,47	2.018	1.116
8	65.302	3,66	1.916	1.070
9	67.488	3,76	2.172	1.208
10	69.365	3,87	2.239	1.245
11	71.632	4,01	3.131	1.752
12	76.920	4,32	3.060	1.718

Kaynak: İMKB

2012 yılında borsada yaşanan ve 2013 yılının ilk bölümünde de devam etmesi muhtemel olan olumlu gelişmelerin, gerek iç gerekse küresel olası faktörlere bağlı olarak, yılın tamamında devam etmesi olası görünmemektedir. Bu nedenle yerli borsa yatırımcılarının 2013 yılında oldukça dikkatli olmaları gerekmektedir.

2.2.9. PARA, MEVDUAT VE KREDİLER

2.2.9.1. PARASAL GELİŞMELER

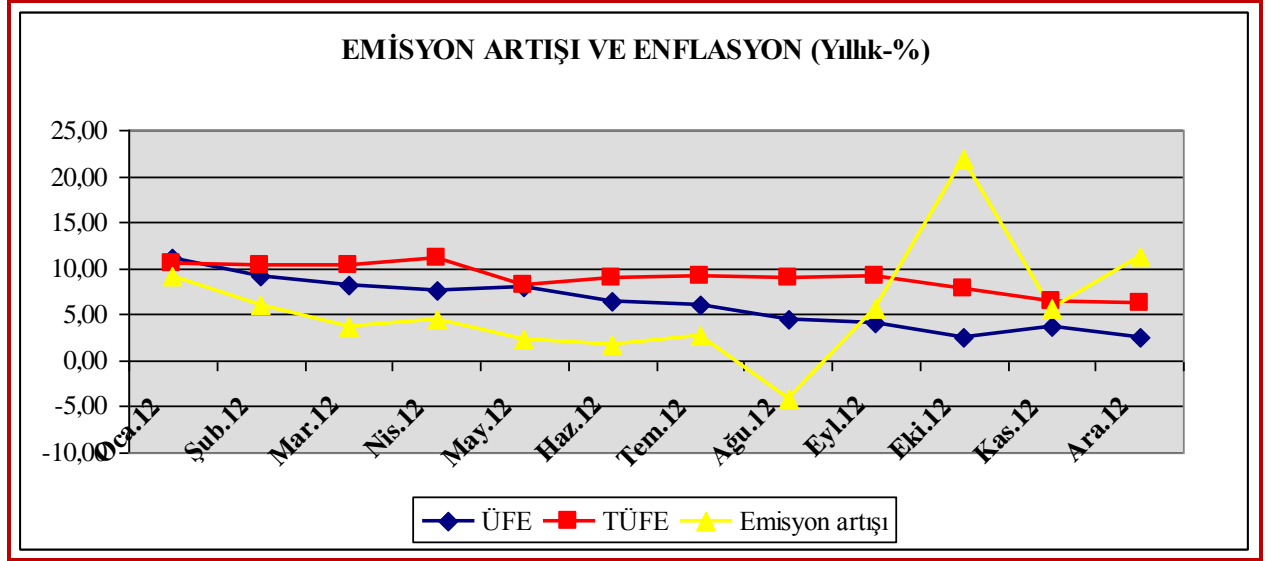
Tablo 34'den görülebileceği gibi, Merkez Bankası tarafından piyasaya çıkarılan ilave para miktarını ifade eden emisyon 2012 yılı sonunda 2011 yılına göre yüzde 11,3 oranında artış göstermiştir. Aynı dönemde dolaşımdaki para ile vadesiz mevduatların toplamından oluşan ve M1 olarak tanımlanan para miktarındaki artış yüzde 12,7, buna vadeli mevduatlar ve yerleşiklerin döviz mevduatının eklenmesiyle bulunan M2 tanımlı para miktarında ise yüzde 9,9 oranında artış yaşanmıştır.

TABLO 34: PARASAL BÜYÜKLÜKLER(Milyar YTL)

YIL	Emisyon	Yıllık artış %	M1	M2	M3
2008	32,7	17,1	83,4	434,2	458,4
2009	38,3	17,2	107,1	494,0	520,7
2010	48,4	27,6	133,9	587,8	615,1
2011	55,1	12,6	148,5	665,6	700,5
2012	61,3	11,3	167,4	731,8	774,7
2012-1	53,2	9,1	137,2	653,7	690,2
2	52,6	6,0	137,2	655,1	690,9
3	53,2	3,7	137,5	658,7	697,2
4	54,9	4,4	141,4	663,4	704,1
5	55,1	2,3	140,8	672,0	713,5
6	56,9	1,8	151,1	682,3	724,7
7	57,5	2,8	147,0	689,3	731,3
8	60,1	-4,2	150,7	694,0	735,2
9	60,8	5,7	159,5	704,6	746,8
10	70,9	22,0	162,5	718,7	760,4
11	60,3	5,6	154,8	710,0	751,1
12	61,3	11,3	167,4	731,8	774,7

Kaynak: TCMB

Bu veriler 2012 yılı sonu itibariyle emisyon ve parasal göstergelerde yaşanan artışın büyüme (yüzde 4) ve enflasyon için (yüzde 5,5) yılbaşında görülen hedef ile büyük ölçüde uyumlu olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak büyüme hızının öngörülenden daha düşük kalması, buna ilave olarak vergi artışları enflasyon hedefinden sapma yaratmıştır.

2.2.9.2. MEVDUAT GELİŞMELERİ

Tablo 35’de yer alan mevduat verileri incelendiğinde, 2012 yılında toplam mevduat miktarının 2011 yılına göre yüzde 10 oranında artarak 657 milyar TL’ye ulaştığı görülmektedir. Bu mevduatların yüzde 71’ine karşılık gelen 470 milyar TL’lik bölümü Türk lirası, yüzde 29’una karşılık gelen 186 milyar TL’si ise döviz mevduatlarından oluşmaktadır. Bu dönemde döviz mevduatları 6 milyar TL, Türk Lirası mevduatları ise 53 milyar TL artış göstermiştir.

TABLO 35: MEVDUAT GELİŞMELERİ(Milyon TL)

YIL	TL				DTH		Toplam Mevduat	Değişim %
	Vadeli	Vadesiz	Toplam	Pay %	Toplam	Pay %		
2002	47.898	8.711	56.608	43,8	72.769	56,2	129.377	-
2003	61.757	13.920	75.677	52,3	68.932	47,7	144.609	11,8
2004	83.220	20.020	103.240	57,6	76.074	42,4	179.314	24,0
2005	116.504	28.687	145.191	65,5	76.440	34,5	221.632	23,6
2006	142.268	28.206	170.474	62,7	101.399	37,3	271.874	22,7
2007	178.150	31.696	209.846	66,8	104.196	33,2	314.042	15,5
2008	233.643	35.159	268.803	67,8	127.823	32,2	396.625	26,3
2009	258.879	46.322	305.201	68,7	139.334	31,3	444.534	12,1
2010	319.965	60.552	380.517	72,4	144.790	27,6	525.307	18,2
2011	350.920	66.379	417.299	69,8	180.689	30,2	597.988	13,8
2012	393.950	76.761	470.711	71,6	186.935	28,6	657.646	10,0
Değişim	43.030	10.382	53.412	1,8	6.246	-1,6	59.658	-

Kaynak: TCMB

2012 yılında ekonominin nominal olarak yüzde 8 düzeyinde büyümesi beklenirken toplam TL mevduatlarda yüzde 10 düzeyinde artış olması marjinal tasarruf eğiliminde az da olsa bir artış eğilimi olabileceğine işaret etmektedir. Döviz mevduatlarının TL olarak değerinin bu yıl içinde yüzde 1,6 oranında gerilemesi, kurların ortalama yüzde 5 dolayında düştüğü dikkate alınırca,

döviz cinsinden mevduatlarda az da olsa bir artış yaşandığını ortaya koymaktadır. Ancak Türkiye'nin tasarruf açığının geldiği düzey itibariyle böylesine minimal artışların çare olamayacağı, tasarruf artışı için ekonomik olduğu kadar sosyo-kültürel olanlar da dahil olmak üzere ilave önlemlere ihtiyaç olduğu açıktır.

2.2.9.3. KREDİ GELİŞMELERİ

2012 yılında kredi hacmindeki gelişmeleri değerlendirmek amacıyla hazırladığımız Tablo 36'da farklı kategoriler itibariyle kredi kullanımları verilmiştir. Buradan görülebileceği gibi 2012 yılında kredi kullanımı toplamda 2011 yılına göre yaklaşık yüzde 16 oranında artış göstermiştir. Alt gruplar açısından bir değerlendirme yapıldığında, 2012 yılında tüketici kredilerinde yüzde 15, ticari kredilerde yüzde 14, kredi kartlarında yüzde 28, mali kuruluş kredilerinin yüzde 19 oranında büyüdüğü görülmektedir.

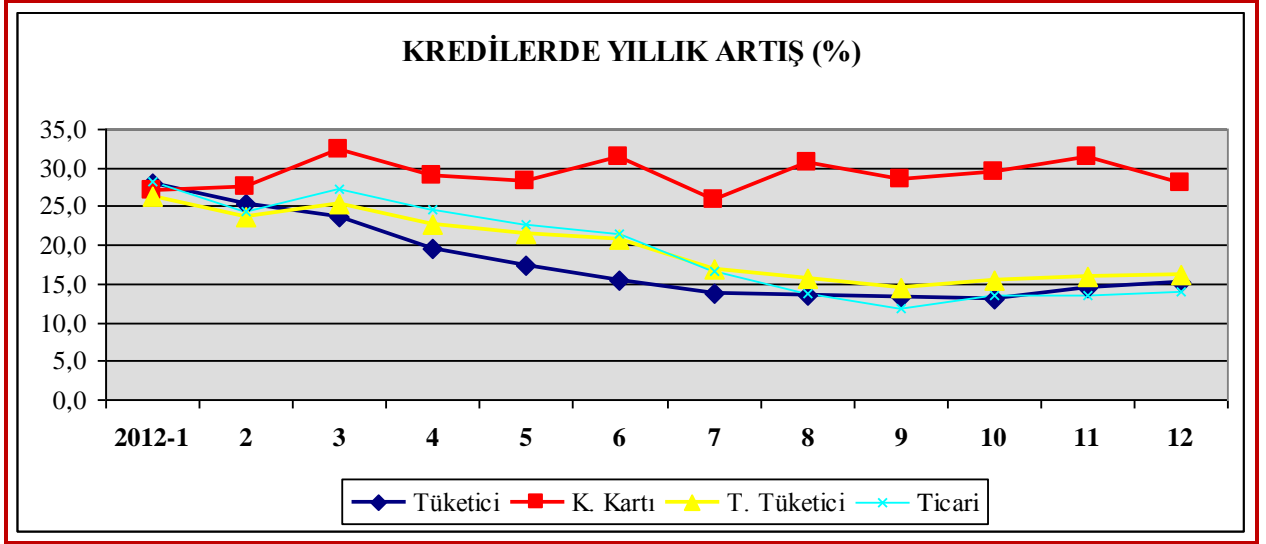
TABLO 36: KREDİ GELİŞMELERİ (Milyon YTL)

YIL	Mali Kuruluşlar	Ticari	Tüketici	Kredi Kartı	Diğer (*)	TOPLAM	Yıllık Değişim %
2004	4.249	70.880	12.731	13.717	0	101.577	--
2008	9.872	230.049	83.219	33.419	14.516	371.075	29,5
2009	11.118	236.817	93.319	36.465	23.008	400.727	8,0
2010	17.301	318.021	129.081	43.652	27.321	535.376	33,6
2011	15.291	421.858	168.429	54.999	32.666	693.243	29,5
2012	18.236	481.277	194.034	70.435	41.702	805.684	16,2
2012-2011	2.945	59.419	25.605	15.436	9.036	112.441	--
% Değişim	19,3	14,1	15,2	28,1	27,7	16,2	--
2012-1	14.127	415.261	168.468	55.014	33.400	686.270	26,4
2	13.565	415.709	169.202	55.839	33.840	688.155	23,7
3	14.680	430.325	171.774	57.684	34.454	708.917	25,4
4	14.358	435.211	173.562	58.719	35.569	717.419	22,8
5	14.859	445.477	175.687	59.920	37.107	733.050	21,6
6	16.553	452.009	179.070	63.156	37.324	748.112	20,8
7	15.068	447.358	180.220	63.281	38.906	744.833	17,0
8	16.265	457.772	182.558	65.651	40.034	762.280	15,8
9	16.677	458.993	184.810	67.279	40.648	768.407	14,4
10	15.413	459.793	187.014	68.104	41.484	771.808	15,4
11	16.149	470.505	190.098	69.441	42.288	788.481	15,8
12	18.236	481.277	194.034	70.435	41.702	805.684	16,2

(*) Katılım bankalarına ait sınıflandırılmayan krediler

Kaynak: TCMB

Diğer taraftan yıl içindeki gelişmeler incelendiğinde Eylül ayına kadar toplam kredi hacminin yıllık artış olarak gerilediği yılın son çeyreğinde artış eğilimine girdiği görülmektedir. Dolayısıyla iç talebe bağlı olarak yılın son çeyreğinde 3. çeyreğe oranla daha iyi bir büyüme yakalanma şansının bulunduğu söylenebilir.

Tablo 37’de ise 2004-2012 döneminde farklı kategoriler itibariyle tüketici kredilerinin gelişimi verilmiştir. Buradan görülebileceği gibi tüketici kredileri ve kredi kartı yoluyla kullanılan kredi miktarı toplamı 2004 yılında 26,4 milyar TL iken 2012 yılı sonunda yaklaşık 10 kat artarak 264 milyar TL’ye ulaşmıştır.

TABLO 37: TÜKETİCİ KREDİLERİ (milyon TL)

YIL	Tüketici Kredileri				Kredi Kartı	Tüketici Kredileri + Kredi Kartı
	Konut	Taşıt	Diğer	Toplam		
2004	2.631	4.194	5.906	12.731	13.717	26.448
2008	39.278	5.530	38.411	83.219	33.419	116.638
2009	44.896	4.421	44.002	93.319	36.465	129.784
2010	60.817	5.671	62.593	129.081	43.652	172.733
2011	74.588	7.365	86.476	168.429	54.999	223.428
2012	85.959	8.007	100.068	194.034	70.435	264.469
2012-11	11.371	642	13.592	25.605	15.436	41.041
% Değişim	15,2	8,7	15,7	15,2	28,1	18,4
2012-1	74.582	7.281	86.605	168.468	55.014	223.482
2	74.708	7.205	87.289	169.202	55.839	225.041
3	75.435	7.279	89.060	171.774	57.684	229.458
4	76.134	7.323	90.105	173.562	58.719	232.281
5	77.102	7.379	91.206	175.687	59.920	235.607
6	78.405	7.531	93.134	179.070	63.156	242.226
7	79.081	7.576	93.563	180.220	63.281	243.501
8	79.807	7.636	95.115	182.558	65.651	248.209
9	81.042	7.677	96.091	184.810	67.279	252.089
10	82.439	7.722	96.853	187.014	68.104	255.118
11	84.103	7.783	98.212	190.098	69.441	259.539
12	85.959	8.007	100.068	194.034	70.435	264.469

Kaynak: TCMB

Bu dönemde en fazla artış gösteren kredi türü ise konut olmuştur. Nitekim 2004-2012 döneminde konut kredilerindeki artış toplamda yaklaşık 32 kat olarak gerçekleşmiştir. Bu veriler bu dönemde inşaat sektöründeki “boom”u açıklamaktadır.

Taşıt alım kredileri ise 2005 yılından itibaren artış trendine girmiş ve kullanılan kredi miktarı 2006 yılında rekor düzeye ulaşmıştır. 2007-09 döneminde gerileyen otomobil kredisi kullanımında 2010 yılında yeniden artış trendine girilmiş ve 2012 yılında 8 milyar TL ile yeni bir rekora ulaşılmıştır.

Tabloda dikkati çeken bir diğer nokta da kredi kartı ile kullanılan kredi miktarındaki artışın 2012 yılında da devam etmesidir. Oldukça yüksek faiz oranlarının uygulandığı bu kredi türündeki artış, özellikle tasarruf artırıcı önlemlerin gündemde olduğu bu yıllarda üzerinde önemle durulması gereken bir konudur.

Bu veriler halkın gelir düzeyi ile tüketim beklentileri arasında oluşturulan uçurumun halkı ciddi oranda borçlanmaya ittiğini ortaya koymaktadır. Kuşkusuz tüketicilerin harcama eğilimlerini artırması girişimcilerin tasarruf potansiyelini artırıcı bir etki yapabilecektir. Ancak, hanehalkı tasarruflarının firma tasarruflarına dönüşmesi, talebin daha çok ithal mallara yönelmesi nedeniyle mümkün olamamaktadır. Böylesi bir durum, daha önce de vurgulandığı gibi, üretim ve tüketim deseni arasındaki uyumsuzluk ve düşük kur politikalarıyla ilgilidir.

2.2.10. ÖDEME ARAÇLARI

2012 yılında ekonomi kamuoyunda önemli gündem maddelerinden birisi karşılıksız çeklerdeki artış olmuştur. Yasal boyutta yapılan ve borçlular lehine düzenlemeler içeren yenilik ile ekonomik konjonktürün yavaşlaması sürecinin örtüşmesinin yarattığı bu durumun 2013 yılında da devam etme olasılığı yüksektir.

Öte yandan bu yıl içinde kredilerin takibe düşme oranında bazı kategoriler itibariyle önemli artışlar yaşanmıştır. Nitekim Tablo 38’de verilen ve farklı türleri itibariyle takibe alınan kredilerin gelişimi gösteren veriler 2012 yılında takibe alınan kredi kartı borçlarının yüzde 16,5 oranında artarak 3,6 milyar TL’den 4,2 milyar TL’ye yükseldiğini ortaya koymaktadır.

Ferdi konut kredilerinde takibe alınan kredi miktarı ise kayda değer bir kötüleşme yaşanmamıştır. Ancak toptan ticaret ve komisyonculuk faaliyetleri için kullanılan krediler (yüzde 59,5) ile diğer ferdi krediler(yüzde 42,8), inşaat (yüzde 26,2) ve gıda, meşrubat ve tütün mamulleri sanayine kullanılan kredilerde(yüzde 32) takibe düşen miktarlardaki artış dramatik oranlara yükselmiştir. Böylece 2012 yılının ilk 11 ayında takibe düşen toplam kredi miktarı

yüzde 27 oranında artarak 23,7 milyar TL'ye ulaşmıştır. 2012 yılının en azından ilk yarısında bu tutarın daha da artması ise sürpriz olmayacaktır.

TABLO 38: BANKACILIK SEKTÖRÜ TAKİPTEKİ KREDİLER(Milyon TL)

	2009	2010	2011	2011/11	2012/11	Değişim %
Kredi Kartları	4.335	3.860	3.526	3.634	4.248	16,9
Ferdi Kredi Konut	962	855	659	679	682	0,5
Ferdi Kredi Otomobil	508	360	253	263	266	0,9
Ferdi Kredi Diğer	2.570	2.417	2.293	2.277	3.252	42,8
Top. Ticaret ve Komisyonculuk	1.616	1.289	1.184	1.150	1.834	59,5
Tekstil ve Tekstil Ürünleri San.	1.728	1.550	1.448	1.437	1.520	5,7
İnşaat	1.616	1.278	1.480	1.447	1.826	26,2
Gıda Meşrubat ve Tütün San.	742	620	658	633	836	32,0
Diğer	7.777	7.701	7.459	7.181	9.297	29,5
TOPLAM	21.853	19.932	18.960	18.701	23.760	27,1

Kaynak: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu

Takipteki kredilere ilişkin gelişmeleri değerlendirmek açısından incelenebilecek bağlantılı bir gösterge de kredi türlerine göre takibe düşme oranlarıdır. Tablo 39'dan görülebileceği gibi Kasım 2011 itibariyle en yüksek takibe düşme oranı, gerilemiş olmakla beraber, yüzde 5,9 ile tekstil sektörüne yönelik kredilerde olup bunu kredi kartları ve inşaat sektörü kredileri izlemektedir. Konut kredilerinde takibe düşme oranı 2009 yılına kadar artış göstermiş olmakla beraber 2010, 2011 ve 2012 yıllarında gerilemiştir.

TABLO 39: BANKACILIK SEKTÖRÜ KREDİLERİNİN TAKİBE DÜŞME ORANI (%)

	2009	2010	2011	2011/11	2012/11	Değişim %
Kredi Kartları	10,3	7,9	5,7	6,0	5,4	-11,4
Ferdi Kredi Konut	2,1	1,4	0,9	0,9	0,8	-11,4
Ferdi Kredi Otomobil	10,3	6,0	3,3	3,6	3,3	-8,8
Ferdi Kredi Diğer	5,5	3,7	2,6	2,6	3,2	23,2
Toptan Ticaret ve Komisyonculuk	6,6	4,1	2,8	2,8	3,4	21,6
Tekstil ve Tekstil Ürünleri San.	13,6	9,0	6,4	6,4	5,9	-7,9
İnşaat	6,5	4,1	3,6	3,5	3,8	9,0
Gıda Meşrubat ve Tütün San.	5,8	3,3	2,7	2,6	3,0	18,5
Diğer	4,9	3,7	2,8	2,7	3,1	15,5
TOPLAM	5,2	3,5	2,6	2,6	2,9	11,5

Kaynak: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu

Protesto edilen senetler ve karşılıksız çeklere ilişkin veriler Tablo 40'da sunulmuştur. Buradan görüldüğü gibi, 2011 yılına göre 2012 yılında protesto edilen senet sayısı yüzde 16,7, senet tutarı yüzde 41,8, karşılıksız çek sayısı ise yüzde 105 oranında artış göstermiştir. Buna göre 2012 yılı Kasım ayı sonunda 6,9 milyar TL tutarında senet protesto edilmiş, bir milyon 323 bin adet çek de karşılıksız çıkmıştır.

Bu veriler bir taraftan ekonomide ödeme araçları boyutunda ciddi sorunlar olduğunu ve bazı yeni önlemler alınması gereğini ortaya koyarken, diğer taraftan da sanayicilerin 2013 yılında vadeli alacaklar konusunda çok dikkatli olmaları gereğine işaret etmektedir.

TABLO 40: PROTESTO EDİLEN SENETLER VE KARŞILIKSIZ ÇEKLER

YIL	Protesto Edilen Senet Sayısı (Bin Adet)	Protesto Edilen Senet Tutarı (Milyon TL)	Para Tabanı (Milyon TL)	Protesto Edilen Senet Tutarı/Para Tabanı (%)	Karşılıksız Çek (Bin Adet)
2001	805,1	1.114,8	10.403,2	10,7	1.199,3
2002	498,7	816,2	11.147,0	7,3	748,5
2003	480,2	907,9	15.329,9	5,9	849,6
2004	589,9	1.652,3	20.188,5	8,2	964,6
2005	920,7	2.803,1	32.511,1	8,6	1.102,5
2006	1.177,9	4.054,9	41.235,0	9,8	1.212,6
2007	1.470,8	5.732,4	44.691,6	12,8	1.397,2
2008	1.574,0	6.760,2	45.887,4	14,7	1.614,0
2009	1.600,0	7.771,3	64.518,9	12,0	1.993,6
2010	1.216,2	5.768,8	75.744	7,6	1.005,9
2011	919,0	4.902,3	83.885	5,8	944,9
2012	1.074,7	6.949,2	74.936	9,3	1.323,0
Değişim %	16,9	41,8	-10,7	58,7	105,8

Kaynak: TCMB

2.2.11. BANKACILIK SEKTÖRÜ

Mali piyasalarda ortaya çıkan gelişmelerin yaşanmasında rol oynayan ve de bu gelişmelerden etkilenen bankacılık sektörüne ilişkin bazı önemli rasyolar Tablo 41’de verilmiştir. Burada dikkati çeken ilk önemli rasyo mevduat ve krediler arasındaki ilişkiyle ilgilidir. Nitekim bankacılık sektörü, diğer alanlara göre daha karlı hale gelmesinin de etkisiyle, topladıkları mevduatları daha büyük oranda kredi alanına yönlendirmeye 2012 yılında da devam etmiş ve böylece de kredi/ mevduat oranı yüzde 100’ü aşmıştır.

Diğer taraftan Merkez Bankasının faiz politikası ve enflasyona bağlı olarak mevduat faizleri gerilerken bankaların kredi faizlerinde paralel bir düşüş yapmamaları sonucunda bankacılık sektöründe 2011 yılında yüzde 180 olan faiz geliri/faiz gideri oranının 2011 yılında yüzde 187’ye yükseldiği görülmektedir. Bu durum bankaların karlarında artışa neden olacak bir gelişmedir. Nitekim bu gelişme bankacılık sektöründe hem özkaynak karlılığının yüzde 14,2’den yüzde 14,6’ya hem de sermaye yeterliliği rasyosunun yüzde 16,4’ten yüzde 17,4’e yükselmesine neden olmuştur. Dolayısıyla 2012 bankacılık sektörü açısından, kredi genişlemesinin yavaşlaması dışında, olumlu geçmiş görünmektedir.

TABLO 41: BANKACILIK SEKTÖRÜNE İLİŞKİN TEMEL RASYOLAR (%)

YIL	Sermaye Yeterliliği	Takipteki Alacaklar / Toplam Krediler	Kredi / Mevduat	Menkul Değerler / Mevduat	Krediler / Varlıklar	Faiz Geliri / Faiz Gideri	Özkaynak Karlılığı
2002	25,1	21,2	35,5	62,4	23,0	140,5	11,3
2003	30,9	11,5	42,7	68,8	26,5	140,8	18,2
2004	28,8	6,0	52,1	64,7	32,4	177,6	15,8
2005	23,7	4,7	65,7	56,9	37,8	176,3	12,1
2006	21,9	3,7	74,3	51,7	43,8	161,3	21,0
2007	18,9	3,5	83,2	46,2	49,1	158,5	24,8
2008	18,0	3,7	84,1	42,7	50,2	156,5	18,7
2009	20,6	5,3	80,6	51,1	47,1	196,1	22,9
2010	19,0	3,7	88,5	46,7	52,2	199,9	20,1
2011	16,5	2,7	101,0	41,0	56,1	180,5	15,5
2011-11	16,4	2,7	101,1	41,8	55,7	179,7	14,2
2012-11	17,4	3,0	106,4	36,4	58,0	187,9	14,6

Kaynak: BDDK

2.2.12. 2012 YILINA İLİŞKİN GENEL DEĞERLENDİRME

Yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde 2012 yılında Türkiye ekonomisinde yaşanan gelişmeler şöyle özetlenebilir;

1. Dünya genelinde likidite bolluğu koşullarının devam etmesi, gelişmiş ülkelerde uygulanan genişletici para ve bu bağlamda düşük faiz politikası küresel spekülörleri geliştirmekte olan ülkelere yönlendirmiştir. Bu nedenle dünya genelinde borsalarda yükselişler görülmüştür.
2. Reel ekonomide konjonktür yön arayışlarında iken ve risk yaratan sorunlu ülkelerde iyileşme yönünde güçlü sinyaller alınmazken finans piyasalarında yeni balonların oluşmaya başlaması, ödenecek yeni sistemik bedellerin birikmeye başladığının işaretleri olmuştur.
3. Dünya ekonomisinde beklenen düzeyde iyileşme yaşanmazken, borsalar yükselirken Türkiye bu iki yönlü gelişmelerden de paralel olarak etkilenmiştir. Nitekim büyüme yavaşlamış, İMKB 2012 yılının en çok kazandıran borsalarından biri (bazı hesaplara göre birinci, bazılarına göre ikinci) olmuştur.
4. Bu süreçte krizdeki ülkelere sonra dünyanın en yüksek faizini ödeyen ülkelerin başında gelen Türkiye'ye tarihinin yıllık bazda en yüksek düzeyine ulaşan sıcak para girişi (32 milyar dolar) olmuştur.

5. Sıcak para yanında doğrudan yabancı sermaye girişi ve dış kredi kullanımıyla da desteklenen döviz arzı artışı kurları düşürerek enflasyonun ve faizlerin de gerilemesine neden olmuştur.
6. Bu şekilde Merkez Bankasının döviz rezervleri de artmış, oluşan faiz düşüşü beklentisi, kamu maliyesinde tehlikeli boyutlara ulaşmayan dengesizlikler, iç talepteki azalmaya bağlı olarak gerileyen cari açık nedeniyle Fitch Türkiye'nin kredi notunu yükseltmiştir.
7. Bunların sonucunda Türkiye'ye yeni bir sıcak para akımı başlamış ve finansal göstergelerdeki gelişmeler yerli ve yabancı yatırımcıları mutlu etmiştir.
8. Küresel ekonomik konjonktürdeki yavaşlama ihracatçıları geleneksel pazarlarda olumsuz etkilemiş, ancak iç talebin daralmasının da yarattığı baskıyla pazar çeşitlendirme konusundaki başarılar ihracat artışına imkan vermiştir.
9. İhracat artışının gerileyen kurlar nedeniyle daha çok ithal girdi kullanılarak gerçekleştirilmesi ise bir taraftan ithalatın büyümeye paralel azalmasını engellemiş diğer taraftan da işsizlikteki azalma trendini bozmuştur.
10. Yılın ilk üç çeyreğinde beklentilerin olumsuz konumunu koruması, reel gelirlerde artış olmaması halkın alışkın olduğu düzeylerin çok altında oluşan kredi faizlerine rağmen kredi artışının düşük kalmasına neden olmuştur. Ancak son çeyrekte bu süreç tersine dönmüştür.
11. 2012 yılı da Merkez Bankası'nın enflasyon hedefini tutturmakta başarısız olduğu bir yıl olarak tarihteki yerini almıştır. Bu gelişmeye bütçe açığının gerek büyümenin düşük kalması gerekse ithalat vergilerinin azalması nedeniyle hedefi aşması nedeniyle bazı mallarda ÖTV'nin artırılması da katkı yapmıştır.
12. Dolayısıyla 2012 yılında da Türkiye ekonomisinde tanıdık senaryolardan biri yaşanmış, yapısal sorunlar yerine konjonktürel sorunlarla uğraşmaktan öteye pek gidilememiştir. Bu bağlamda oldukça sistematik olan ve yapısal sorunların en azından bazılarını çözmesi beklenen yeni yatırım teşvik sistemi de hem gecikmesi hem de konjonktürel uyumsuzluk nedeniyle beklenen faydayı sağlayamamıştır.

Bu koşullarda 2013 yılının oldukça farklı gelişmelere sahne olabileceğini söylemek yanlış olmayacaktır.

2.3. 2012 YILINDA SANAYİ SEKTÖRÜ

Bu bölümde ekonomik gelişme sürecinin lokomotif sektörü olan sanayide 2012 yılında yaşanan gelişmeler üretim, verimlilik ve dış ticaret boyutlarından değerlendirilecektir.

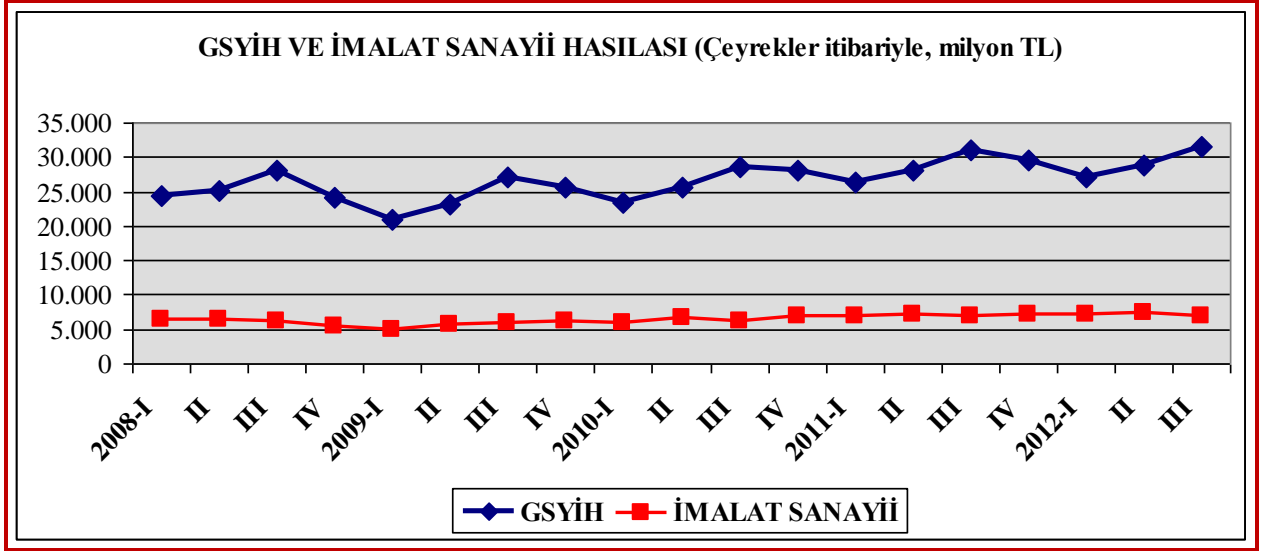
2.3.1 ÜRETİMDE GELİŞMELER

Sanayi sektöründe üretimin gelişimi Tablo 42’de verilmiştir. Buradan görülebileceği gibi 2008 sonrası dönemde sabit fiyatlarla sanayi hasılasında çok belirgin bir artış yaşanmamış, bu nedenle de sanayi sektörünün GSYİH payında belirgin bir artış gerçekleşmemiştir

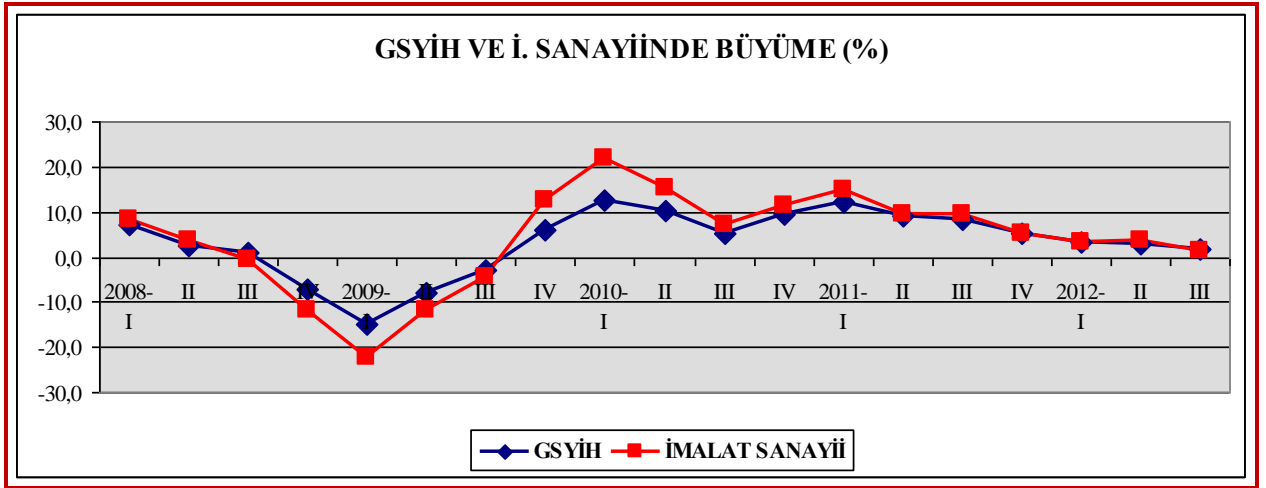
TABLO 42: SANAYİ HASILASININ GELİŞİMİ
(1998 yılı fiyatlarıyla, Milyon TL)

DÖNEM	GSYİH	Büyüme (%)	İMALAT SANAYİİ	Büyüme (%)	Pay %
2008-I	24.446	7,0	6.323,2	8,5	25,9
2008-II	25.226	2,6	6.486,0	3,9	25,7
2008-III	28.010	0,9	6.070,3	-0,6	21,7
2008-IV	24.240	-7,0	5.410,8	-12,0	22,3
2009-I	20.843	-14,7	4.907,4	-22,4	23,5
2009-II	23.267	-7,8	5.729,4	-11,7	24,6
2009-III	27.233	-2,8	5.801,0	-4,4	21,3
2009-IV	25.660	5,9	6.100,7	12,7	23,8
2010-I	23.467	12,6	5.985,4	22,0	25,5
2010-II	25.692	10,4	6.613,9	15,4	25,7
2010-III	28.670	5,3	6.218,3	7,2	21,7
2010-IV	28.056	9,3	6.789,1	11,3	24,2
2011-I	26.301	12,1	6.888,1	15,1	26,2
2011-II	28.031	9,1	7.229,0	9,3	25,8
2011-III	31.088	8,4	6.808,9	9,5	21,9
2011-IV	29.469	5,0	7.148,6	5,3	24,3
2012-I	27.187	3,4	7.110,8	3,2	26,2
2012-II	28.874	3,0	7.504,1	3,8	26,0
2012-III	31.594	1,6	6.899,3	1,3	21,8

Kaynak: TÜİK

2012 yılında sanayi sektörü toplamında gerçekleşen büyüme oranları incelendiğinde, yılın ilk çeyreğinde büyümenin yüzde 3,5 oranında gerçekleştiği, yılın ikinci çeyreğinde bu hızın yüzde 3,9'a yükseldiği, üçüncü çeyrekte ise ciddi bir yavaşlamanın başlayarak yüzde 1,7'ye gerilediği görülmektedir. Böylece yılın ilk dokuz aylık bölümü itibariyle sanayi sektöründeki büyüme az da olsa GSYİH artışının üzerinde gerçekleşmiştir.

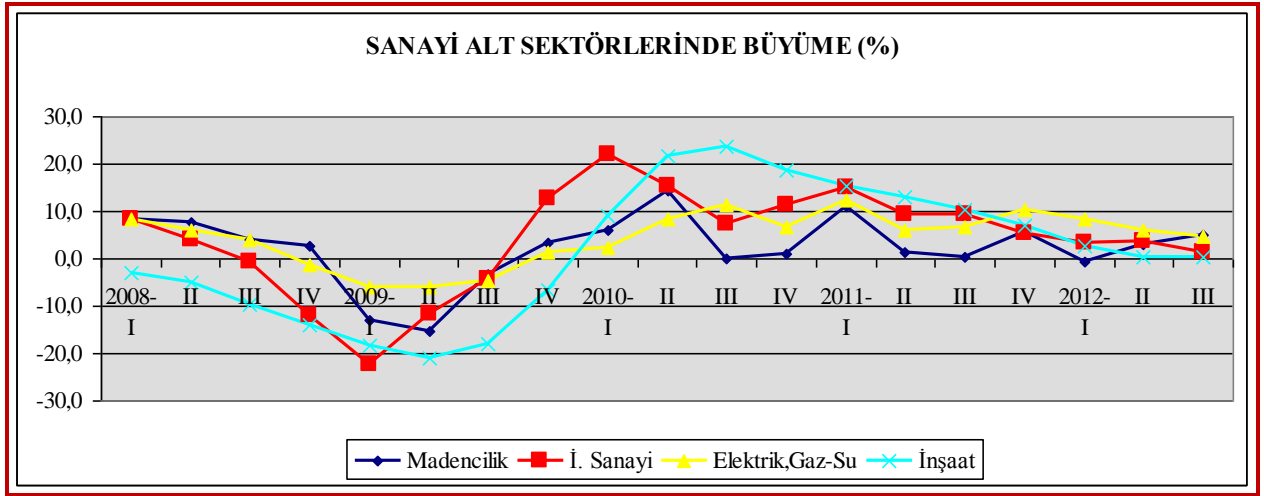

Diğer taraftan alt sektörler açısından bir değerlendirme yapıldığında ise gerek alt dönemler gerekse 9 aylık dönem bütününde Elektrik, gaz ve su üretimi ile madencilik sektörlerinde görece olarak yüksek oranlı üretim artışı olduğu dikkati çekmektedir. 2012 yılı ilk üç çeyreğinde sanayi alt sektörlerinde büyümenin yavaşlamasına rağmen negatif değerler görülmemesi, olası konjunktur dönüşümü açısından olumlu bir zemin sağlamaktadır.

TABLO 43: SANAYİ ALT SEKTÖRLERİNDE BÜYÜME

SEKTÖR	2011						2012			
	I	II	III	IV	Yıllık	9 aylık	I	II	III	9 aylık
Sanayi	14,8	8,8	9,0	5,8	9,4	--	3,5	3,9	1,7	--
Madencilik	10,8	1,2	0,3	5,5	3,9	3,3	-0,6	3,1	5,0	2,8
İmalat Sanayi	15,1	9,3	9,5	5,3	9,6	11,2	3,2	3,8	1,3	2,8
Elektrik, Gaz, Su	12,3	5,9	6,8	10,5	8,8	8,0	8,4	6,1	4,7	6,2
İnşaat Sanayi	15,5	13,1	10,3	7,0	11,3	12,8	2,7	0,3	0,4	1,0
GSYH	12,1	9,1	8,4	5,0	8,5	9,8	3,4	3,0	1,6	2,6

Kaynak: TÜİK

Sanayi sektöründeki gelişmeleri değerlendirmeye imkan verecek bir diğer gösterge ise kapasite kullanım oranlarıdır. Tablo 44'den görüldüğü gibi, 2012 yılında imalat sanayi kapasite kullanım oranında 2011 yılına göre yüzde 1,2 oranında gerileme yaşanmıştır. Böylece 2011 yılında yüzde 75,4 olan bu oran 2012 yılında yüzde 74,2'ye düşmüştür. Dolayısıyla kapasite kullanımı boyutundan sektör kriz sinyalleri vermemiştir.

Kapasite kullanımının alt sektörler bazındaki gelişimi incelendiğinde ise en yüksek oranlı gerilemenin Motorlu Kara Taşıtı, Treyler ve Yarı Treyler İmalatı (yüzde 5,7), Plastik ve Kauçuk Ürünleri İmalatında (yüzde 4,1) gerçekleştiği görülmektedir. Geleneksel ihrac ürünlerimiz arasında yer alan, tekstil, giyim ve gıda sanayinde ise kapasite kullanım oranında sınırlı bir artış yaşanmıştır.

TABLO 44: İMALAT SANAYİİ KAPASİTE KULLANIM ORANLARI
(Üretim Değeri Ağırlıklı, Toplam)

ALT SEKTÖR	2008	2009	2010	2011	2012	Değişim % (2012-11)
İmalat Sanayi	76,7	65,2	72,6	75,4	74,2	-1,2
Gıda Ürünlerinin İmalatı	73,6	68,4	70,3	70,2	71,7	1,4
İçeceklerin İmalatı	64,6	64,5	67,4	65,8	66,6	0,8
Tütün Ürünleri İmalatı	63,2	74,3	77,1	67,6	66,1	-1,6
Tekstil Ürünlerinin İmalatı	70,8	67,6	77,3	76,6	78,0	1,4
Giyim Eşyalarının İmalatı	73,0	68,1	75,3	76,4	77,8	1,3
Deri ile İlgili Ürünlerin İmalatı	60,6	56,0	65,2	70,3	69,7	-0,6
Ağaç, Ağaç Ür. ve Mantar Ür. (Mobilya hariç) İmalatı	75,6	67,2	76,5	77,6	75,8	-1,8
Kağıt ve Kağıt Ürünleri İmalatı	78,6	70,8	75,4	76,9	77,3	0,5
Kayıtlı Medyanın Basılması ve Çoğaltılması	71,5	73,4	75,8	71,8	69,2	-2,6
Kok Kömürü ve Rafine Edilmiş Petrol Ür. İmalatı	87,3	58,0	65,8	75,3	76,6	1,4
Kimyasal Madde ve Ürünleri İmalatı	72,4	68,9	80,4	82,6	80,5	-2,1
Temel Eczacılık Ür. Ve Eczacılığa İlişkin Mal. İmalatı	75,1	70,9	72,3	74,7	70,6	-4,1
Plastik ve Kauçuk Ürünleri İmalatı	74,5	64,4	73,1	76,2	72,1	-4,1
Diğer Metalik Olmayan Diğer Mineral Ür. İmalatı	76,6	65,8	75,2	78,7	76,3	-2,4
Ana Metal Sanayi	82,7	70,1	76,8	77,9	77,6	-0,3
Fabrikasyon Metal Ür. İmalatı (Makine ve Teçhizat Hariç)	69,1	56,9	66,3	70,7	71,0	0,4
Bilgisayarların, Elektronik ve Optik Ürünlerin İmalatı	64,5	70,2	75,2	76,8	76,1	-0,6
Elektrikli Teçhizat İmalatı	77,7	67,9	72,9	78,0	77,5	-0,5
B. Yerde Sınıflandırılmamış Makine ve Ekipman İmalatı	73,0	55,6	68,8	75,0	75,1	0,2
Motorlu Kara Taşıtı, Treyler ve Yarı Treyler İmalatı	83,3	57,4	69,8	76,4	70,7	-5,7
Diğer Ulaşım Araçlarının İmalatı	84,7	66,6	66,9	71,4	73,1	1,6
Mobilya İmalatı	68,5	66,9	70,4	72,6	69,8	-2,7
Diğer İmalatlar	61,4	51,2	52,4	59,7	57,1	-2,6
Makine ve Ekipmanların Kurulumu ve Onarımı	66,1	58,3	69,0	76,1	76,4	0,3

Kaynak: TCMB

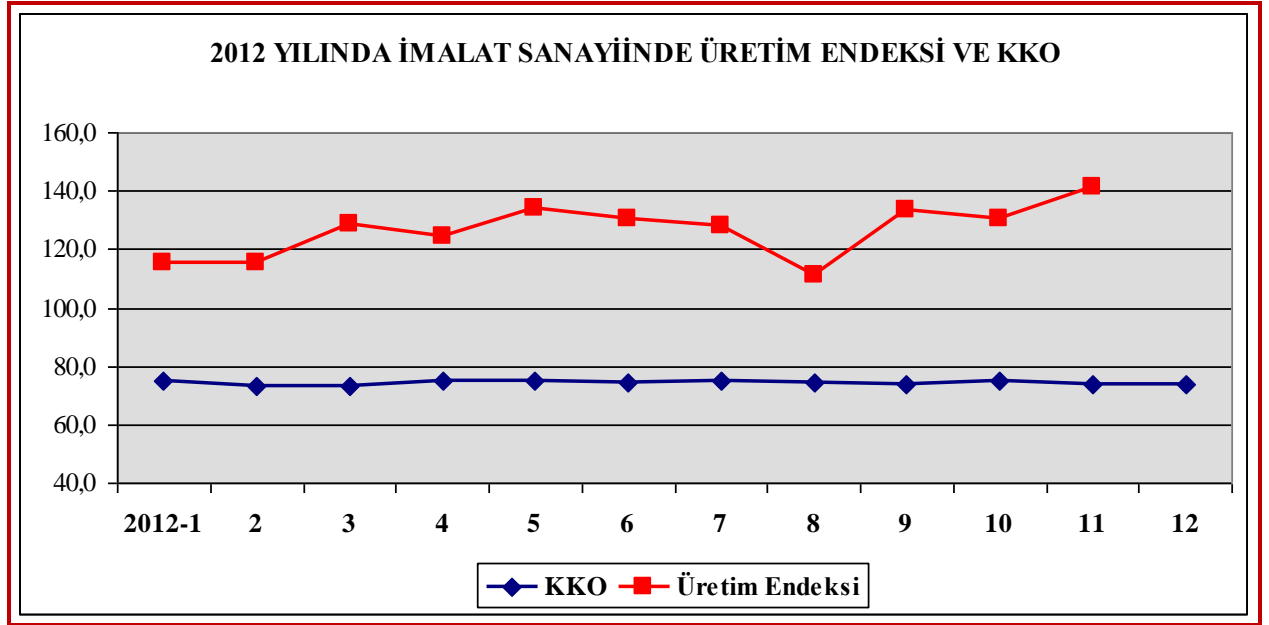
Sanayi sektöründe üretim gelişmelerini değerlendirmek açısından kullanılacak bir diğer gösterge ise Sanayi üretim endeksidir. Tablo 45'den görülebileceği gibi sanayi sektörü toplamında üretim endeksi 2012 yılı Ocak-Kasım döneminde önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 2,9 oranında artış göstermiştir. Bu artış madencilik ve taşocakçılığında yüzde 3, imalat sanayinde 2,5, elektrik, gaz ve buhar üretiminde yüzde 5,4 oranında gerçekleşmiştir.

TABLO 45: SANAYİ ÜRETİM ENDEKSİ

SEKTÖRLER	2008	2009	2010	2011	Ocak-Kasım		Değişim %
					2011	2012	
TOPLAM SANAYİ	114,2	102,9	116,4	126,8	125,5	129,1	2,9
Aramalı İmalatı	112,4	101,8	118,9	128,7	127,9	131,7	3,0
Dayanıklı Tüketim Malı İmalatı	117,8	111,8	127,1	143,3	143,6	145,2	1,1
Dayanısız Tüketim Malı İmalatı	106,9	103,5	109,5	114,2	112,8	117,4	4,0
Enerji	120,1	115,4	122,5	131,5	130,6	135,5	3,8
Sermaye Malı İmalatı	124,7	89,9	113,2	134,2	130,8	131,7	0,7
MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI	125,9	124,9	127,5	131,3	130,8	134,7	3,0
Kömür ve Linyit Çıkarılması	137,1	133,1	120,4	126,6	125,4	120,5	-3,9
Ham Petrol ve Doğalgaz Çıkarımı	96,6	103,7	107,4	101,1	101,4	98,7	-2,6
Metal Cevherler Madenciliği	172,5	186,5	206,2	221,9	219,8	258,0	17,4
Diğer Madencilik ve Taşocakçılığı	120,0	110,0	122,1	126,8	127,1	133,1	4,7
İMALAT SANAYİ	112,7	99,9	114,3	124,8	123,5	126,6	2,5
Gıda Ürünlerinin İmalatı	112,7	112,3	120,5	128,0	125,3	128,2	2,4
İçeceklerin İmalatı	113,1	110,9	119,9	121,7	124,9	130,0	4,1
Tütün Ürünleri İmalatı	117,8	116,0	100,6	97,8	98,8	116,9	18,4
Tekstil Ürünlerinin İmalatı	88,9	78,2	88,2	88,2	87,5	91,6	4,7
Giyim Eşyalarının İmalatı	93,3	85,4	92,4	91,8	91,5	91,9	0,4
Deri ile İlgili Ürünlerin İmalatı	101,6	93,0	109,5	117,9	118,4	118,4	0,0
Ağaç ve Mantar Ürünleri (Mobilya hariç) İ.	161,1	161,5	207,7	246,4	242,7	308,1	26,9
Kağıt ve Kağıt Ürünleri İmalatı	114,9	112,5	122,8	133,6	133,1	138,9	4,4
Kayıtlı Medyanın Basılması ve Çoğaltılması	122,7	126,8	127,0	147,7	145,3	148,4	2,1
Kok Kömürü ve Rafine Edilmiş Petrol Ü. İ.	106,7	84,6	89,9	96,1	96,9	96,7	-0,2
Kimyasal Madde ve Ürünleri İmalatı	107,1	106,6	123,6	130,5	131,2	132,4	0,9
Temel Eczacılık Ürünleri İmalatı	143,5	147,4	146,0	158,6	155,5	172,5	10,9
Plastik ve Kauçuk Ürünleri İmalatı	110,7	100,6	121,0	135,0	135,3	130,6	-3,4
Metalik Olmayan Diğer Mineral Ürünleri İ.	110,2	97,0	111,3	118,8	119,0	116,0	-2,5
Ana Metal Sanayi	123,5	104,5	115,4	123,3	122,4	132,4	8,2
Metal Ür. İmalatı (Makine ve Teçhizat Hariç)	112,8	95,7	114,5	131,9	130,0	138,5	6,6
Bilgisayar, Elektronik ve Optik Ürünlerin İ.	61,7	51,7	69,8	79,6	68,7	72,9	6,0
Elektrikli Teçhizat İmalatı	122,8	121,6	154,6	182,0	180,8	177,2	-2,0
Başka Yerde Sınıflandırılmamış Makine ve Ekipman İ.	110,7	85,4	113,2	138,2	136,2	141,6	3,9
Motorlu Kara Taşıtı, Treyler (römork) ve Yarı Treyler (yarı römork) İmalatı	126,3	88,4	117,9	136,8	136,2	129,2	-5,2
Diğer Ulaşım Araçlarının İmalatı	230,5	126,4	117,3	152,9	109,2	172,2	57,7
Mobilya İmalatı	140,3	129,9	136,2	166,3	167,5	153,1	-8,6
Diğer İmalatlar	155,5	146,8	163,9	173,8	173,5	185,6	7,0
Makine ve Ekipmanların Kurulumu ve Onarımı	132,0	97,5	100,0	108,1	106,4	103,3	-2,9
ELEKTRİK, GAZ ,BUHAR VE İKLİMLENDİRME ÜRETİMİ VE DAĞITIMI	122,6	119,8	129,8	141,0	139,7	147,3	5,4

Kaynak: TÜİK

Diğer taraftan 2012 yılında da kapasite kullanım oranları ile üretim endeksindeki gelişmelerin büyük ölçüde farklılık göstermeye devam ettiği anlaşılmaktadır. Nitekim aşağıdaki grafik incelendiğinde sadece düzey değil aynı zamanda trendlerde de uyumsuzluk bulunduğu dikkati çekmektedir.

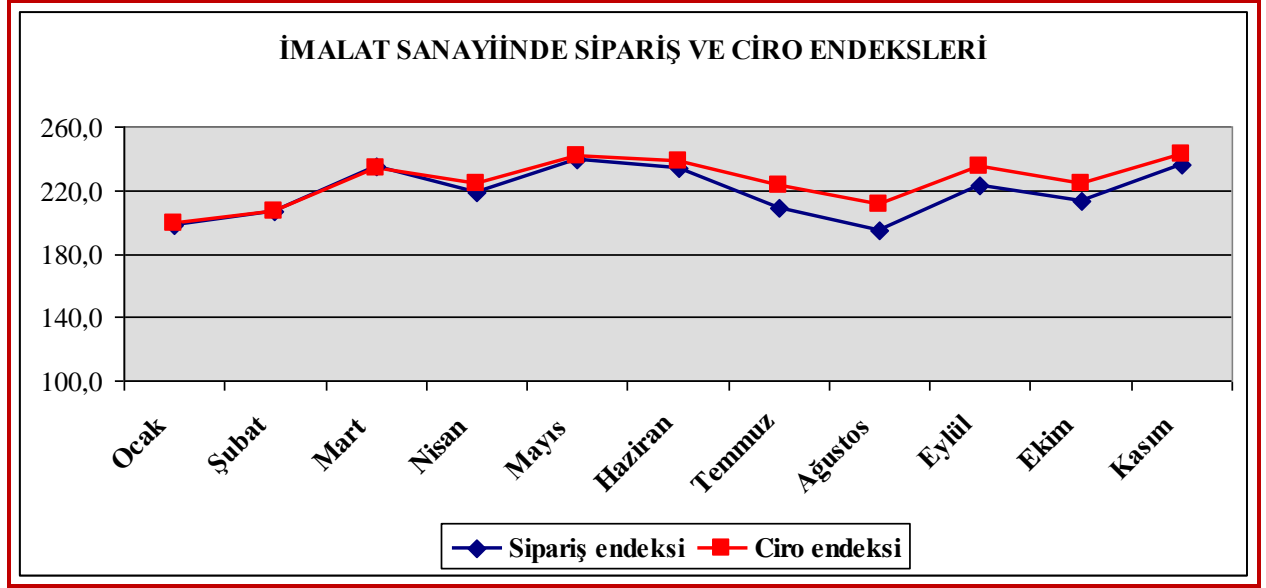

2012 yılında imalat sanayi ciro ve sipariş endekslerindeki gelişmeler Tablo 46’da verilmiştir. Buradan görülebileceği gibi, bu iki endeks beklendiği gibi paralel olarak hareket etmektedir. Bu endekslerde 2012 yılının 11 aylık bölümünde yaşanan gelişmeler incelendiğinde ortalama olarak sipariş endeksinin yüzde 10,8, ciro endeksinin ise yüzde 9,9 oranında arttığı görülmektedir. Yıl içinde ise yaz aylarında her iki endekste de gerileme olmuş, Ekim ayında “en kötü” görüldükten sonra yeniden artış trendi başlamıştır. Bu durum ekonomide son çeyrekte görece bir canlanmanın bir sinyali olarak değerlendirilebilir.

TABLO 46: İMALAT SANAYİNDE CİRO VE SİPARİŞ ENDEKSLERİ(2005=100)

AY	Sipariş endeksi			Ciro endeksi		
	2011	2012	Değişim %	2011	2012	Değişim %
Ocak	165,3	197,5	19,5	170,4	199,2	16,9
Şubat	175,0	206,2	17,8	176,3	206,8	17,3
Mart	202,2	235,3	16,4	206,2	234,2	13,6
Nisan	191,7	218,1	13,8	199,0	224,1	12,6
Mayıs	201,5	239,7	19,0	205,5	241,9	17,7
Haziran	210,8	234,1	11,1	215,5	238,1	10,5
Temmuz	198,6	208,8	5,2	209,5	223,3	6,6
Ağustos	194,0	195,1	0,6	209,4	211,2	0,9
Eylül	212,7	223,2	4,9	223,5	234,5	4,9
Ekim	223,7	213,1	-4,7	236,4	224,0	-5,2
Kasım	196,8	236,5	20,2	204,1	242,9	19,0
Aralık	229,7			245,4		
Ocak-Kasım	197,5	218,9	10,8	205,1	225,5	9,9

Kaynak: TÜİK

2.3.2. İSTİHDAMDA GELİŞMELER

Tablo 47 incelendiğinde 2012 yılında sanayi sektörü istihdamında yıllık ortalama olarak binde 6'lık bir artış olduğu görülmektedir. Bununla beraber sektördeki istihdamın yıl içinde kayda değer bir artış gerçekleştirmediği dikkati çekmektedir. Ayrıca, yıl içinde istihdam artışının diğer sektörlerde görece olarak daha yüksek olması nedeniyle sanayi sektörünün istihdam payında gerileme yaşanmıştır.

TABLO 47: İMALAT SANAYİNDE İSTİHDAM(Bin kişi)

Aylar	Sanayi	Yıllık Değişim %	Toplam	Yıllık Değişim%	Sanayi payı
2011-12	4.701	1,3	23.678	4,5	19,9
2012-1	4.685	0,6	23.475	4,5	20,0
2	4.684	0,7	23.338	2,4	20,1
3	4.721	-1,4	23.817	2,3	19,8
4	4.792	-0,7	24.630	2,8	19,5
5	4.760	-0,4	25.282	3,4	18,8
6	4.761	1,4	25.577	2,7	18,6
7	4.778	1,4	25.498	2,2	18,7
8	4.745	1,3	25.367	1,9	18,7
9	4.735	0,6	25.472	2,9	18,6
10	4.732	1,6	25.509	4,2	18,6
ORT.		0,6		3,1	

Kaynak: TÜİK

2.3.3 VERİMLİLİKTE GELİŞMELER

Sanayi üretiminin kritik göstergelerinin başında verimlilik düzeyi ve bundaki gelişmeler gelmektedir. Yenilik yerine daha çok fiyat bazlı rekabetin önplana çıktığı ürünlerde yoğunlaşan

Türkiye sanayisi açısından ise verimlilik öncelikli konu olmaktadır. Türkiye’de gerek 2001 ulusal ekonomik krizi gerekse 2008-9 yılında yaşanan küresel krizin ardından emek verimliliği açısından önemli mesafeler almıştır. Ancak, bu konuda yeni bir ivme, bunun içinde yatırım artışına ihtiyaç olduğu anlaşılmaktadır. Zira 2012 yılının ilk üç çeyreğinde kişi başına verimlilik gerilerken çalışılan saat başına verimlilik minimal düzeyde artış göstermiştir. Dolayısıyla sadece üretim yapısı değil teknolojik koşullar da Türkiye sanayinde yenilenmeye ihtiyaç göstermektedir.

TABLO 48: İMALAT SANAYİNDE VERİMLİLİK ENDEKSİ

DÖNEM	Endeks (2005=100)		Bir Önceki Yılın Aynı Dönemine Göre Yüzde Değişim	
	Çalışan Kişi Başına	Çalışılan Saat Başına	Çalışan Kişi Başına	Çalışılan Saat Başına
2005	100,0	100,0	--	--
2006	104,4	105,0	4,4	5,0
2007	107,6	107,5	3,1	2,4
2008	107,3	107,8	-0,3	0,3
2009	106,9	109,1	-0,4	1,1
2010	115,8	118,1	8,3	8,2
2011	119,8	122,4	3,4	3,6
2012-I	114,3	116,1	-1,8	-1,7
2012-II	119,2	122,3	-0,7	0,6
2012-III	115,9	121,4	-0,9	0,1

Kaynak: TÜİK

Bu durumda yeni yatırım teşvik sistemine bazı ilaveler yapılarak hem yeni hem de yenilenme yatırımlarının artırılması gerekmektedir.

2.3.4 DIŞ TİCARETTE GELİŞMELER

Sanayi sektörünün 2012 yılı performansını değerlendirmek açısından kullanılacak bir diğer gösterge ise sektörün dış ticaretindeki gelişmelerdir. Tablo 49’dan görülebileceği gibi imalat sanayi toplamında 2012 yılı Ocak-Kasım döneminde ihracat 2011 yılının aynı dönemine göre yüzde 15,1 oranında artarken bu oran Ana Metal Sanayinde yüzde 77, tütün ürünlerinde yüzde 40 oranında gerçekleşmiştir. Bu dönemde imalat sanayi alt sektöründe Basım, Yayım ve kaset dışında ihracat gerilemesi yaşanan bir sektörün olmaması da oldukça sevindirici bir gelişmedir.

2011 yılı Ocak-Kasım döneminde toplam ihracat içinde ilk sıraları ana metal sanayi, motorlu kara taşıtı ve römorklar, tekstil ürünleri ve giyim eşyası sektörleri almıştır. Bu sektörler uzun yıllardır ülkemiz sanayi ve ihracatının lokomotif sektörleri konumunda bulunmaktadır ve değişmesi gereken de bu sıralamanın bizzat kendisidir. Bu sektörlerin önüne Ar-Ge temelli ürün ve sektörlerin gelmesi gerekmektedir.

TABLO 49: SANAYİ ALT SEKTÖRLERİNDE İHRACATI(Milyon Dolar)

SANAYİ ALT SEKTÖRLERİ	2009	2010	2011	OCAK-KASIM		
				2011	2012	Değişim %
Madencilik ve Taşocakçılığı	1.683	2.687	2.805	2.545	2.853	12,1
Maden Kömürü , Linyit ve Turb	1	7	6	5	6	28,3
Hampetrol ve Doğalgaz	101	100	126	103	216	109,3
Metal Cevherleri	689	1.280	1.214	1.105	1.178	6,7
Taşocakçılığı ve Diğer Madencilik	891	1.300	1.459	1.332	1.453	9,1
İmalat	95.449	105.467	125.963	114.432	131.684	15,1
Gıda Ürünleri ve İçecek	5.931	6.703	8.880	7.991	8.702	8,9
Tütün Ürünleri	266	296	301	267	376	40,8
Tekstil Ürünleri	9.559	10.932	12.920	11.842	12.117	2,3
Giyim Eşyası	9.603	10.618	11.633	10.654	10.977	3,0
Dabaklanmış Deri vb.	499	656	773	709	840	18,4
Ağaç ve Mantar Ürünleri (Mobilya Hariç) vb.	510	573	653	591	602	1,9
Kağıt ve Kağıt Ürünleri	982	1.194	1.407	1.266	1.501	18,5
Basım ve Yayımlar; Plak, Kaset vb.	148	141	164	150	142	-5,1
Kok Kömürü, Rafine Edilmiş Petrol Ürünleri	3.650	4.153	6.122	5.641	6.655	18,0
Kimyasal Madde ve Ürünler	4.300	5.706	6.743	6.145	6.664	8,4
Plastik ve Kauçuk Ürünleri	4.035	4.887	6.241	5.736	5.939	3,5
Metalik Olmayan Diğer Mineral Ürünler	3.769	3.989	4.042	3.722	3.764	1,1
Ana Metal Sanayi	15.103	14.427	17.062	15.401	27.296	77,2
Metal Eşya Sanayi (Makine ve Teçhizatı Hariç)	4.470	4.973	6.230	5.662	6.004	6,0
Başka Yerde Sınıflandırılmamış Makine ve Teç.	8.070	9.059	11.126	9.984	10.822	8,4
Büro, Muhasebe ve Bilgi İşleme Makineleri	100	134	140	126	135	7,3
Başka Yerde Sınıflandırılmamış Elektrikli Mak.	4.099	4.864	5.863	5.318	5.312	-0,1
Radyo, Televizyon, Haberleşme Cihazları	1.919	1.951	2.111	1.835	2.338	27,4
Tıbbi Aletler; Hassas Optik Aletler ve Saat	367	412	499	441	571	29,4
Motorlu Kara Taşıtı ve Römorklar	12.863	14.857	17.044	15.527	14.778	-4,8
Diğer Ulaşım Araçları	2.418	1.659	1.992	1.768	1.625	-8,1
Mobilya ve Diğer Ürünler	2.786	3.283	4.014	3.655	4.526	23,8
TOPLAM İHRACAT	102.143	113.883	134.907	122.429	139.983	14,3

Kaynak: TÜİK

Sanayi sektörü ürünlerine ilişkin ithalat gelişmeleri Tablo 50’de verilmiştir. Buradan görülebileceği gibi 2012 yılı Ocak-Kasım döneminde ithalat 2011 yılının aynı dönemine göre madencilik ve taşocakçılığı sektöründe yüzde 13,5 oranında artarken imalat sanayinde ise 4,1 oranında gerilemiştir.

Tabloda dikkati çeken en önemli konu ihracat gibi ithalatta da ilk sıralarda yer alan motorlu kara taşıtları ile tekstil ve giyim gibi sektörlerde ithalatın gerilemesi, metal ana sanayinde ise artmasıdır. Ana metal sanayi ürünlerinin daha çok girdi niteliğinde ürünler olması bu sektörün dış girdi bağımlılığının çok yüksek olduğunu, ihracat artışının zorunlu olarak ithalat artışını da beraberinde getirdiğini ortaya koymaktadır.

TABLO 50: SANAYİ ALT SEKTÖRLERİNDE İTHALATI (Milyon Dolar)

SANAYİ ALT SEKTÖRLERİ	2009	2010	2011	OCAK-KASIM		
				2011	2012	Değişim
Madencilik ve Taşocakçılığı	20.625	25.933	37.331	33.787	38.364	13,5
Maden Kömürü , Linyit ve Turb	3.055	1.161	1.290	1.199	1.059	-11,7
Hampetrol ve Doğalgaz	16.378	0	0	0	0	-29,3
Metal Cevherleri	948	981	1.247	1.177	1.107	-6,0
Taşocakçılığı ve Diğer Madencilik	243	287	402	366	349	-4,6
İmalat	111.031	145.367	183.930	168.603	161.704	-4,1
Gıda Ürünleri ve İçecek	2.908	3.429	4.905	4.499	4.644	3,2
Tütün Ürünleri	110	93	103	95	120	26,5
Tekstil Ürünleri	4.345	6.059	6.881	6.373	5.031	-21,1
Giyim Eşyası	1.764	2.338	2.748	2.580	2.139	-17,1
Dabaklanmış Deri vb.	953	1.192	1.562	1.460	1.408	-3,6
Ağaç ve Mantar Ürünleri (Mobilya Hariç) vb.	626	953	1.258	1.165	1.360	16,7
Kağıt ve Kağıt Ürünleri	2.509	3.286	3.635	3.368	3.192	-5,2
Basım ve Yayım; Plak, Kaset vb.	519	556	606	546	490	-10,3
Kok Kömürü, Rafine Edilmiş Petrol Ürünleri	10.456	13.802	18.317	16.744	17.834	6,5
Kimyasal Madde ve Ürünler	21.374	27.034	33.245	30.560	29.196	-4,5
Plastik ve Kauçuk Ürünleri	2.709	3.494	4.489	4.139	4.098	-1,0
Metalik Olmayan Diğer Mineral Ürünler	1.148	1.528	1.827	1.689	1.549	-8,3
Ana Metal Sanayi	13.303	18.663	26.077	24.337	24.710	1,5
Metal Eşya Sanayi (Makine ve Teçhizatı Hariç)	2.616	3.183	3.917	3.602	3.597	-0,1
Başka Yerde Sınıflandırılmamış Makine ve Teç.	12.533	15.533	21.292	19.453	18.739	-3,7
Büro, Muhasebe ve Bilgi İşleme Makineleri	2.628	3.130	3.289	2.941	2.945	0,1
Başka Yerde Sınıflandırılmamış Elektrikli Mak.	6.621	8.194	9.361	8.518	7.653	-10,2
Radyo, Televizyon, Haberleşme Cihazları	4.654	5.380	6.186	5.685	6.180	8,7
Tıbbi Aletler; Hassas Optik Aletler ve Saat	3.126	3.847	4.657	4.213	4.095	-2,8
Motorlu Kara Taşıtı ve Römorklar	10.776	15.773	19.896	18.002	15.147	-15,9
Diğer Ulaşım Araçları	3.301	5.377	6.496	5.692	4.537	-20,3
Mobilya ve Diğer Ürünler	2.053	2.522	3.185	2.941	3.042	3,4
Toplam	140.928	185.544	240.842	220.248	216.750	-1,6

Kaynak: TÜİK

Sanayi sektöründe dış ticaret dengesinin gelişimi Tablo 51’de verilmiştir. Buradan görülebileceği gibi 2012 yılı Ocak-Kasım döneminde toplam dış ticaret açığı 76,7 milyar dolar iken bu açığın 35 milyar doları madencilik, 30 milyar doları ise imalat sanayinden kaynaklanmıştır. Yine 2002-2012/11 dönem toplamında madencilik ve taşocakçılığı sektörü 231 milyar dolar, İmalat sanayi ise 296 milyar dolar dış ticaret açığı vermiştir.

Türkiye’nin bu verilerden hareketle gerek yerli gerekse yabancı yatırımlarda özel önem vereceği alanları belirlemesi, büyük-küresel şirketlerle işbirliğini de çözümün bir parçası olarak devreye sokması gerekmektedir.

TABLO 51: SANAYİİ ALT SEKTÖRLERİNDE DİŞ TİCARET DENGESİ

SEKTÖR (Milyon Dolar)	2009	2010	2011	OCAK-KASIM			2002-2012
				2011	2012	Değişim %	
Madencilik ve Taşocakçılığı	-18.942	-23.245	-34.526	-31.242	-35.511	13,7	-231.458
Maden Kömürü , Linyit ve Turb	-3.054	-1.155	-1.284	-1.194	-1.053	-11,8	-18.796
Hampetrol ve Doğalgaz(-2)	-16.277	100	126	103	216	109,3	-125.327
Metal Cevherleri	-259	300	-33	-73	71	-198,3	-24
Taşocakçılığı ve Diğer Madencilik	648	1.012	1.058	966	1.104	14,2	6.433
İmalat	-15.581	-39.900	-57.968	-54.171	-30.020	-44,6	-296.778
Gıda Ürünleri ve İçecek(3)	3.023	3.273	3.976	3.492	4.058	16,2	26.570
Tütün Ürünleri	156	203	199	172	256	48,7	1.316
Tekstil Ürünleri(2)	5.214	4.874	6.040	5.469	7.086	29,6	55.729
Giyim Eşyası(1)	7.839	8.280	8.885	8.073	8.838	9,5	95.037
Dabaklanmış Deri vb.	-454	-536	-789	-751	-568	-24,3	-5.472
Ağaç ve Mantar Ürünleri (Mobilya Hariç) vb.	-116	-380	-605	-574	-757	32,0	-3.671
Kağıt ve Kağıt Ürünleri	-1.527	-2.092	-2.227	-2.102	-1.691	-19,6	-17.601
Basım ve Yayımlar; Plak, Kaset vb.	-371	-414	-442	-396	-347	-12,3	-3.600
Kok Kömürü, Rafine Edilmiş Petrol Ürünleri(-4)	-6.806	-9.649	-12.194	-11.103	-11.179	0,7	-63.951
Kimyasal Madde ve Ürünler(-1)	-17.075	-21.329	-26.502	-24.415	-22.532	-7,7	-188.751
Plastik ve Kauçuk Ürünleri	1.327	1.394	1.752	1.597	1.840	15,2	9.270
Metalik Olmayan Diğer Mineral Ürünler(4)	2.621	2.461	2.216	2.034	2.215	8,9	21.137
Ana Metal Sanayi	1.800	-4.236	-9.015	-8.935	2.586	-128,9	-47.238
Metal Eşya Sanayi (Makine ve Teçhizatı Hariç)(5)	1.854	1.789	2.313	2.060	2.407	16,9	14.332
B. Yerde Sınıflandırılmamış Makine ve Teçhizat(-3)	-4.463	-6.474	-10.166	-9.469	-7.916	-16,4	-76.855
Büro, Muhasebe ve Bilgi İşleme Makineleri	-2.527	-2.996	-3.149	-2.815	-2.810	-0,2	-25.942
Başka Yerde Sınıflandırılmamış Elektrikli Mak.	-2.522	-3.331	-3.498	-3.200	-2.342	-26,8	-23.788
Radyo, Televizyon, Haberleşme Cihazları	-2.734	-3.430	-4.075	-3.850	-3.843	-0,2	-26.990
Tıbbi Aletler; Hassas Optik Aletler ve Saat	-2.758	-3.435	-4.158	-3.772	-3.524	-6,6	-29.669
Motorlu Kara Taşıtı ve Römorklar	2.087	-916	-2.853	-2.475	-369	-85,1	-2.278
Diğer Ulaşım Araçları	-882	-3.717	-4.504	-3.924	-2.912	-25,8	-12.210
Mobilya ve Diğer Ürünler	734	761	829	713	1.484	108,0	7.847
Toplam	-38.786	-71.661	-105.935	-97.818	-76.767	-21,5	-595.169

(-) işaretli rakamlar dış ticaret açığındaki, (+) işaretli rakamlar ise dış ticaret fazlasında sıralamayı vermektedir.

Kaynak: TÜİK

Sanayi sektöründe 2012 yılında yaşanan gelişmelerin analiz edildiği bölümde ortaya çıkan temel sonuç, Türkiye'nin yeni bir sanayileşme heyecanına, bu heyecanın devlet tarafından desteklenerek bilişim teknolojileri ve Ar-Ge temelli mallara yönlendirilmesi gereğidir.

3. 2012 YILINDA İZMİR EKONOMİSİ

Bu bölümde 2012 yılında İzmir ekonomisinde yaşanan gelişmeleri değerlendirmek amacıyla İzmir'den kamu maliyesine aktarılan kaynaklar, yatırım teşvikleri ve ihracat verileri değerlendirilecektir.

3.1. DEVLET BÜTÇESİNDE İZMİR

2002-2011 döneminde İzmir'den merkezi yönetim bütçesine 150,2 milyar TL gelir aktarılmış, buna karşılık bütçeden İzmir'e sadece 40,5 milyar TL geri dönmüştür. Yani İzmir'den yaklaşık

109,7 milyar TL merkezi yönetim bütçesine, dolayısıyla da diğer illere aktarılmıştır. Bu dönemde İzmir’de gelirlerin giderleri karşılama oranı ise yüzde 353 olmuştur. Bir başka deyişle İzmir’den merkezi bütçeye aktarılan her 3,5 TL’den sadece 1 TL’si İzmir’e dönmüştür. Bu durum İzmir’in kaynak kaybı yaşadığı anlamına gelmektedir.

Diğer taraftan 2003-2011 arasında Türkiye ekonomisi ortalama olarak yüzde 5,3 oranında büyümüştür. Bu dönemde Merkezi yönetim bütçe gelirleri reel olarak yüzde 6,2 oranında artmıştır. Oysa aynı dönemde İzmir’den bütçeye aktarılan gelirdeki reel artış yüzde 14 olmuştur. Bu veriler bir taraftan İzmir’de kayıtdışılığın da daha az olduğu diğer taraftan da vergi yükünün Türkiye ortalamasının üzerinde arttığı anlamına gelmektedir.

TABLO 52: MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİNE İZMİR'DEN YAPILAN KATKI (Gelir) ve BÜTÇEDEN ALINAN KATKI(Gider)

YIL (Bin TL)	GELİR	GİDER	FARK	GELİRLERİN GİDERLERİ KARŞILAMA ORANI (%)
2002	3.982.885	2.109.123	1.873.762	188,8
2003	6.958.968	2.748.694	4.210.274	253,2
2004	8.556.695	2.669.127	5.887.568	320,6
2005	10.560.675	2.983.347	7.577.328	354,0
2006	14.765.485	3.424.250	11.341.235	431,2
2007	16.207.983	4.052.319	12.155.664	400,0
2008	18.558.413	4.445.802	14.112.611	417,4
2009	18.617.399	5.183.625	13.433.774	359,2
2010	23.563.691	5.911.216	17.652.475	398,6
2011	28.517.602	7.047.353	21.470.249	404,7
TOPLAM	150.289.796	40.574.856	109.714.940	352,8

Kaynak: Maliye Bakanlığı

Kuşkusuz bölgesel dengesizliğin çok belirgin olduğu ülkemizde gelişmiş illerden az gelişmiş illere kaynak aktarımı olmak zorundadır. Ancak, bunun makul düzeylerde olması gerekir. Aksi halde İzmir gibi illerin gelişmesi yavaşlayacak, ileriki yıllarda bu illerden aktarılabilecek kaynak gerileyebilecektir. Bu nedenle toptancı yaklaşımlar yerine il bazında optimum gelir-gider dengeleri belirlenmelidir.

3.2. YATIRIM TEŞVİKLERİNDE İZMİR

Türkiye’de uygulanan yatırım teşvik sistemleri çerçevesinde İzmir’de teşviklerden yararlanan yatırımlara ilişkin istatistikler Tablo 53’de verilmiştir. Buna göre 2012 yılı Ocak-Kasım döneminde İzmir’de toplamda 197 yatırım teşvik belgesi alınmıştır. Bu belgeler çerçevesinde 2,1

milyar dolarlık sabit sermaye yatırımının gerçekleştirilmesi ve 6 bin 334 kişiye istihdam sağlanması beklenmektedir.

TABLO 53: YATIRIM TEŞVİKLERİNDE İZMİR

Yıl	Belge Adedi			Sabit Yatırım (Milyon TL)			İstihdam		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
2001	16	129	145	91	666	757	723	6.655	7.378
2002	25	181	206	114	647	761	1.697	8.733	10.430
2003	23	223	246	168	971	1.139	1.689	9.045	10.734
2004	22	225	247	147	556	704	4.206	10.563	14.769
2005	15	195	210	78	820	899	2.025	7.002	9.027
2006	11	173	184	81	740	820	824	5.056	5.880
2007	17	151	168	218	648	866	1.310	4.405	5.715
2008	10	151	161	205	1.041	1.246	512	3.976	4.488
2009	15	114	129	253	533	786	720	3.297	4.017
2010	16	165	181	161	6.170	6.331	434	4.744	5.178
2011	14	185	199	137	2.271	2.408	206	5.641	5.847
2012(*)	13	184	197	204	1.895	2.098	565	5.769	6.334
İZMİR	197	2.076	2.273	1.857	16.958	18.815	14.911	74.886	89.797
TÜRKİYE	2.503	41.662	44.165	70.685	315.993	386.678	265.111	1.590.139	1.855.250
İzmir/ Türkiye	7,9	5,0	5,1	2,6	5,4	4,9	5,6	4,7	4,8

(*) Ocak-Kasım

Kaynak: www.ekonomi.gov.tr

Diğer taraftan 2001-2012 yıllarını kapsayan 12 yılda Türkiye genelinde toplamda 386,6 milyar TL'lik teşvik verilmiş, bu teşviklerin yüzde 4,9'u İzmir'e (89 milyar TL) tahsis edilmiştir. İzmir'de de bu yatırımlar çerçevesinde 89 bin 797 kişiye iş imkanı yaratılmıştır.

İzmir'de alınan teşvik belgesi sayısı ile yapılan yatırımların tutarı incelendiğinde yapılan yatırımların oldukça yetersiz kaldığı anlaşılmaktadır. Bu gelişmede komşu illerin avatajlı bölgelerde yer almasının önemli rolü bulunmaktadır.

3.3. İHRACATTA İZMİR

Ege bölgesi ihracatının 2009-2012 dönemini kapsayan yıllardaki gelişimi sektör bazında Tablo 54'de verilmiştir. Buradan 2012 yılında; tarım ürünleri ihracatının yüzde 8,6, madencilik ürünleri ihracatının binde 8 oranında artış gösterirken sanayi ürünleri ihracatının yüzde 3,7 oranında gerilediği anlaşılmaktadır.

Sanayi ürünlerinde alt sektör bazında ihracatın gelişimi değerlendirildiğinde tarıma dayalı işlenmiş ürünlerde yüzde 13,8, sanayi mamullerinde yüzde 9,9 oranında ihracat gerilemesi yaşandığı, kimyevi maddeler ve mamullerde ise yüzde 28,6 oranında artış olduğu görülmektedir. 2012 yılında Bölge ihracatında ilk sırada yer alan demir-çelik ürünleri ihracatında yüzde 65, ikinci sırada yer alan hazır giyim ve konfeksiyon ihracatında yüzde 13,3 oranında artış yaşanmıştır.

Bu veriler 2012 yılında binde 3 oranında gerçekleşen Ege bölgesi ihracatındaki toplam artışın ülke genelinden daha düşük kaldığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla yavaşlayan küresel talep koşullarında yeni pazarlar bulma konusunda İzmir'in yeterince başarılı olamadığı söylenebilir.

**TABLO 54:EGE İHRACATÇILAR BİRLİĞİNDEN YAPILAN İHRACAT
(Sektörel Bazda, Milyon Dolar)**

SEKTÖR	2009	2010	2011	2012	DEĞİŞİM %
I. TARIM	3.127,0	3.124,5	3.440,4	3.735,2	8,6
A. BİTKİSEL ÜRÜNLER	2.478,0	2.430,7	2.534,3	2.734,6	7,9
Hububat, Bakliyat, Yağlı Toh. ve Mamul.	266,1	261,8	311,7	280,8	-9,9
Yaş Meyve ve Sebze	156,9	174,0	157,0	206,0	31,2
Meyve Sebze Mamulleri	414,9	396,1	411,6	426,1	3,5
Kuru Meyve ve Mamulleri	748,2	810,0	880,3	849,5	-3,5
Fındık ve Mamulleri	1,7	5,2	4,9	7,2	47,2
Zeytin ve Zeytinyağı	154,2	125,3	109,7	129,1	17,7
Tütün	734,9	653,3	653,1	829,0	26,9
Süs Bitkileri ve Mam.	1,2	4,9	6,0	6,8	13,3
B. HAYVANSAL ÜRÜNLER	369,6	370,6	550,5	587,0	6,6
Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	369,6	370,6	550,5	587,0	6,6
C. AĞAÇ VE ORMAN ÜRÜNLERİ	279,5	323,1	355,6	413,7	16,3
Ağaç Mamülleri ve Orman Ürünleri	279,5	323,1	355,6	413,7	16,3
II. SANAYİ	2.579,7	4.718,6	7.009,3	6.751,1	-3,7
A. TARIMA DAYALI İŞL. ÜRÜNLER	342,5	391,5	449,7	387,4	-13,8
Tekstil ve Hammaddeleri	199,1	244,8	294,2	241,1	-18,1
Deri ve Deri Mamulleri	121,3	120,5	123,2	113,4	-7,9
Halı	22,0	26,2	32,2	32,9	2,2
B. KİMYEVİ MAD.VE MAMÜLLERİ	47,6	514,1	1.182,8	1.521,5	28,6
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	47,6	514,1	1.182,8	1.521,5	28,6
C. SANAYİ MAMULLERİ	2.189,6	3.812,9	5.376,8	4.842,2	-9,9
Hazır giyim ve Konfeksiyon	907,4	1.038,9	1.175,7	1.164,4	-1,0
Otomotiv Endüstrisi	27,1	412,9	557,7	538,2	-3,5
Gemi ve Yat	48,7	49,2	32,9	31,3	-5,0
Elektrik-Elektronik,Mak.ve Bilişim	40,1	333,7	474,8	520,3	9,6
Makine ve Aksamları	51,7	427,1	251,3	285,0	13,4
Demir ve Demir Dışı Metaller	266,8	330,5	486,5	426,0	-12,4
Demir Çelik ürünleri	834,1	1.133,7	1.873,1	1.307,3	-30,2
Çimento ve Toprak Ürünleri	10,7	83,2	137,2	180,9	31,9
Değerli Maden ve Mücevherat	0,1	0,5	10,2	1,5	-85,1
Savunma ve havacılık sanayi			2,2	9,1	306,9
İklimlendirme Sanayi			371,4	374,5	0,8
Diğer Sanayi Ürünleri	2,9	3,2	3,8	3,9	2,9
III. MADENCİLİK	676,1	847,1	946,2	942,8	0,8
TOPLAM	6.382,8	8.690,1	11.395,9	11.429,2	0,3

Kaynak: EİB

4. 2013 YILINA İLİŞKİN BEKLENTİLER

Çalışmanın bu bölümünde 2013 yılına yönelik beklentiler öncelikle dünya ardından da Türkiye ekonomisine ilişkin olarak iki alt başlıkta değerlendirilecektir.

4.1. DÜNYA EKONOMİSİ AÇISINDAN

2013 yılında dünya ekonomisini, 2012 yılında devralınan mirastaki sorunlar nedeniyle zorlu koşullar beklemektedir. Uluslararası kuruluşların dünya geneli için büyüme ve ticaret hacmi tahminlerini aşağıya doğru revize etmesi de bu yargıyı desteklemektedir. Nitekim özellikle AB ülkeleri ile diğer gelişmiş ülkelerde büyümenin yavaşlaması, Almanya için resesyon söylemlerinin gündeme gelmesi, dünya ticaret hacmindeki artışın yetersiz kalması bu söylemin başlıca gerekçeleri arasında sayılabilir.

Kısaca ifade etmek gerekirse, yavaşlayan dünya ekonomisi, yoğunlaşacak bir rekabet ortamı, çapraz kurlara ilişkin belirsizlikler, İsrail-ABD ile İran arasındaki gerginliğin nereye kadar süreceği, Suriye krizinin nasıl sonuçlanacağı, petrol ve emtia fiyatlarına ilişkin belirsizlikler 2013 yılını gerek dünya geneli gerekse ülkeler açısından oldukça zorlu hale getirmektedir.

IMF'nin öngörülere çerçevesinde 2013 yılında dünya ekonomisinde beklenen gelişmeler Tablo 55'te verilmiştir. Buna göre 2013 yılında üretimin dünya genelinde yüzde 3,6, gelişmiş ülkelerde yüzde 1,5, gelişmekte olan ülkelerde ise yüzde 5,6 oranında büyümesi beklenmektedir. Bu yıla ilişkin ülke bazında büyüme tahminleri incelendiğinde ABD'nin yüzde 2,1, Avrupa bölgesinin binde 2, Japonya'nın yüzde 1,2 Çin'in yüzde 8,2, Hindistan'ın yüzde 6 oranında büyümesinin beklendiği görülmektedir.

Bu veriler gelişmekte olan ülkelerde üretim artışının yavaşlamasına rağmen görece yüksek oranları koruyacağını tahmin edildiğini ortaya koymaktadır. 2012 yılına göre 2013 yılında dünya genelinde binde 3 gibi oldukça düşük bir oranda artacak bir büyümenin öngörülüyor olması, başta Euro bölgesi olmak üzere dünya genelinde aşılamayan belirsizliklerle ilgilidir.

2013 yılında dünya ticaret hacmindeki artışın yüzde 4,5 düzeyinde gerçekleşmesi öngörülmektedir. Yüzde 3,6 olarak öngörülen dünya üretim artışının üzerinde olan bu oran küreselleşme sürecinin belirsizliklere rağmen zemin genişletmeye devam edeceği anlamına gelmektedir.

Dünya ekonomisindeki gelişmeleri yakından etkileyen değişkenlerden biri olan petrol fiyatlarının 2013 yılında yüzde 2,9 oranında gerileyerek varil fiyatının ortalama olarak 102 dolar olması beklenmektedir. Petrol fiyatlarına ilişkin olarak tahmin yapmak her zamankinden daha zor bir hale gelmiştir. Zira, bir taraftan Çin ve Hindistan gibi ülkelerin petrol taleplerinin artmaya devam etmesi ve vadeli işlem piyasalarındaki spekülasyon hareketleri diğer taraftan İran ile ABD-İsrail arasındaki gerginlikler ve Ortadoğu'da yaşanması muhtemel yeni siyasi gelişmeler bu belirsizliği oldukça artırmaktadır. Kanımızca 2013 yılında petrol fiyatları; dünya üretimi ve

ticaret hacminin yavaşlaması ile Körfez bölgesinde artan siyasi belirsizliklerin petrol fiyatları üzerinde yapacağı ters yönlü etkilerden hangisinin baskın geleceğine bağlı olarak belirlenecektir.

TABLO 55: 2012 YILINDA DÜNYA EKONOMİSİ I

GÖSTERGE	2011	2012	2013
BÜYÜME HIZI (%)			
Dünya	3,8	3,3	3,6
Gelişmiş ülkeler	1,6	1,3	1,5
ABD	1,8	2,2	2,1
Japonya	-0,8	2,2	1,2
Avrupa bölgesi	1,4	-0,4	0,2
Almanya	3,1	0,9	0,9
Fransa	1,7	0,1	0,4
İtalya	0,4	-2,3	-0,7
İngiltere	0,8	-0,4	1,1
İspanya	0,4	-1,5	-1,3
Gelişmekte olan ülkeler	6,2	5,3	5,6
Çin	9,2	7,8	8,2
Rusya federasyonu	4,3	3,7	3,8
Arjantin	8,9	2,6	3,1
Brezilya	2,7	1,5	4,0
Hindistan	6,8	4,9	6,0
Türkiye	8,5	3,0	3,5
Dünya Ticaret Hacmi (%)	5,8	3,2	4,5
İthalat			
Gelişmiş ülkeler	4,4	1,7	3,3
Gelişmekte olan ülkeler	8,8	7,0	6,6
İhracat			
Gelişmiş ülkeler	5,3	2,2	3,6
Gelişmekte olan ülkeler	6,5	4,0	5,7
Petrol Dışı Mal fiyatlarının Değişimi (%)	21,2	-9,5	-2,0
Petrol fiyatlarında değişim (%)	17,8	-9,5	-2,9
Petrol Fiyatları (varil/dolar)	103,2	105,0	102,2

Kaynak: IMF ve Dünya Bankası

Dünya genelinde halihazırda çok düşük hatta reel olarak negatif düzeylere gerileyen faiz oranlarında 2013 yılında, en azından ilk yarıda önemli bir değişiklik olmayacağı gerek Fed Başkanı gerekse AB merkez Bankası Başkanı tarafından teyit edilmiştir.

Bu arada yılın ikinci yarısında gelişmiş ülkelerde beklenen faiz artışları sonucunda zamana yayılmış, ancak yüksek miktarlara ulaşabilecek olası sıcak para çıkışı ve bunun sonuçlarına karşı gelişmekte olan ülkelerin çok dikkatli olması gerekecektir.

Tablo 56'da yer alan verilere göre 2013 yılında da ABD cari açık vermeye, Çin, Japonya ve Almanya fazla vermeye, Çin, Japonya ve Rusya ayrıca rezerv biriktirmeye devam edecektir.

Böylece Doların değeri yine ABD'den çok yüksek miktarda rezerv biriktirmek zorunda kalan ülkelerin sorunu olmaya devam edecek gibi görünmektedir. Bu verilere göre Euro bölgesinin cari fazla veriyor-verecek olması Euro'nun değer kaybını engelleyici bir unsur olabilecektir. Ancak, Euro bölgesinin özellikle de Almanya'nın üretim gerilemesine karşı ihracatı zorlamak isteyeceği ve bunun için de düşük değerli Euro'yu tercih edebileceği dikkate alınmalıdır.

TABLO 56: 2013 YILINDA DÜNYA EKONOMİSİ II

ÜLKE	BUYUME %		CARİ DENGE/GSYİH		İŞSİZLİK %		TÜKETİCİ ENFLASYONU %	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013
Gelişmiş ülkeler	1,3	1,5						
ABD	2,2	2,1	-3,1	-3,1	8,2	8,1	2,0	1,8
Japonya	2,2	1,2	1,6	2,3	4,5	4,5	0,0	-0,3
Euro bölgesi	-0,4	0,2	1,1	1,3	11,2	11,5	2,3	1,6
Gelişmiş Avrupa	-0,3	0,4	1,5	1,5	10,2	10,4	2,3	1,7
Almanya	0,9	0,9	5,4	4,7	5,2	5,3	2,2	1,9
Fransa	0,1	0,4	-1,7	-1,7	10,1	10,5	1,9	1,0
İngiltere	-0,4	1,1	-3,3	-2,7	8,1	8,1	2,7	1,9
Yunanistan	-6,0	-4,0	-5,8	-2,8	23,8	25,4	0,9	-1,1
Gelişen Avrupa	2,2	2,6	-5,0	-4,9			5,6	4,4
Türkiye	3,0	3,5	-7,5	-7,1	9,4	9,9	8,7	6,5
Polonya	2,4	2,1	-3,7	-3,8	10,0	10,2	3,9	2,7
Güney Amerika	2,9	4,0	-1,5	-1,7	6,8	6,9	--	--
Brezilya	1,5	4,0	-2,6	-2,8	6,0	6,5	5,2	4,9
Arjantin	2,6	3,1	0,3	-0,1	7,2	7,2	9,9	9,7
Asya	5,4	5,8	0,9	1,1			5,0	4,9
Çin	7,8	8,2	2,3	2,5	4,1	4,1	3,0	3,0
Hindistan	4,9	6,0	-3,8	-3,3	--	--	10,2	9,6
Rusya	3,7	3,8	5,2	3,8	6,0	6,0	5,1	6,6

Kaynak: IMF

Öte yandan, Tablo 56'deki ülkeler arasında 2013 yılında Türkiye düzeyinde cari açık veren bir başka ülke görülmemektedir. Nitekim 2013 yılında cari açığın GSYİH'ya oranının bir miktar gerilemesi bekleniyor olmakla birlikte hala yüzde 7,1 gibi yüksek bir düzeyde kalacak olması, artması beklenen büyüme hızı ile birlikte cari açığın 2013 yılında Türkiye ekonomisinin yine önemli bir gündem maddesi haline geleceğini vurgulamaktadır.

2013 yılına ilişkin öngörüler işsizlik konusunda ümitli olmayı engellemektedir. Dolayısıyla işsizlik 2013 yılında da yüksek düzeylerde kalmaya devam edecek, dünya genelinde en temel ekonomik, politik ve sosyal sorun olacaktır.

2013 yılında dünya genelinde enflasyon öngörülleri değerlendirildiğinde; gelişmiş ülkelerin düşük, gelişmekte olan ülkelerin ise görece daha yüksek enflasyon yaşamaya devam edeceği anlaşılmaktadır.

Dünya ekonomisinde 2012 yılında yaşanan gelişmeler ve 2012 yılı öngörülleri birlikte değerlendirildiğinde, 2013 yılında tüm ülkelerde ekonominin yön arayışı içinde olacağı, sermaye hareketlerinin yön değiştirmesi ihtimali nedeniyle kırılganlıkların artabileceği, iyi veya kötü yönde beklenmedik gelişmeleri yaşanma potansiyelinin yüksek olacağını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu durum özellikle birçok boyuttan geçiş ülkesi konumunda olan, ekonomi faylarında birikmiş enerjileri bulunan Türkiye için, belki de diğer ülkelerin tümünden daha geçerlidir.

4.2. TÜRKİYE EKONOMİSİ AÇISINDAN

Bu bölümde 2013 yılında Türkiye ekonomisine ilişkin öngörüler ve olası gelişmeler makro ekonomik hedefler boyutundan değerlendirilecektir.

Türkiye ekonomisi için 2012 yılına ilişkin olarak yapılan öngörüler şöyledir;

√ Büyüme tahmini IMF'ye göre yüzde 3,5, Hükümete göre ise yüzde 4'tür. 2012 sağlayacağı düşük baz etkisi bu hedefi ulaşılabilir kılmaktadır.

√ İşsizlik oranının marjinal bir gerilemeyle yüzde 9'dan yüzde 8,9 düşmesi, toplam istihdamın 495 bin kişi artması beklenmektedir. Bu öngörüler oldukça makul görünmektedir.

√ Dış ticaret açığının (95 Milyar dolar) ve cari açığın (60,7 milyar dolar) artması beklenmektedir. Büyümeyle uyumlu hedeflerdir.

TABLO 56: 2013 YILINDA TEMEL EKONOMİK BÜYÜKLÜKLER

GÖSTERGE	2012	2013	2014
GSMH (Milyar TL.)	1.435	1.571	1.740
GSMH (Milyar Dolar)	799	858	919
BÜYÜME ORANI (%)	3,2	4,0	5,0
Tarım	3,0	2,0	
Sanayi	3,5	5,6	
Hizmetler	4,3	5,1	
KİŞİBAŞINA GSYİH (Dolar)	10.573	11.318	11.982
NÜFUS(Bin kişi)	74.885	75.811	76.707
İSTİHDAM (Bin kişi)	24.728	25.223	25.728
İŞSİZLİK ORANI (%)	9,0	8,9	8,7
TÜFE YIL SONU (%)	7,4	5,3	5,0
İHRACAT (Milyar Dolar)	149,5	158,0	172,3
İTHALAT (Milyar Dolar)	239,5	253,0	272,2
DIŞ TİCARET AÇIĞI(Milyar Dolar)	-90,0	-95,0	-99,9
CARİ DENGE (Milyar Dolar)	-58,7	-60,7	64,7
ORT. DOLAR KURU	1,7960	1,8310	1,8934

Kaynak: DPT

√ Enflasyonun yüzde 5 düzeyinde gerçekleşmesi öngörülmektedir.

√ Döviz kurlarında, açıkça ifade edilmese de, reel olarak gerileme öngörülmektedir.

Bu makro ekonomik öngörülerini de dikkate alarak 2013 yılına ilişkin olarak şu değerlendirmeleri yapmak mümkündür;

√ Yılın ilk yarısında faiz oranlarında bir miktar daha gerileme görülebilecektir. Ancak ekonomik birimlerin kredi borç stokunun yüksek olması, Merkez Bankası'nın da 2013 yılı için enflasyon ve finansal istikrar hedefiyle uyumlu kredi artış oranını yüzde 15 olarak açıklaması nedeniyle kredilerde iç talep ve büyümeyi çok hızlı artıracak bir gelişme ihtimali düşük görünmektedir.

√ Enflasyon 2012 yılından çok farklı olmayacak, faizlerin düşük seyretmesinin iç talepte yaratacağı etki ile kurların düzeyi yılın ikinci yarısında enflasyon üzerinde belirleyici olacaktır.

√ İç talepte büyüme hedefiyle uyumlu artışın gerçekleşip gerçekleşmeyeceği istihdam, faizler ve kurlar ile vatandaşın kredi iştahı tarafından belirlenecektir.

√ 2013 yılında Türkiye ekonomisinde yaşanacak gelişmeler üzerinde belirleyiciliği en yüksek olacak değişken sıcak para olacak gibi görünmektedir. Borsanın adeta şiştiği, faizlerin en azından mevduatlar açısından taban düzeye yaklaştığı bir ortamda 155 milyar doları aşan sıcak paranın ne yapacağını tahmin etmek çok da zor değildir. Ancak, sıcak paranın Türkiye'deki hareketlerini ve yönünü Türkiye ekonomisindeki gelişmelerden çok ikame gelişmekte olan ülkelerdeki gelişmeler belirleyecektir.

TABLO 57: TÜRKİYE'DE SICAK PARA HAREKETLERİ(Milyon Dolar)

YIL	Hisse senesi	DİBS	Eurobond	Mevduat	TOPLAM
2002 Aralık	3.450	2.995		2.737	9.182
2003 Aralık	8.691	3.895	1.293	3.024	16.903
2004 Aralık	15.408	12.570	1.135	3.696	32.809
2005 Aralık	33.812	20.370	634	3.434	58.250
2006 Aralık	34.774	26.019	555	4.073	65.421
2007 Aralık	69.943	31.586	373	4.947	106.849
2008 Aralık	27.273	19.859	609	6.553	54.294
2009 Aralık	55.558	20.685	825	7.782	84.850
2010 Aralık	70.944	31.806	1.109	8.637	112.496
2011 Aralık	45.580	35.751	406	13.219	94.956
2012 Aralık	78.540	57.222	458	18.844	155.064
2012 değişim	32.960	21.471	52	5.625	60.108

Kaynak: DPT

√ 2013 yılında bütçe açısından önemli bir sorun potansiyeli görünmemektedir. Büyük özelleştirme gelirlerinin tahsilatının bu yıla kalması, özelleştirme konusunda yeni ciddi adımların gündemde olması ve artacak büyüme ve ithalatın vergi gelirlerini artıracak olması ve özellikle de kayıtdışı ekonomi ile mücadelede öngörülen adımlar böylesi bir söylemi mümkün kılmaktadır.

Diğer taraftan 2013 yılı bütçe hedeflerinin yakalanabilmesi ise büyük ölçüde büyüme hızı ve bunu etkileyecek başlıca gösterge olan faiz oranlarına bağlı olacaktır. Zira 2013 vergi gelirlerinde öngörülen yüzde 14,1'lik artışın gerçekleşmesi büyümeyle doğrudan bağlantılıdır. Bütün bunlarla birlikte bütçenin gider kısmının temel makro ekonomik hedefler ile uyumlu olduğu görülmektedir. Benzer bir durum bütçe gelirleri için de geçerlidir. Zira yüzde 4 oranında büyüme ve yüzde 5,3 düzeyindeki enflasyon ve yüzde 9,4 oranında öngörülen cari fiyatlarla gayrisafi yurtiçi hasıla artışı çerçevesinde genel bütçe gelirlerinde öngörülen yüzde 11,6'lık artış makul görünmektedir. Kısaca ifade etmek gerekirse 2012 yılı devlet bütçesi için öngörülen hedefler makro ekonomik hedeflerle uyumludur.

TABLO 58: 2011 YILI BÜTÇE HEDEFLERİ (Milyon TL)

(Milyon TL)	2012			2013	
	GERÇ.	GERÇ. %	ARTIŞ %	HEDEF	ARTIŞ %
Bütçe Giderleri	360.491	102,7	14,6	404.046	12,1
Faiz Hariç Giderler	312.075	103,8	14,6	351.046	12,5
Personel Giderleri	86.455	105,8	18,6	97.224	12,5
Sosyal Güv.Kur. Devlet Primi	14.725	103,1	14,6	16.791	14,0
Mal ve Hizmet Alımları	32.504	112,6	-0,9	33.444	2,9
Cari Transferler	129.266	99,3	17,0	151.287	17,0
Sermaye Giderleri	34.185	122,5	10,6	33.489	-2,0
Sermaye Transferleri	5.970	140,7	-11,4	5.103	-14,5
Borç Verme	8.970	104,0	58,2	11.115	23,9
Yedek Ödenekler	0			2.593	
Faiz Harcamaları	48.416	96,4	14,6	53.000	9,5
Bütçe Gelirleri	331.700	100,6	11,7	370.095	11,6
Genel Bütçe Gelirleri	320.277	99,5	11,8	361.135	12,8
Vergi Gelirleri	278.751	100,4	9,8	317.949	14,1
Vergi Dışı diğer Gelirleri	13.976	151,3	54,2	43.186	209,0
Özel Bütçeli İdarelerin Öz Ge. Düzen. ve Denet. Kurumların Gel.	9.085	149,2	11,1	6.618	-27,2
	2.338	115,3	11,6	2.342	0,2
Bütçe Dengesi	-28.791	136,4	61,9	-33.951	17,9
Faiz Dışı Denge (Maliye Tanımlı)	19.625	67,3	-19,7	19.049	-2,9

Not: H = Hedef, G= Gerçekleşme

KAYNAK: Maliye Bakanlığı

√ Türkiye'nin en önemli sorunlarının başında işsizlik gelmektedir ve bu konuda 2013 yılında da kayda değer bir mesafe alınamayacağı anlaşılmaktadır.

√ Türkiye mevcut yapısal sorunlar ile yüksek büyüme hızlarını yakalayıp sürdürecektir koşullara sahip değildir. Yüksek büyüme cari açığı artıracak, bu ekonomiyi yavaşlatmayı gerektirecek, Türkiye gaz-fren, gaz-fren yöntemiyle ditmek zorunda kalacaktır. Bu yapıyı değiştirecek önlemlerin hayata geçirilmesi ise bulun sonuna doğru hissedilmeye başlanacak yüksek konjonktür nedeniyle olası görünmemektedir.

Kısaca ifade etmek gerekirse 2013 yılında Türkiye ekonomisinde çok şeyler de olabileceğine ilişkin de hiçbir şey de olmayabileceğine ilişkin de görüşler ileri sürmek mümkündür. Zira sadece içeride yaşanacak ekonomik gelişmeler değil, küresel düzeyde ve/veya bazı ülkelerde yaşanabilecek ekonomik ve siyasi gelişmeler de süreç üzerinde belirleyici olacaktır.

5. SONUÇ VE 2013 YILINA İLİŞKİN ÖNERİLER

Çalışmanın bu bölümünde 2013 yılına ilişkin olarak Hükümet ve sanayicilere da yönelik önerilere yer verilecektir.

5.1. HÜKÜMETE YÖNELİK ÖNERİLER

2008 Kriziyle birlikte küresel ekonomide yeni eğilimler ortaya çıkmıştır. Bunlardan birisi, Gelişmiş ekonomilerde büyümenin yavaşlaması ve gelişmekte olan ülkelerde özellikle BRİC'te büyümenin hızlanmasıdır. Artık dünya ekonomisinde büyümeyi geliştirmekte olan ülkeler tetiklemektedir. Dünya ekonomisi yeni normal olarak tanımlanan bu duruma göre biçimlenmekte, stratejilerinizi buna göre oluşturma zorunluluğu doğmaktadır. Dünya ekonomisindeki bir başka eğilim ise, finans sektöründeki, kur savaşları, emtia fiyatları, dış ticaretin yönü ve hacmi büyük değişim ve oynaklığın yarattığı belirsizlik ortamıdır. Bu ortamda yol almayı başaranlar ayakta kalacaktır.

Rekabet ise bu dönüşümün en önemli diğer boyutlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim rekabet bir taraftan küresel düzleme kaymış, diğer taraftan da ulus-ötesi firmaları önplana çıkarmıştır. Geleneksel ürünlerde fiyat, çağdaş ürünler de ise yenilik bazlı rekabet belirgin hale gelmiştir.

Bu arada medya ve iletişim teknolojisindeki gelişmeler ülkeler ve insanlar arasındaki mesafeleri kısaltmış, tüketim desenleri homojenleşmeye, kültürel algılar yakınlaşmaya başlamıştır.

Kısaca ifade etmek gerekirse, üretim deseni, üretimin coğrafi dağılımı, rekabet süreci ve yoğunluğu, ticaret yöntem ve araçları ile tüketim deseni ve anlayışında köklü değişimler yaşanmaktadır.

Diğer taraftan bir ülkenin gerçek ekonomik gücü reel sektöründen, reel sektörün gücü ise sanayi sektöründen gelmektedir. Güçlü bir sanayisi olmayan ülkelerin güçlü bir reel sektöre, reel

sektörü güçlü olmayan ülkelerin ise dünya genelinde ekonomik ve siyasi boyuttan güçlü konuma sahip olması kolay değildir. Bu nedenle ülkemizde sanayileşmeye, ancak bilgi bazlı sanayileşmeye büyük önem verilmesi, bunun yönlendirilmesi ve teşvik edilmesi her zamankinden daha kritik hale gelmiştir.

Zira Bugünün gelişmiş ülkeleri incelendiğinde çoğunluğunun güçlü bir sanayi sektörüne sahip olduğu, bu ülkelerde sanayileşmenin getirdiği sermaye birikimi, üretim ve rekabet kültürünün bu ülkelerin gelişiminin sürdürülebilirliğini de sağladığı görülmektedir. Ayrıca dünya ticareti incelendiğinde imalat sanayi ürünlerinin hala yüzde 60-70 aralığında bir paya sahip olduğu, sanayi ürünleri dış ticaretinin önemini daha uzun bir süre koruyacağı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla sanayi sektörü ve sanayileşme önemini hala korumaktadır. Bu önem geleneksel sektörler boyutuyla sanayileşmesini henüz tamamlamadan bilgi bazlı sanayileşmeye geçmek zorunda olan ülkemiz açısından çok daha belirgindir.

Türkiye'nin sanayileşmede geldiği noktaya baktığımızda ise;

1. Türkiye sanayisi montaj sanayi kimliğinde dönüşüm sağlayamamıştır.
2. Makro ekonomik faktörlerin de etkisiyle sanayimiz düşük katma değer yaratan ve coğrafi konumunun sunduğu avantajları daha çok “re-export” için kullanan bir konumda kalmıştır.
3. Halkın tüketim deseni ile ülkemiz ürün deseni arasındaki fark açılmakta, bu da ithalatın ve dış ticaret açığının zaten yapısal olan sorunlarını daha da derinleştirmektedir.
4. Türkiye'nin dünya ticaretinde payını arttırdığı sektörlerin (otomobil, tekstil, gıda gibi), dünya ticaretindeki payları gerilemektedir. Çünkü, Türkiye'nin uzmanlaştığı ürünler gelir esnekliği dolayısıyla talebinin büyüme hızı düşük olan ürünlerdir.
5. Türkiye görece fiyatları düşük dolayısıyla maliyet temelinde rekabetçi olunabilecek ürünlerde uzmanlaşmıştır. Bir başka deyişle, küresel rakiplere bağlı olarak, ihraç ürünlerimiz daha çok fiyat esnekliği yüksek olan mallardır. Bu durum ihracat açısından reel kurları son derece önemli hale getirmektedir.
6. Türkiye rakipleriyle karşılaştırıldığında daha standart ve basit ürünler üreterek, fiyat rekabeti yaparak ve/veya coğrafi konumunun getirdiği ulaşım maliyeti avantajlarını kullanarak piyasa payını artırabilmektedir. İhracatımızın ülke deseni ve bundaki kaymalar bu savın dayanaklarını açıkça ortaya koymaktadır.
7. Ülkemizin dış girdi bağımlılığı sürdürülebilir düzeyin ötesine geçmiştir. Bilgi ve teknoloji üretilmediği sürece bu bağımlılık daha da artacaktır. Bu yapı ile gerçekleştirilen küresel entegrasyon ihracatın artırılmasının, ancak ithalat artışı ile mümkün olmasına neden olmaktadır.

8. Bu gelişmeler sonucunda özellikle imalat sanayinde karlılık oranları gerilemiş, bu da bir yan etki olarak ülkemizde tasarruf oranlarındaki gerilemeye katkı yapmıştır.

9. Bu koşullar ve geline nokta Türkiye'nin uzun dönemde sürdürülebilir yüksek büyüme hızlarının ancak küresel ekonomi içindeki konumunu değiştirmesi, yani üretim yapısının değiştirilmesiyle mümkün olabileceğini ortaya koymaktadır.

Gelinen noktada hem sanayi yapısında hem ekonomi politikalarında bir yenilenme ihtiyacı olduğu görülmektedir. Bu sadece sanayicilerin ihtiyaçlarına cevap verilmesi değil, ülkemizin gelişmesi, 2023 hedeflerine ulaşılması ve halkımızın refahının artırılması gibi çok yönlü amaçlara hizmet edecek bir yenilenme olmalıdır.

Bu çerçevede;

1. Mevcut koşullar çerçevesinde ülkemizde ekonomi politikaları vizyonu konjonktürel ve yapısal sorunları birlikte ele alan nitelik taşımaktadır.
2. Çözümler; sorunların sonuçlarını değil, nedenlerini ortadan kaldıracak bakış açısıyla hazırlanmalıdır.
3. Güçlü ekonomi güçlü reel sektör ile mümkündür. Temel sektörler olan tarım, sanayi ve hizmetleri tamamlayıcılık ilkesi çerçevesinde bütünsel olarak ele alan bir büyüme stratejisi geliştirilmelidir.
4. Bu strateji ayrıca finans sektörünü değil, reel sektörü ve üretimi öncelikli gören, teşvik eden ve yönlendiren bir bakış açısı hazırlanmalıdır. Ayrıca faizlerin oldukça düştüğü bu ortamda reel kesim yatırımlarının daha da cazip hale gelmesi için finansal rantlar en az reel sektör kazançları kadar vergilendirilmelidir.
5. Strateji geliştirme aşamasında sivil toplum örgütleri ile daha yoğun bir işbirliği yapılmalı, Ekonomik ve Sosyal Konsey daha etkin konuma getirilmelidir.
6. “Doğru politika doğru ve erken elde edilen bilgi ile olur” mantığında hareketle TÜİK çok daha güçlü, güvenilir ve hızlı bir veri sistematiği geliştirmelidir. Özellikle büyüme istihdam ve dış ticarete ilişkin verilerin daha hızlı açıklanması sağlanmalıdır.
7. Türkiye'nin dış girdi ve dış kaynak bağımlılığını makul düzeylere çekecek, bunun için de eğitim sisteminde inovasyonu önplana çıkaracak, inovatif vizyon ve kültür kazandırmayı içselleştirecek “mantıksal dönüşümü” referans alan orta ve uzun vadeli yeni stratejiler geliştirilmelidir.

8. Küresel konjonktürde bütçe dengeleri her zamankinden önemli hale gelmiştir. Ülkemiz bu açıdan oldukça iyi durumdadır. Ancak bu durumun devamı vergi artışlarıyla değil, harcamaların kontrol altında tutulması ve kayıtdışı ekonomi ile mücadele yoluyla yapılmalıdır.
9. Merkez Bankası para politikalarını şekillendirirken gözlüğünün bir boyutuna reel sektör açısı da katmalıdır.
10. AB ile ilişkilere her şeye rağmen yeniden bir ivme kazandırılmalıdır.

Sanayi sektörü özelinde ise;

1. “Bilgi toplumu bazlı sanayileşme stratejisi” adı altında yarınları hedefleyen yeni ve dinamik bir sanayileşme stratejisi “ortak akıl” ile hazırlanmalıdır.
2. Gerçek ve dürüst sanayicilerin düşük kurlar ve yüksek enerji maliyetleri nedeniyle yabancı, kayıtdışılık nedeniyle yerli rakipler karşısında uğradığı haksız rekabetin engellenmesi konusunda yeni önlemler almalıdır.
3. Organize sanayi bölgelerine taşınma ve kümelenme faaliyetleri daha fazla teşvik edilmelidir.
4. Eğitim üretim ile daha fazla entegre olmalıdır. OSB’ler sadece üretim değil aynı zamanda eğitim üssü haline getirilmeli, mesleki eğitim buralara kaydırılmalıdır.
5. Yabancı yatırım girişi için yeni stratejiler geliştirilmeli, özellikle dış girdi ve ürün bağımlılığını azaltacak sektörlerde yabancı firmalarla doğrudan temasa geçilerek ülkemize yatırım yapmaları sağlanmalıdır.
6. Halihazırda ülkemize 2000-2011 döneminde gelen doğrudan yabancı yatırım tutarı 115 milyar dolardır. Bu dönemde yabancı firmaların yurtdışına yaptıkları kar transferi ise yaklaşık 19 milyar dolardır. Bu karların içeride yeniden yatırıma dönüştürülmesine yönelik teşvik edici önlemler değerlendirilmelidir.
7. Demiryollarına önem verilirken OSB’ler ile entegrasyon çok önemli bir konu olarak görülmelidir.
8. Türkiye, endemik bitki zenginliğini fırsata dönüştürmeli, ilaç ile kozmetik sanayine ve bor bileşikleri ile kompozit malzemeler üretimine önem verilmelidir.
9. Bölge-sektör-proje boyutlarını entegre eden yeni teşvik sistemi oldukça iyi hazırlanmıştır. Ancak komşu illeri birbiriyle rekabete sokması engellenmelidir. Ayrıca bu

sistemin başarısı için makro ekonomik iklimin reel sektör lehine değiştirilmesi gerekmektedir.

5.2. SANAYİCİLERE YÖNELİK ÖNERİLER

Dünya ekonomisi ve Türkiye ekonomisinin içinde bulunduğu koşullar ve 2013 yılına ilişkin öngörüler çerçevesinde 2013 yılı için sanayicilere yönelik olarak şu önerileri yapmak uygun olacaktır;

1) 2013 yılında, en azından ilk yarı itibariyle, AB ekonomisinde iyileşme ve pazar canlanması ihtimali düşük görünmektedir. ABD ekonomisinde ise “mali uçurum” sorunu kalıcı olarak çözülmeyen hızlı bir canlanma ihtimali düşüktür. Japonya’nın ekonomiyi canlandırmak için alacağını açıkladığı genişletici önlemlerin etkinliğine ilişkin bazı belirsizlikler bulunmaktadır. Çin için 2012 yılına göre öngörülen daha yüksek büyüme hızının gerçekleşip gerçekleşmeyeceği ise başta kur politikaları olmak üzere Çin’in kendi politikalarından çok gelişmiş ülkelerdeki talep gelişmelerine bağlı olacaktır. Ortadoğu ve özellikle de Basra Körfezi yeni siyasi gelişmelere açıktır. Dolayısıyla dünya ekonomisinde oldukça yoğun belirsizlikler bulunmaktadır. Bu durumda ekonomilerde canlanma ihtimali kadar daha da yavaşlama ihtimali de dikkate alınmalı, ihracat hedefleri gözden geçirilmelidir.

2) Türkiye’de sıcak para miktarı oldukça yüksek düzeylere gelmiştir. Bu bir taraftan istikrarın güvencesi diğer taraftan da muhtemel bir risk kaynağıdır. Türkiye için potansiyel beklentilerin neredeyse tamamını satın almış olan küresel spekülörlerin Türkiye’ye ilişkin kararları sadece Türkiye ekonomisi ve siyasetindeki gelişmeler tarafından değil, daha büyük bir oranda diğer gelişmekte olan (emerging markets) ülkelere ilişkin beklentiler tarafından belirlenecektir. Bu nedenle 2013 döviz pozisyonunda açığa düşmenin oldukça riskli olduğu bir yıl olacaktır. Sanayicilerimiz bu açıdan her zamankinden çok daha dikkatli olmalıdır.

3) 2013 yılında dünya genelinde çapraz kurlarda, Türkiye’de ise cari ve reel kurlarda önemli dalgalanmalar yaşanması ihtimali bulunmaktadır. Buna hazırlıklı olunmalı; bir taraftan açık pozisyondan kaçınılırken diğer taraftan da kurlardaki dalgalanmaya karşı hedging teknikleri etkin olarak kullanılmalıdır.

4) Küresel gelişmeler ve daha çok da Türkiye’deki sıcak paranın tercihlerinin döviz kurlarında yaratacağı olası dalgalanmalar faiz oranları üzerinde de etkili olabilecektir. Kurlar yanında enflasyon ve diğer makro ekonomik gelişmeler faizlerde de dalgalanma yaratabilecektir. Ancak, mevcut tablo itibariyle yılın ilk çeyreği ve daha genel olarak ilk yarısında kredi faizlerinin düşük düzeyini koruması beklenmelidir. Yılın ikinci yarısı, özellikle de Eylül ayı ve sonrasına ilişkin

olarak küresel ve ulusal düzeydeki belirsizler nedeniyle öngörü yapmak güç görünmektedir. Kredi kullanımında ve zamanlamasında bu tespitlerin dikkate alınması faydalı olacaktır.

5) Sanayi sektörünün çok önemli bir pazarı olan konut sektörü boom yaşamıştır. Konut stokunun 600 binlerden bir milyona yükselmesi ihtimali bulunmaktadır. Bu durumun olası yansımalarına karşı sanayiciler tedarikçi olarak dikkatli olmak zorundadır.

6) Ödeme araçlarındaki (çek, senet) sorunların gerek yasal gerekse konjonktürel gerekçeleri henüz ortadan kalkmamıştır. Böylesi bir sorunla karşılaşmamak açısından müşteri portföyü iyi değerlendirilmelidir.

6) 2013 yılında tedarik, üretim ve pazarlama süreçlerinde inovasyon fırsatlarının sonuna kadara kullanılması gerekmektedir. Bunun için işletmelerde uygun iklim ve motivasyon sağlanmalıdır. Ayrıca işletmeler hem inovasyon hem de maliyet minimizasyonu için yatay (benzer ürünü üretenler ile) ve dikey (tedarikçiler ile) düzlemde işbirliği ve kümelenme imkanlarını kullanmalı, OSB yönetimlerini bunun için gerekli kurumsal altyapıyı oluşturması sağlanmalıdır.

Sonuç yerine son ilk söz: *Yenilenmek ya da yenilenmemek... İşte bütün mesele bu... Ya yenileneceğiz ya da yenileceğiz.*

EGE BÖLGESİ SANAYİ ODASI - İZMİR
Cumhuriyet Bul.No: 63 Pasaport - İZMİR 35210
Tel: (0232) 455 29 00 (pbx) - Faks: (0232) 483 99 37

